

audit FINANCIAR

8/2009

- **Congresul auditorilor financiari din România „Național și internațional în activitatea de audit financiar. Auditorii și criza economică globală”**

- **Conferința anuală a Camerei Auditorilor Financiari din România - Cluj-Napoca, 27 iunie 2009**
- **Priorități și responsabilități în procesul de extindere a aplicării Standardelor Internaționale de Raportare Financiară (IFRS) în România**
- **Auditul proiectelor în contextul economiei bazate pe cunoaștere**
- **Cum să supraviețuim crizei creditelor. Ne poate ajuta guvernarea corporativă?**

Din activitatea CAFR

Încheierea unor protocoale de colaborare cu CCIR și CCIB

Recent, **Camera Auditorilor Financiari din România** a semnat protocoale de colaborare cu **Camera de Comerț și Industrie a României** și cu **Camera de Comerț și Industrie a municipiului București**. Protocoalele au în vedere următoarele obiective:

1. Promovarea în comun a unor măsuri și acțiuni menite să contribuie la îmbunătățirea mediului de afaceri, la întărirea și credibilizarea activității entităților economice, care reprezintă o piață importantă pentru activitatea de audit financiar.
2. Colaborarea pentru îmbunătățirea cadrului legislativ privind activitatea financiar-contabilă și de audit.
3. Organizarea, în comun, de cursuri de pregătire și educație profesională.
4. Realizarea, în parteneriat, de manifestări profesionale seminarii, conferințe, simpozioane, dezbateri, cu participarea reprezentanților CAFR pentru informarea comunității de afaceri asupra rolului activității de audit financiar.
5. Informări și mediatizări reciproce privind activitățile celor două instituții, prin publicații și alte mijloace media proprii.

O lucrare de referință

„Auditorii financiari români - un deceniu în slujba interesului public”

S-au împlinit 10 ani de la înființarea Camerei Auditorilor Financiari, prin Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 75/01 iunie 2009 privind activitatea de audit, prin care statul a delegat atribuțiile sale privind coordonarea acestei activități Camerei, organizație profesională de utilitate publică, fără scop lucrativ.

Cu acest prilej propunem auditorilor interesați o carte, intitulată „Auditorii financiari români - un deceniu în slujba interesului public” în care sunt sintetizate prin date și informații, momentele esențiale prin care au trecut auditorii financiari și organismul lor profesional, evenimentele care le-au marcat evoluția. Firește, un asemenea excurs în istorie nu putea fi exhaustiv. Dar cei care vor avea interesul și răbdarea să parcurgă paginile cărții vor putea să-și facă o imagine asupra drumului parcurs, asupra travaliului care a fost necesar până a se ajunge la actualele performanțe indiscutabile ale Camerei Auditorilor Financiari și, implicit, ale breslei în ansamblul său.

În paginile cărții auditorii vor avea posibilitatea să afle cum, în deceniul care a urmat momentului înființării Camerei, precum voinicul din poveste, noul organism profesional a crescut, s-a organizat, a devenit cunoscut și respectat atât în mediul de afaceri și în general în societatea românească, cât și în rândul instituțiilor și organizațiilor profesionale din străinătate.

Implicit, membrii săi, auditorii financiari, în primul rând prin seriozitatea, prestața și calificarea demonstrate în îndeplinirea misiunilor de audit, precum și prin statutul câștigat ca urmare a activității Camerei Auditorilor Financiari din România, au devenit profesioniști de înaltă ținută, de nivel european, capabili să răspundă provocărilor pieței și exigenței, așteptărilor îndreptățite ale clienților și ale entităților cărora le sunt adresate produsele activității auditorilor.

Cartea, apărută în coeditare CAFR - Editura Elfi, poate fi procurată de la sediul CAFR, str. Sirenelor nr. 67-69, sector 5, București.

Contents

Congresul Auditorilor Financiar din România - Național și internațional în activitatea de audit financiar. Auditorii și criza economică globală3

Conferința anuală a Camerei Auditorilor Financiar din România - Cluj-Napoca, 27 iunie 200914

Cercetări în audit și raportări financiare

Prof.univ.dr. Maria MANOLESCU, prof.univ.dr. Ana MORARIU,
conf.univ.dr. Aureliana Geta ROMAN & drd. Mihaela MOCANU
Priorități și responsabilități în procesul de extindere a aplicării Standardelor Internaționale de Raportare Financiară (IFRS) în România21
- *Priorities and Responsibilities in the Process of Expanding Application of the International Financial Reporting Standards (IFRS) in Romania*

Prof.univ.dr. Elena DOBRE
Auditul proiectelor în contextul economiei bazate pe cunoaștere ...28
- *Project Auditing in the Context of a Knowledge Based Economy*

Prof.univ.dr. Dumitru MATIȘ & lect.univ.dr. Cristina PALFI
Evoluția creditelor neperformante în România și rolul auditului intern bancar în limitarea lor34
- *Non-performing Loans' Evolution in Romania and Banking Internal Audit's Role in their Limitation*

Auditul și raportările financiare de la teorie la practică

Mark GOLD, vicepreședinte ACCA
Cum să supraviețuim crizei creditelor. Ne poate ajuta guvernarea corporativă?42
- *How to survive the Credit Crunch. Can good Corporate Governance help?*

Conf.univ.dr. Tudor PENDIUC
Auditarea sistemului de conducere în instituțiile publice48
- *Auditing the Management System within Public Institutions*

Monica BIZON
Revista presei străine: Azi, „IFRS NEWS”53
- *„IFRS NEWS”*

Revistă recunoscută de CNCSIS, categoria B+
<http://www.ulrichsweb.com>; <http://www.proquest.com>
Editor: *Camera Auditorilor Financiari din România*
Str. Sirenelor, nr. 67-69, sector 5, București

Consiliul științific

Acad. **Constantin IONETE**

Acad. **Iulian VĂCĂREL**

Prof. univ. **Alain BURLAUD**, Institut National des Techniques Economiques
et Comptables (INTEC) Paris

Prof.univ.dr. **Dumitru MATIȘ**, auditor financiar, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca

Prof.univ.dr. **Ioan TALPOȘ**, auditor financiar, Universitatea de Vest din Timișoara

Prof.univ.dr. **Alexandru ȚUGUI**, Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași

Prof.univ.dr. **Ion IONAȘCU**, auditor financiar, Academia de Studii Economice, București

Prof.univ.dr. **Veronel AVRAM**, auditor financiar, Universitatea din Craiova

Prof.univ.dr. **Vasile RĂILEANU**, auditor financiar, Academia de Studii Economice, București

Prof.univ.dr. **Constantin STAICU**, auditor financiar, Universitatea din Craiova

Prof.univ.dr. **Tatiana DĂNESCU**, auditor financiar, Universitatea „Petru Maior” Târgu Mureș

Prof.univ.dr. **Victoria STANCIU**, auditor financiar, Academia de Studii Economice, București

Dr. **Alexandra LAZĂR**, auditor financiar, Consilier Ministerul Finanțelor Publice, București

Mircea BOZGA, ACCA, auditor financiar, București

Monica ȘTEFAN, ACCA, auditor financiar, București

Luminița CIOACĂ, ACCA, auditor financiar, București

Director științific

Prof.univ.dr. **Pavel NĂSTASE**,
ASE București

Director editorial

Dr. **Corneliu CÂRLAN**

Redactor șef

Cristiana RUS

Colectiv redacțional

Adriana COȘA, Alexandra JORA, Irina Cătălina PUNGARU, Daniela ȘTEFĂNUȚ, Angela TUDOR

Secretar de redacție: *Cristina RADU*; Marketing - publicitate: *Stancu LICĂ*

Prezentare grafică și tehnoredactare: *Nicolae LOGIN*

Consiliul științific și colectivul redacțional nu își asumă responsabilitatea pentru conținutul
articolelor publicate în revistă.

Telefon: (021) 410.74.43 interior 120; Fax: (021) 410.03.48; E-mail: revista@cafr.ro; [http: revista.cafr.ro](http://revista.cafr.ro)

Tipar: Universal Color S.A., str.Victoriei, bl. A2-A3, Pitești, tel.: +40 (248) 215788

ISSN 1844 - 8801

La 26 iunie, la Cluj-Napoca s-a desfășurat

Congresul Auditorilor Financiari din România

Național și internațional în activitatea de audit financiar. Auditorii și criza economică globală a fost tema de mare actualitate pusă în dezbatere de **Camera Auditorilor Financiari din România (CAFR)** la cel de-al doilea *Congres* al profesiei. La Cluj-Napoca, în sediul **Facultății de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor**, în ziua de **26 iunie a.c.**, 350 de specialiști practicieni, dar și din mediul academic, din țară și din străinătate, au abordat problemele crizei economice, au identificat soluții, au discutat despre modalitățile de implicare a profesioniștilor de elită - auditorii financiari – în evaluarea corectă a situației actuale și în depășirea dificultăților specifice perioadei.

În deschiderea evenimentului, **Emil Culda**, președintele Congresului și **Ion Mihăilescu**, președintele CAFR, au urat „*Bun venit!*” întregii asistențe, subliniind prezența la lucrări atât a auditorilor financiari, cât și a reprezentanților instituțiilor fundamentale ale statului, ai unor instituții de profil

din administrația centrală și locală, ai unor organisme autohtone și internaționale.

Astfel, din eșalonul la nivel național au fost prezenți: Președinția României, Guvernul României, Camera Deputaților, Senatul României, Curtea de Conturi, Ministerul Finanțelor Publice, Banca Națională a României, Comisia de Supraveghere a Asigurărilor din România, Consiliul de Supraveghere a Activității de Audit Statutar, CNIPMMR, ANEIR, ANEVAR, Uniunea Națională a Practicienilor în Insolvență din România, Camera Consulțanților Fiscali din România, Asociația Auditorilor Interni din România, Camera de Comerț și Industrie a României ș.a.

De asemenea, Congresul Auditorilor Financiari a fost onorat de prezența primăriei Cluj-Napoca, precum și de reprezentanți ai mediului de afaceri – cei care sunt de fapt beneficiarii serviciilor de audit financiar.

Cu totul remarcabilă a fost participarea a 27 de specialiști de marcă din: Marea Britanie, Belgia, Franța, Republica Moldova, Republica Srpska, Ucraina, Azerbaijan, Polonia, Bulgaria, Turcia, Ungaria, Italia și S.U.A.

La Congres au fost transmise mesaje de salut din partea unor oficialități române, a unor organizații și instituții profesionale din țară și de peste hotare. În contextul marcării momentului aniversar al împlinirii a 10 ani de existență a Camerei Auditorilor Financiari din România, președintele CAFR **Ion Mihăilescu** a înmănat invitațiilor speciali plachete și medalii aniversare, instituite de Consiliul CAFR.

Distincțiile amintite au fost, de asemenea, oferite unor personalități care au avut o contribuție deosebită la înființarea și dezvoltarea organismului profesional al auditorilor financiari din România.

Prezentăm în reportajul de față mesajul președintelui României, **Traian Băsescu**, transmis de Andreea Cristina Iana, consilier de stat.

Toate celelalte mesaje vor fi reproduse integral în *Cartea Congresului*. Au mai transmis mesaje: **Emil Boc** - primul ministru al României; **Gheorghe Po-**

gea - ministrul finanțelor publice; **Paul Thompson** - director tehnic senior Comitetul pentru PMM al IFAC; **Anton Colella** - director executiv ICAS Scoția; **Brigitte Guillebert** - director delegat CNCC Franța; **Dimităr Jeliaskov** - președintele SEEPAD, IDES Bulgaria; **Pierre Berger** - președinte IRE Belgia; **Waclaw Nitka** - membru al Consiliului Național al Auditorilor Statutari din Polonia, **Veaceslav Ciobanu** - președintele Asociației Contabililor și Auditorilor Profesioniști din Republica Moldova; **Dragan Mikerevic** - președintele Asociației Contabililor Profesioniști din Republica Srpska, Bosnia Herțegovina; **Radu Moisin** - viceprimarul municipiului Cluj-Napoca; **Mugur Isărescu** - guvernatorul Băncii Naționale a României; **Nicolae Văcăroiu** - președintele Curții de Conturi a României; **Marin Toma** - președintele Corpului Experților Contabili și Contabililor Autorizați din România; **Adrian Vascu** - președintele Asociației Naționale a Evaluatorilor din România; **Daniel Chițoiu** - președintele Consiliului Camerei Consultanților Fiscali; **Mihail M. Vlasov** - președintele Camerei de Comerț și Industrie a României; **Adriana Luminița Popa** - președintele Oficiului Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor.

Mesajul președintelui României, Traian Băsescu

Doamnelor și domnilor,

Îmi face plăcere să salut participarea dvs. la Congresul Auditorilor Financiari din România organizat în acest an.

Atestarea calității de membru cu drepturi depline acordată de Federația Internațională a Contabililor, Camerei Auditorilor Financiari din România constituie o dovadă a aderenței la valorile de integritate, transparență și expertiză - în vederea deservirii interesului public și presupune o mai mare responsabilizare a auditorilor financiari români în a-și exercita activitatea la nivel european, la nivelul standardelor internaționale în materie și al normelor etice la care ați aderat.

Astăzi, România acționează, alături de celelalte State Membre ale UE, în acord cu obiectivele Strategiei Lisabona, pentru a avea, în economie, mai multă concurență și mai multă eficiență - ca rezultat al creării, acumulării și aplicării unui nivel tot mai înalt de cunoștințe în toate domeniile de activitate.

Efectele crizei economice mondiale sunt resimțite în mod direct și în economia românească.

Criza a readus în discuție standardele de contabilitate, metodele de conducere a proceselor și a organizațiilor, precum și importanța activităților de supraveghere și control.

În România, efectele crizei pot fi diminuate ca urmare a aplicării unor politici publice prin care se asigură stabilitate macroeconomică, precum și concurență, dezvoltarea mediului de afaceri, relansarea investițiilor și modernizarea infrastructurii, a agriculturii, a satului și a economiei în general.

Toate acestea presupun o economie de piață funcțională, bazată pe reguli și pe transparență, precum și un stat care își cunoaște limitele, drepturile și pârghiile de acțiune.

În consecință, trebuie să fim conștienți de beneficiile care s-ar obține dacă activitățile noastre ar fi recentrate - iar unele chiar reconfigurate - în jurul profesiilor, ocupațiilor și activităților de audit, în cazul de față de audit financiar, precum și a celor de supraveghere a funcționării piețelor.

Acestea oferă posibilitatea unei abordări unitare și coerente a activităților, pornind conceptual de la noțiuni și indicatori ce aparțin teoriei și culturii calității.

În acest context, subliniez existența a trei urgențe ale politicilor publice din România care repun și mai mult în discuție nevoia de a se apela la viziunea și experiența auditorului.

Prima se referă la nevoia de reformă a mecanismului bugetar, pornind de la opțiunile pentru multianualitate și pentru definirea, măsurarea și monitorizarea performanței bugetare, respectiv a rezultatelor obținute.

Cea de a doua - și care este într-o directă legătură cu prima - este slaba performanță înregistrată în domeniul fondurilor alocate României de către Uniunea Europeană sub formă de ajutoare nerambursabile pe perioada 2007-2013.

A treia prioritate este reforma administrației publice, inclusiv descentralizarea.

Prin conținutul muncii și statutul lor, auditorii financiari pot avea o contribuție esențială la relansarea economiei, a încrederii în mediul de afaceri.

Prin activitatea lor poate crește calitatea proiectelor de dezvoltare. Rolul auditorului este extrem de important întrucât acesta poate contribui esențial la creșterea calității deciziei în procesul de conducere, prin asigurarea unui echilibru dinamic al informațiilor - dintre care cele de natură financiar-contabilă pot avea o semnificație aparte.

Doresc să subliniez importanța dezvoltării cunoștințelor în domeniul auditului, al expertizei și consultanței contabile. Aceasta înseamnă a spori capacitatea de a furniza servicii profesionale de calitate.

România are în vedere o restructurare profundă a sistemului educațional în general. În acest context trebuie să avem în vedere faptul că un loc central îl au cunoștințele despre economie, afaceri, conducere, audit și calitate - și că pentru acestea trebuie asigurat transferul de cunoștințe pe tot parcursul vieții.

În aceeași măsură sunt importante și activitățile de orientare și informare a firmei și a publicului larg în general, în domeniul afacerilor, al auditului și al calității. România este încă o economie fără suficiente ghiduri de orientare și informare în diverse domenii, inclusiv în cel al auditului.

Congresul de astăzi reprezintă un prilej bun pentru a discuta ceea ce puteți face și ce experiențe puteți prelua și aplica din practica internă și internațională.

Cred în creșterea rolului activităților de audit în România.

În final, felicit Camera Auditorilor Financiari din România pentru organizarea acestui eveniment și urez succes lucrărilor Congresului.

Semnarea unui important acord de cooperare între **CAFR** și **ICAS**

Un alt moment important în desfășurarea Congresului a fost semnarea Acordului de Cooperare între Institutul Contabililor Autorizați din Scoția și Camera Auditorilor Financiari din România. În acest acord sunt prevăzute principalele domenii de colaborare între cele două institute profesionale, atât ICAS, cât și CAFR exprimându-și intențiile și interesul de a facilita dezvoltarea contabilității, auditului și educației printr-un număr de acțiuni comune de schimb de experiență, incluzând monitorizarea auditului, precum și alte servicii de consultanță.

Cu prilejul semnării acestui acord, președintele Camerei Auditorilor Financiari din România, prof.univ. dr. **Ion Mihăilescu**, a făcut următoarea declarație:

„În spiritul tradiției de colaborare între Institutul Contabililor Autorizați din Scoția și Camera Auditorilor Financiari din România, acest Acord identifică acele domenii în care schimbul de experiență și de cunoștințe dintre cele două organisme este esențial. Să nu uităm că organizația noastră este tânără, abia a aniversat zece ani, în timp ce institutul din Scoția este cel mai vechi organism profesional contabil din lume, fiind creat în 1864. De peste un secol, ICAS stă mărturie a respectării celor mai înalte principii de integritate, înțelepciune, inovație și servicii, care îi ghidează activitatea. Sprijinul ICAS a fost, este și va fi esențial pentru dezvoltarea profesiei de audit din România. Un exemplu elocvent în acest sens îl reprezintă sponsorizarea ICAS pentru aderarea CAFR la Federația Internațională a Contabililor - IFAC, mai întâi ca membru asociat, iar în noiembrie 2008, ca

membru cu drepturi depline. Acordul semnat cu ICAS ne onorează și, în același timp, ne motivează să ne dezvoltăm permanent activitatea, să ne consolidăm serviciile oferite membrilor noștri, astfel încât aceștia să poată, la rândul lor, furniza servicii de audit financiar de înaltă calitate.”

Directorul executiv al Institutului Contabililor Autorizați din Scoția, **Anton Colella**, a afirmat, la rândul său:

„Suntem încântați să semnăm acest Acord de Cooperare cu prietenii noștri de la Cameră. Acesta se înscrie în seria unor relații deja solide, în acțiunile de sprijin reciproc și schimb de experiență și cunoștințe. Profesia contabilă a devenit din ce în ce mai mult o profesie globală, iar institutele europene puternice sunt vitale pentru a le oferi investitorilor siguranță, oricare ar fi proveniența acestor investitori, că pot avea încredere în informațiile financiare pe care le utilizează. Punerea în comun de experiență ne ajută să ne îndeplinim acest obiectiv.”

Lucrările Congresului

Sesiunea în plen

„Guvernanța și supravegherea publică”

Moderator **Emil Culda**, vicepreședinte al Consiliului CAFR, președintele Congresului.

- **Mark Gold** președinte adjunct ACCA – „Cum să supraviețuim crizei creditelor – Ne poate ajuta guvernanța corporativă?”
- **Paul Thompson**, director tehnic senior Comitetul pentru PMM IFAC – „Sprijinul acordat de IFAC IMM-urilor și PMM-urilor”
- **Vasile Iuga**, Country Managing Partner, PricewaterhouseCoopers România - „De la conștientizare la acțiune – auditul în contextul crizei – cele mai mari provocări ale profesiei de audit”
- **Pierre Berger**, președintele IRE Belgia, **David Szafran**, secretar general IRE Belgia - „Transpunerea directivei de audit în Belgia”
- **Federico Diomeda**, director executiv EFAA – „Practicile pentru IMM-uri; obiectiv principal – susținerea mediului de afaceri. O reacție la criză”
- **Șerban Toader**, Senior Partner KPMG România - „Managementul în perioada de criză: priorități ale managerilor de top”.

În continuare, lucrările Congresului s-au desfășurat pe șase ateliere, având arii tematice specifice, după cum urmează:

Atelierul nr. 1

„Controlul de calitate”

Moderatori: **Anton Collella**, director executiv ICAS Scoția; **Eugen**

Nicolăescu, prim-vicepreședinte al Consiliului CAFR

- **Paul Thompson** director tehnic senior Comitetul pentru PMM IFAC - „Ghidul de control de calitate al IFAC”
- Dr. **Georgeta Petre**, membru al Consiliului CAFR, director în Ministerul Finanțelor Publice, dr. **Alexandra Lazăr**, director adjunct în Ministerul Finanțelor Publice - „Exigențe actuale privind auditul statutar al situațiilor financiare anuale individuale și consolidate întocmite de entități”
- **Anton Colella**, director executiv, ICAS Scoția - „Controlul de calitate”
- **Urania Moldovanu**, șef al Departamentului de Monitorizare și Competență Profesională al CAFR - „Principalele constatări și efecte ale controlului calității activității de audit financiar în contextul actualelor reglementări europene și naționale”
- **Brigitte Guillebert**, director delegat CNCC Franța - „Controlul calității, un instrument al progresului pentru profesia de auditor”
- **Emil Culda**, vicepreședinte al Consiliului CAFR - „Calitatea – garanția credibilității auditorului financiar”
- **Pierre Berger**, președinte IRE Belgia - „Organizarea controlului de calitate în cadrul transpunerii directivei europene 43/2006/CE”
- **Marcel Keizer**, CASEWARE Int. – „Ce spune software despre auditor?”
- Conf.univ.dr. **Daniel Botez** - „Organizarea controlului calității în cadrul cabinetelor individuale și firmelor mici de audit financiar”.

Atelierul nr. 2

„Codul etic”

Moderatori: **David Szafran**, secretar general IRE, Belgia; Prof.univ. dr. **Ali Eden**, vicepreședinte al Consiliului CAFR

- **David Szafran**, secretar general IRE Belgia - „Aplicarea directivei europene 43/2006/CE și a Codului Etic IFAC”
- Prof.univ.dr. **Ana Morariu**, membru în Consiliul CAFR, prof.univ. dr. **Maria Manolescu**, vicepreședinte al Consiliului CAFR, lect.univ. dr. **Cornel Crecană** - „Valori, etică și atitudini profesionale în realizarea interesului public și al profesiei de auditor”
- Lect.univ.dr. **Alina Teodora Ciuhureanu**, prof.univ.dr. **Nicolae Baltes** - „Etică sau creativitate în activitatea financiar-contabilă. Opinii și realități în entitățile economice românești”
- Conf.univ.dr. **Ovidiu Constantin Bunget** - „Etică și audit intern: problematica whistleblowing-ului”
- **Vasile Andrian**, MAZARS România - „Independența auditorului – risc suplimentar în contextul crizei economice actuale?”
- Conf.univ.dr. **Camelia Liliana Dobroțeanu**, conf.univ.dr. **Laurențiu Dobroțeanu**, **Adriana Sofia Răileanu** - „Independența auditorilor în contextul guvernanței corporative”
- Lect.dr. **Daniela Rodica Iov**, conf.univ.dr. **Corneliu Burada** - „Respectarea principiilor deontologice, cerință și necesitate în serviciile de audit”
- Lect.univ.dr. **Veronica Adriana Popescu**, prof.univ.dr. **Gheorghe Popescu**, șef al Departa-

mentului de Servicii pentru Membri al CAFR, conf.univ.dr. **Gheorghe Lepădatu** - „*Studiu privind etica profesionistului contabil din România în condițiile crizei financiar-economice globale*”.

Atelierul nr.3

„Educația profesională”

Moderatori: **Mark Gold**, președinte adjunct ACCA; prof.univ.dr. **Eugeniu Țurlea**, membru al Consiliului CAFR

- **Federico Diomeda**, director executiv EFAA – „*Întreprinderile mici și mijlocii și implementarea ISA-urilor în Europa – Prezentarea primelor rezultate ale studiului EFAA*”
- **Andreia Manea**, director ACCA, Europa de Sud-est – „*Dezvoltarea profesională eficientă – excelența în perioade nefaste*”
- **Tomasz Stasiak**, secretar al Comitetului de Certificare, specialist în cadrul Departamentului de Dezvoltare și Promovare, **Tadeusz Pieniazek**, președinte adjunct, Comitetul Principal de

Audit, AAP Polonia - „*Educația profesională: sistemul de certificare al AAP dezvoltarea profesională a contabililor*”

- Prof.univ.dr. **Pavel Năstase**, membru al Consiliului CAFR - „*Pregătirea studenților și masteranzilor pentru activități profesionale în audit financiar*”
- **Bogdan Rădulescu**, Product Manager CIEL – „*CIEL Audit și Revizuire - primul program de audit financiar pentru profesioniștii din România*”

Atelierul nr. 4

„Criza economică globală și răspunderea auditorului”

Moderatori: **Vasile Iuga**, Country Managing Partner, PricewaterhouseCoopers România; **Carmen Mataragiu**, membru al Consiliului CAFR

- **Mikhail Krapivko**, vicepreședinte, Uniunea Auditorilor din Ucraina – „*Misiunea Organizațiilor Profesionale de auditori privind îmbunătățirea comerțului în condiții de criză*”

- **Carmen Mataragiu**, membru al Consiliului CAFR, **Anca Cristina Mataragiu**, Partner S.C. PKF Econometrica S.R.L. - „*Continuitatea activității fără compromisuri, între responsabilitate și panică*”
- **Ismayil Ismat Jabbarov**, Camera Auditorilor din Republica Azerbaijan - „*Auditul serviciilor de leasing în sectorul agrar din Azerbaijan*”
- **Mirosław Szmigielski**, PricewaterhouseCoopers România - „*Probleme contabile determinate de situația actuală a pieței*”
- Prof.univ.dr. **Dumitru Mățiș**, asist.univ.dr. **Cristina Boța-Avram** - „*Impactul crizei economico-financiare actuale asupra activității de audit extern – provocări și oportunități*”
- Prof.univ.dr. **Gheorghe Popescu**, șef al Departamentului de Servicii pentru Membri al CAFR, lect.univ.dr. **Veronica Adriana Popescu**, asist.univ. drd. **Cristina Raluca Popescu** - „*Rolul auditorului în evaluarea riscului de faliment în condițiile crizei globale*”
- Lect.univ.dr. **Adrian Groșanu**, **Alexandru Groza**, membru al Consiliului CAFR, S.C. GRADIENT S.R.L. - „*Provocări ale profesiei de auditor în contextul crizei economice*”
- Lect.univ.dr. **Mirela Păunescu** - „*Auditul situațiilor financiare în vremuri de criză – elementele cu risc de eroare crescut*”
- Prof.univ.dr. **Atanasiu Pop**, asist.univ.dr. **Cristina Boța-Avram** - „*Criza economică globală. Rolul preventiv al auditului intern*”
- Conf.univ.dr. **Laurențiu Dobroțeanu**, conf.univ.dr. **Camelia**

Liliana Dobroțeanu, lect. univ. drd. **Daniela Ciolpan**, lect. univ. drd. **Diana Manea** - „Crizele economice generează modificarea percepțiilor privind rolul auditului?”

- Conf. univ. dr. **Mircea Simionescu**, **Ioan Popa**, director general S.C. EXPERTAUDIT S.A. - „Limitele răspunderii auditorilor într-un climat de criză.”

Atelierul nr. 5

„Conduita profesională și investigațiile disciplinare”

Moderator: **Federico Diomeda**, director executiv EFAA

- **Geoffrey Britton**, președintele EFAA - „Proceduri de monitorizare a auditului în Marea Britanie-perspectiva unui practician”
- **Daniela Ștefănuț**, Departamentul de Etică, Conduită profesională și Investigații al CAFR - „Cerințele legale și sistemul de investigații (răspunderea disciplinară) a membrilor CAFR”
- **Aurel Petrescu**, membru al Comisiei de Apel a CAFR - „Incompatibilități frecvente generate de inconsecvențe legislative privind activitățile membrilor CAFR”.

Atelierul nr. 6

„Profesia în Europa de Sud-Est. Probleme actuale”

Moderatori: **Jean-Pierre Vigroux**, Senior Partner MAZARS România; prof.univ.dr. **Maria Manolescu**, vicepreședinte al Consiliului CAFR

- Prof.univ.dr. **Maria Manolescu**, vicepreședinte al Consiliului CAFR, prof.univ.dr. **Ana Morariu**, membru al Consiliului CAFR, conf.univ.dr. **Aureliana**

Roman - „Priorități și responsabilități în procesul de extindere a aplicării IFRS în România”

- **Adriana Iliescu**, director KPMG România - „Actualizarea și adaptarea ISA (Proiectul *Clarity* al IFAC)-provocări de viitor pentru auditorii financiari”
- Prof.univ.dr. **Dumitru Mățiș**, lect.univ.dr. **Cristina Palfi** - „Rolul auditului intern al instituțiilor de credit din România în relevarea creditelor neperformante – semnal de alarmă în perioadele de criză financiară”
- **Cosmin Popa**, Audit Manager, S.C. T & T Audit S.R.L. Sibiu - „Răspunderea auditorului în fața provocărilor crizei economice, de la teoretic la practic”
- **Cornel Kameniczki**, S.C. C&C COUNT S.R.L. - „Răspunderea auditorului în auditarea proiectelor cu finanțare internă și internațională în România”
- Prof.univ.dr. **Elena Dobre**, conf.univ.dr. **Luminița Ristea** - „Noi provocări pentru firmele internaționale de audit – riscul de lichiditate și măsuri financiare de răspuns la actuala criză economică globală”
- Prof.univ.dr. **Tatiana Dănescu**, lect.univ.drd. **Ovidiu Ioan Spățăcean** - „Analiza prezumției de continuitate a activității firmelor de investiții – o provocare pentru auditorii financiari în condițiile crizei financiare”
- **Ion Smedoiu**, S.C. FISCAL SMART CONSULTING S.R.L. - „Testarea sistemului de control intern. Intervievarea – proceduri și practici”
- Dr. ec. **Gheorghe Rusu**, Expert SIF TRANSILVANIA S.A - „As-

pecte practice ale auditării în controlul de gestiune”

- Conf.univ.dr. **Daniela Zapodeanu**, conf.univ.dr. **Marcel Ioan Boloș**, lect.univ.drd. **Mariana Farcaș**, **Stela Marian**, auditor financiar - „Detectarea situațiilor de dificultate ale companiilor în condiții de riscuri exogene. Abordare prin prisma auditorului”
- Lect.univ.dr. **Brăduț Boloș** - „Aspecte privind auditarea societăților care contractează lucrări de investiții publice în context de criză”
- Drd. **Lăcrămioara Oprea** - „Analiza critică a structurilor de control în economia globală”.

Lucrările Congresului vor fi editate într-o carte, în care vor fi incluse toate comunicările, în forma pregătită pentru susținere.

Concluzii

În finalul Congresului, participanții s-au reunit pentru a evalua lucrările în plen și pe ateliere. Concluzionând, președintele CAFR, **Ion Mihăilescu** a spus:

„Am constatat că ați dat dovadă de duranță în tot acest proces de parcurs a programului Congresului. Apreciez tot ceea ce s-a întâmplat astăzi. Am trecut pe la toate atelierele și am putut să constat interesul pe care l-ați manifestat atât în ceea ce privește prezentarea materialelor, cât și modul de percepție a acestora. De asemenea, apreciez calitatea moderatorilor pe care i-ați avut în fiecare atelier, precum și competența cu care au fost abordate subiectele expuse.

A fost o zi lungă și densă în probleme. Vreau să vă mulțumesc din suflet pentru că lucrările s-au derulat așa cum ne-am propus, cu multă maturitate, cu

multă competență, cu multă rigoare. Nu îmi rămâne decât să aduc mii de mulțumiri pentru osteneala delegaților străini de a participa alături de noi și de a da culoare manifestării noastre de la Cluj-Napoca.

Nu pot cuprinde în cuvinte mulțumirile pe care le adresez celor care ne-au oferit toate condițiile pentru ca lucrările să se desfășoare normal, respectiv Facultății de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor, reprezentată cu multă competență de către prof. univ. dr. **Dumitru Mățiș**. Mulțumim, de asemenea, tuturor sponsorilor; înțeleg

prin participarea dumnealor la evenimentul nostru de astăzi că se situează în mijlocul profesiei pe care noi o slujim cu interes și față de care avem o responsabilitate enormă în perioada pe care o trăim și relativ la evenimentele pe care această perioadă ni le pune în față.

Spunea, în cadrul unui atelier, domnul **Vasile Iuga** că profesia contabilă a ieșit din cutuma științei pluridisciplinare și a devenit o știință cosmică, o expresie care mi-a plăcut foarte mult. Într-adevăr, contabilitatea e pretutindeni și profesia noastră are un limbaj

comun pretutindeni. E atât de profund standardizată încât nu putem să afirmăm că în anumite locuri ea se manifestă într-un fel și pe alte meridiane ale mapamondului în alt fel."

Organizatorii au sintetizat într-o **Rezoluție** cele mai importante abordări, concluzii și soluții rezultate din dezbateri, care a fost prezentată, în finalul Congresului de către președintele Congresului **Emil Culda**, urmând ca documentul să fie dat publicității și comunicat instituțiilor și autorităților interesate.

Rezoluția Congresului

La 26 iunie 2009, în Cluj-Napoca, **Camera Auditorilor Financieri din România (CAFR)** a organizat cel de al doilea **Congres al Auditorilor Financieri din România (Congresul)**, sub genericul „**Național și internațional în activitatea de audit financiar. Auditorii și criza economică globală**”. Evenimentul a reunit peste 350 persoane, auditori financieri români și străini, reprezentanți ai unor organisme profesionale, ai unor instituții din România, ai mediului de afaceri, ai mediului academic, ziariști, precum și o serie de personalități din străinătate, aparținând unor instituții sau organizații profesionale de mare reputație.

Intervențiile, comunicările și opiniile exprimate în timpul dezbaterii temelor propuse au vizat analiza din mai multe perspective a diverselor aspecte ale temei propuse, atât în ceea ce privește cauzele crizei economice, cât mai ales în legătură cu posibilitățile practice, care stau la îndemâna profesioniștilor contabili în general și a audito-

rilor financieri îndeosebi, pentru a realiza un salt calitativ în îndeplinirea misiunilor lor și pentru a contribui la instaurarea unui climat de încredere și transparență în mediul economic și social, în condițiile actuale.

În ceea ce privește **cauzele crizei** în ansamblu (în plan global), dar și cu particularizări la specificul economiei României, cele mai multe argumente și opinii au conturat următoarele constatări și concluzii:

1. Actuala criză economică mondială a fost declanșată de piața financiară (bancară, de capital), însă cauzele sale sunt mult mai profunde, vizând atât mecanismele macroeconomice, cât și cele microeconomice.
2. Paradoxul crizei constă în faptul că, deși lichiditățile în general par să fie suficiente, nu se găsesc la „locul” cel mai potrivit și nu mai circulă conform nevoilor economiei, criza surprinzându-i pe toți actorii mediului de afaceri prin amploarea și rapiditatea cu care s-a extins la nivel

global, începând cu trimestrul IV al anului 2008.

3. Pe fondul unor cauze ce țin atât de sistemele de reglementare și securizare a piețelor financiare, cât și de fisurile în modelele de analiză (evaluare) al agențiilor de rating, care, în condițiile unei dereglementări excesive, s-au combinat și s-au potențat, s-au putut produce efecte de neimaginat și, din păcate, aproape nesensibile (neevaluabile) cu un an în urmă.
4. În strânsă legătură cu observațiile anterioare, se cuvine semnalată și încălcarea în ultimii ani a unor reguli elementare de prudențialitate în inițierea și dezvoltarea unor proiecte de afaceri, această situație fiind favorizată atât de insuficienta reglementare a funcționării și supravegherii piețelor, cât și de lipsa eficienței unor instituții publice și/sau private menite să asigure cunoașterea, evaluarea și gestionarea resurselor economice aflate la dispoziția unor structuri financiare ce au putut dispune în mod abuziv (legal !) de acestea.
5. Pentru economiile emergente din țări precum România, prin-

cipala provocare o reprezintă depășirea efectelor crizei în condițiile unui efort susținut pentru continuarea dezvoltării și aplicarea măsurilor menite să asigure convergența cu economiile țărilor europene și menținerea stabilității macroeconomice.

Auditorii financiari români sunt intens preocupați de perioada dificilă pe care o traversăm, iar criza ce se manifestă în prezent scoate cu atât mai mult în evidență importanța serviciilor profesionale ale acestora pentru asigurarea unor informații financiar-contabile de calitate. Societatea în general și, în mod special mediul de business (clienții misiunilor de audit), au foarte mari așteptări în privința activității auditorilor financiari.

Care este postura și ce rol revine auditorilor financiari în actuala această criză economică globală și cum pot contribui aceștia la depășirea ei?

În această privință s-au desprins câteva observații și concluzii importante, precum și o serie de soluții și idei de ordin practic, după cum urmează:

- a) Chiar dacă actuala criză nu a fost declanșată sau favorizată semnificativ de calitatea misiunilor de audit, răspunderile profesioniștilor contabili, mai ales în ceea ce privește valorile unor active și respectarea principiului continuității activității entităților, sunt foarte mari.
- b) Rolul auditorului financiar va crește, iar valoarea activității sale va trebui să dobândească noi valențe prin furnizarea suplimentară a unor elemente legate de transparența operațiunilor

nilor (tranzacțiilor) auditate, prin menținerea unei vigilențe sporite față de tranzacționarea unor produse financiare complexe, printr-o înțelegere și evaluare cât mai exactă atât a riscurilor individuale, cât și a riscurilor sistemice din mediul de afaceri.

- c) Provocările cu care se confruntă mediul de afaceri se reflectă în mod direct și în eforturile pe care auditorii financiari trebuie să le depună pentru a evalua impactul acestora asupra situației și performanței financiare ale entităților auditate.
- d) Înțelegerea riscurilor la care este expusă o entitate ca urmare a conjuncturii economice și a modului în care își administrează (manageriază) aceste riscuri devine o parte importantă a misiunilor de audit și a altor misiuni specifice, contribuind nemijlocit la furnizarea unor servicii profesionale de calitate și la întărirea relațiilor de afaceri cu clienții.
- e) De fapt, climatul economic actual aduce provocări atât pentru guvernarea entităților (managementul executiv), cât și pentru auditorul financiar, conducerea entităților trebuind să se asigure că afacerea va supraviețui și, mai mult, că va putea crește,

profitând de oportunitățile apărute și de puterea de inovație a întreprinzătorilor, iar auditorul financiar, la rândul său, trebuind să se adapteze schimbărilor apărute, atât în mediile microeconomice în care își desfășoară activitatea, cât și în cele macroeconomice naționale și internaționale.

- f) Auditul de calitate reprezintă valoare adăugată pentru clienții (terții) beneficiari ai acestor servicii, conferind credibilitate afacerii în condițiile unui mediu economic în continuă schimbare, iar comunicarea permanentă și de o manieră deschisă a auditorului cu cei responsabili cu guvernarea corporativă, cu managementul entității, precum și înțelegerea nevoilor și preocupărilor actuale ale acestora, îi poate permite auditorului financiar să se plaseze în poziția unui partener de încredere, concomitent cu păstrarea integrității, onestității și a celorlalte cerințe etice cerute de această profesie.
- g) La întrebarea „Cât de mult trebuie întărită supravegherea și prudența în mediul de afaceri?”, cele mai multe opinii exprimate au menționat ideea nevoii de completare/modificare a reglementărilor ce privesc piața fi-

- nanciară, raportările contabile etc., așa cum sunt cele ce derivă din Directiva CE 2006/43, subliniindu-se însă și necesitatea de a se evita un exces de reglementare pentru a nu se crea noi distorsiuni în mecanismele economiei de piață.
- h) În ceea ce privește România, măsurile adoptate de Guvern pentru prevenirea și combaterea efectelor negative ale crizei se înscriu oarecum în practicile internaționale în domeniu, din păcate însă, implementarea acestor măsuri diferă de ceea ce se întâmplă în alte țări europene, constatându-se o trenare a demarării investițiilor în infrastructură, procedurile legate de achiziționarea, finanțarea și execuția lucrărilor din domeniul public fiind excesiv birocratizate.
- i) Mărirea presiunii fiscale asupra contribuabililor din România, ce se „justifică” prin nevoia de asigurare a unor venituri bugetare necesare acoperirii cheltuielilor curente, respectiv prin respectarea cerințelor unor organisme financiare internaționale (FMI, BERD etc.), este contraindicată, fiind preferabile măsuri pentru dezvoltarea afacerilor (investițiilor) și de armonizare a intereselor și obiectivelor statului și ale finanțatorilor (sistemul bancar) cu cele ale economiei reale, singura producătoare de valori și susținătoare a existenței acestora și a societății în ansamblul său.
- j) Parteneriatul public-privat, dar și cel dintre entitățile bancare și mediul de afaceri trebuie să se realizeze în mod cât mai transparent, cu respectarea unor minime cerințe de conduită etică și în consens cu interesele comune impuse de recesiune (criză).

k) Organismele de supraveghere, cât și cele de guvernanță ale entităților trebuie să-și unească eforturile și obiectivele pentru a găsi și impune cele mai adecvate soluții în vederea redresării economiei românești; credința că instituțiile statului, ele însele, vor putea asigura ieșirea din criză este o iluzie, întreprinzătorii și mecanismele economiei de piață fiind factorii determinanți ce pot găsi și pune „în funcțiune” resorturile relansării.

Având în vedere cele menționate, este necesar:

- Să se ridice continuu nivelul și competența profesională a auditorilor financiari, printr-un efort susținut de educație și pregătire continuă, inclusiv prin conștientizarea de către toți acești profesioniști a răspunderilor care le revin în perioadele următoare.
- Să se respecte întocmai atât principiile deontologice cuprinse în Codul Etic, cât și în Standardele Internaționale (ISA, ISRE, ISAE, ISRS) emise de Federația Internațională a Contabililor (IFAC) și adoptate de CAFR.
- Să fie asigurat controlul de calitate în cadrul firmelor de audit și, respectiv, să fie monitorizată și supravegheată atent și perseverent activitatea auditorilor (echipelor de audit) financiari, atât de către Departamentul de resort al CAFR, cât și de către Consiliul de Supraveghere Publică a Activității de Audit Statutar.
- Să se asigure, de către CAFR, cadrul optim de autorizare și de organizare a activității auditorilor financiari, de pregătire profesională atât pentru accesul la profesie, cât și pe parcursul exercitării acesteia de către

membrii săi, astfel încât prin competența acestora, să fie susținut un ridicat nivel calitativ al misiunilor de audit financiar.

- Să se fructifice de către CAFR pe plan internațional, succesele dobândite prin acceptarea acesteia ca membru cu drepturi depline în IFAC și în Federația Internațională a Experților Contabili Francofoni (FIDEF), precum și relațiile de colaborare stabilite cu numeroase organizații profesionale naționale, astfel încât să poată fi puse la îndemâna profesioniștilor români cele mai bune practici în domeniu și să poată fi promovată încrederea în calitatea și obiectivitatea activității acestora, atât în România, cât și în orice alt stat.
- Să se țină seama de faptul că auditul financiar dobândește treptat o semnificație tot mai mare în contextul responsabilității sociale pe care companiile le au în raport cu investitorii și publicul larg, profesioniștii în domeniu fiind datori să întreprindă toate demersurile pentru a reconstrui și a redobânda încrederea în datele și informațiile financiar-contabile, inclusiv în utilitatea acestei activități și în plusul de valoare pe care aceasta îl aduce beneficiarilor ei.

Cu siguranță, pentru a fi eficiente, acțiunile profesioniștilor contabili (auditorilor financiari) trebuie să se înscrie într-un cerc mai larg de cerințe și măsuri de ordin normativ (instituțional), cum ar fi:

- consolidarea administrării riscurilor și a sistemelor de conducere corporativă privind operatorii economici în general și cei din piețele financiare în special;
- revizuirea regulilor de conducere a entităților cu scopul creșterii rolului și a răspunderii consiliilor de administrație, a con-

siliilor de supraveghere și a comitetelor specializate, cu accent deosebit asupra competențelor membrilor acestora și a procedurilor menite să asigure informațiile necesare și utile tuturor terților interesați de activitatea entităților în cauză;

- reglementarea corespunzătoare a sistemului de control intern al entităților, inclusiv a auditului intern, definit ca o componentă de bază pentru asigurarea managementului riscului.

Viitorul ne va demonstra dacă profesioniștii în auditul financiar vor reuși să facă față acestor dificile provocări, esențial fiind însă ca principalele organisme coordonatoare ale profesiei (naționale, inter-

naționale) să coopereze pentru a identifica cele mai bune soluții, de natură să poată satisface exigențele cerințelor și așteptărilor pe care societatea și mediul economic le au de la acești profesioniști.

În concluzie, **Congresul Auditorilor Financieri din România**, desfășurat la Cluj-Napoca, a reprezentat o importantă manifestare științifică și profesională, dând prilejul unui dialog extrem de util între specialiști de marcă din țară și din străinătate, respectiv, între auditori financieri români și străini, într-un efort concertat de identificare a unor soluții viabile la problemele de mare actualitate ale profesiei, în strânsă legătură cu nevoia unirii tuturor forțelor economiei pentru combaterea efectelor crizei actuale.

Mesajul pe care participanții la **Congres** îl transmit societății românești și structurilor economiei globale este acela că **auditorii financieri români, care aniversează un deceniu de activitate, sunt capabili și hotărâți totodată să contribuie eficient la depășirea actualei crize economice, punându-și în valoare talentul, pregătirea și conștiința profesională în slujba interesului public, ținând seama de faptul că, în această perioadă, este necesară mai mult ca oricând crearea unui climat de încredere în viabilitatea și eficiența proiectelor de dezvoltare a afacerilor, precum și o conduită bazată pe onestitate, ca o componentă fundamentală a culturii organizaționale a viitorului.**

Evenimentul – reflectat în mass-media

Mass-media s-a arătat deosebit de interesată de Congres, lucrările acestuia fiind pe larg prezentate, atât înainte, cât și în timpul și după eveniment.

Astfel, înainte de Congres au fost publicate sau difuzate informații și articole care anunțau manifestarea, precum și interviuri. De exemplu, în ziarul „Financiarul” s-a publicat un amplu interviu cu președintele CAFR, prof.univ.dr. **Ion Mihăilescu**, având ca temă principală modalitatea în care auditul poate ajuta entitățile în contextul actualei crize economice românești.

Totodată, la postul Radio France International România a fost difuzat „live” interviul acordat de prof. univ. dr. **Maria Manolescu**, vicepreședinte al CAFR, subiectul principal al acestuia fiind: „**Auditorii financieri români și criza economică**”.

La Congres, o serie de instituții de presă au fost partenere media: Agenția Națională de presă AGERPRES; Grupul de presă „ECONOMISTUL”; „Together for Your Business”, publicație a Camerei de Comerț și Industrie a României; „Afacerea”, publicație a Camerei de Comerț și Industrie a municipiului București; REALITATEA TV CLUJ; RADIO FRANCE INTERNATIONAL România; RADIO ROMÂNIA ACTUALITĂȚI; TVR CLUJ.

Aceste mijloace media, cărora li s-au alăturat: PRO TV, ANTENA 1, posturi locale, precum: NCN, TELE EUROPA NOVA, ONE TV, publicațiile „Financiarul”, „Clujanul” și „Foaia Transilvană” au transmis fie „live”, fie în emisiunile difuzate la ore de mare audiență sau în proximele ediții de presă informații, reportaje și interviuri de la și despre eveniment. Tot în timpul Congresului, atât reporteri TV, cât și o serie de ziaristi au realizat interviuri cu personalități de marcă din domeniul auditului financiar, cum ar fi: prof.univ.dr. **Ion Mihăilescu** - președintele CAFR, **Emil Culda** și prof.univ.dr. **Maria Manolescu** - vicepreședinți ai CAFR, **Mark Gold** - președinte adjunct al ACCA, **Anton Collela** - director executiv ICAS Scoția, **Paul Thomson** - director tehnic superior Comitetul pentru PMM IFAC, **Vasile Iuga** - Country Manging Partner, *PricewaterhouseCoopers România*, **David Trow** - Partner, Audit Financiar, *PricewaterhouseCoopers România*, **Șerban Toader** - Senior Partner KPMG România, prof. univ.dr. **Dumitru Matis** - decanul Facultății de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor din Cluj-Napoca. În preziua Congresului și spre finalul desfășurării manifestării postul Radio France International a transmis „live” două interviuri cu **Emil Culda**, vicepreședinte al CAFR, președinte al Congresului.

În total, 15 mijloace media (7 posturi TV, 2 posturi de radio și 6 publicații) au reflectat, într-o manieră specifică, evenimentul de la Cluj-Napoca.

Cluj-Napoca, 27 iunie 2009

Conferința anuală a Camerei Auditorilor Financiari din România

În ziua următoare desfășurării Congresului, în aceeași locație – Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor din Cluj-Napoca – s-a desfășurat Conferința anuală ordinară a Camerei Auditorilor Financiari din România. Au luat parte delegați desemnați pe zone geografice, reprezentând regiunile de dezvoltare ale țării și, în calitate de invitați, membrii comisiilor de numărare a voturilor din regiunile respective, precum și membri ai Consiliului CAFR, ai Comisiei de Apel și ai Comisiei de Audit Statutar.

Ordinea de zi, aprobată de Conferință, a fost:

- Prezentarea Raportului anual de activitate al Consiliului Camerei pentru anul 2008;
- Prezentarea Situațiilor financiare anuale ale Camerei pentru anul 2008;

- Prezentarea Raportului Comisiei de auditori statutari asupra situațiilor financiare ale Camerei Auditorilor Financiari din România pentru anul 2008;
- Execuția Bugetului de venituri și cheltuieli pentru exercițiul financiar 2008;
- Proiectul Bugetului de venituri și cheltuieli pentru anul 2009;
- Prezentarea Programului de activități al Consiliului Camerei pentru anul 2009;
- Delegarea, de către Conferința Națională, a Consiliului Camerei în vederea depunerii demersurilor pentru modificarea Regulamentului de organizare și funcționare a Camerei Auditorilor Financiari din România în conformitate cu prevederile OUG 90/2008 și cu modificările aduse OUG 75/1999 ce

se vor publica în Monitorul Oficial al României;

- Alegerea membrilor Comisiei de auditori statutari și ai Comisiei de apel a Camerei Auditorilor Financiari din România;
- Supunerea spre aprobare a materialelor prezentate în Conferință.

Deschiderea lucrărilor a fost marcată de un moment festiv: semnarea unui important *Acord de cooperare* de către **Martin Hagen**, președintele Institutului Contabililor Autorizați din Anglia și Țara Galilor, și prof. univ.dr. **Ion Mihăilescu**, președintele Camerei Auditorilor Financiari din România.

Acordul prevede că ambele organisme vor coopera în ceea ce privește activitățile dedicate stagiilor și membrilor, vor realiza un schimb de experiență pe probleme tehnice de interes la nivel european și vor demara inițiative comune, axate pe problemele administrației și organelor de reglementare. În legătură cu acest acord, **Martin Hagen**, președintele ICAEW, a precizat: „Climatul economic actual și rolul profesiilor de contabilitate și audit în cadrul crizei financiare, fac ca această perioadă să fie una deosebit de interesantă, care ridică numeroase provocări. Cum globalizarea avansează, organismele profesionale trebuie să coopereze dincolo de granițe, trebuie să învățăm unii de la ceilalți și, în același timp, trebuie să venim în sprijinul membrilor noștri din diferite jurisdicții, oferindu-le suport atât tehnic, cât și etic. Contabilii și auditorii au roluri deosebit de im-

portante în furnizarea încrederii, un bun deosebit de valoros în acest moment și crucial pentru dezvoltarea economiei din România și a piețelor financiare din întreaga lume.”

La rândul său, **Ion Mihăilescu**, președintele CAFR, a afirmat: „ICAEW este un organism recunoscut pe plan internațional, cu o moștenire vastă și cu experiență în domeniul contabilității și auditului. Acest tip de relație între două organizații este deosebit de importantă în perioada pe care o traversăm, când căutăm să facem schimb de cunoștințe și provocări cu ICAEW, pentru a întări calitatea auditului. Sperăm ca semnarea acestui Acord de Cooperare cu ICAEW să adauge un plus de valoare profesiei de audit din România, această acțiune înscriindu-se în obiectivele Camerei Auditorilor Financiari din România, și anume extinderea relațiilor internaționale cu institute de renume ale profesiei financiar-contabile”.

Au urmat punctele înscrise pe ordinea de zi.

În prezentarea Raportului anual de activitate al Camerei pentru anul 2008 – care a fost distribuit în prealabil participanților – prof.univ.dr. **Ion Mihăilescu**, președintele CAFR, a făcut unele comentarii pe marginea unor recente evenimente din viața organismului profesional și a raportului amintit privitor la

activitatea Consiliului și a Executivului, pe care le reproducem în cele ce urmează:

„Aș vrea să informez participanții la Conferință că ieri, în aceeași locație, a avut loc cel de al doilea Congres al Auditorilor Financiari din România, o manifestare de mare amploare și înaltă amplitudine care a prilejuit o serie de dezbateri extrem de importante pe probleme legate de auditorul financiar

și criza financiară globală. De asemenea, a avut loc un moment festiv, asemănător celui de astăzi: semnarea protocolului de colaborare cu cei ce au pus bazele înființării Camerei Auditorilor Financiari din România, prin asistența tehnică acordată de DFID în perioada 1999-2003: Institutul Contabililor Autorizați din Scoția. Așa încât, sfera de colaborare a auditorilor financiari din România cu institutul scoțian s-a lărgit pe baza acordului semnat ieri.

Avem toate premisele de a acționa ca auditori financiari nu numai în România. Se împlinește, de fapt, un deziderat pe care l-am enunțat cu mult timp în urmă și anume că va veni vremea în care auditorul român va deveni și auditor european. Porțile sunt acum deschise, rămâne ca modul nostru de manifestare să fie corespunzător. Cu alte cuvinte, să participăm activ la dezvoltarea profesiei în spațiul european și nu numai. Dacă privim retrospectiv activitatea din întreaga perioadă, de la înființarea Camerei și până azi, pot să afirm fără să greșesc că anul 2008 a fost anul cel mai fructuos din activitatea auditorilor financiari din România. Îmi bazez aceste afirmații pe câteva elemente concludente. A fost anul în care am reușit ca organismul nostru profesional să intre în rândul celor peste 156 de organizații membre cu drepturi depline ale Federației Internaționale a Contabililor – IFAC din 123 de țări.

De asemenea, 2008 a fost un an de frământări pentru a adopta reglementările europene în reglementările naționale; mă refer la Ordonanța Guvernului nr. 90/2008 privind auditul statutar al situațiilor financiare individuale și al situațiilor financiare consolidate care a transpus în legislația

română Directiva europeană nr. 43/2006. Și, sigur, a fost anul în care și celelalte organisme la care noi luăm parte au avut o desfășurare superioară a activității. Mă refer la Consiliul Contabilității și Raportărilor Financiare, la Uniunea Națională a Profesiiilor Libere, la Camera Consultanților Fiscali, la Corpul Experților Contabili și Contabililor Autorizați, pentru că, până la urmă, toți formăm un tot unitar în jurul acestei profesii – profesia contabilă.

*Ne-am întâlnit astăzi într-un locaș ce îți impune respect, iar mediul universitar își valorifică valențele. Și acest fapt se datorează unor auditori financiari: prof.univ.dr. **Dumitru Mățiș** și **Emil Culda**. În context, aș vrea să vă împărtășesc impresia celor 27 de străini care au participat la Congres ca fiind o manifestare academică și științifică de o înaltă ținută, iar gazdele noastre au fost la mare înălțime, fapt pentru care le mulțumesc și cu această ocazie.*

Revenind la evenimentele anului 2008. Dacă citiți Raportul lucrurile sunt concludente: am avut creșteri în toate direcțiile prezentate și care acoperă toate activitățile Camerei. Am avut creștere în ceea ce privește numărul membrilor, persoane fizice și firme de audit, creștere inclusiv în ceea ce privește mobilizarea veniturilor la nivelul

Camerei. Și, fără a face o presiune mare din punct de vedere financiar asupra dumneavoastră, cred că, printr-o gestionare corectă și transparentă a resurselor financiare, am realizat foarte multe lucruri. Mă refer, de exemplu, la revista noastră, ca principal izvor de informare, cotațată cu B+ de CNCIS, o cotație care nu-i la îndemâna oricărei reviste. Cu această ocazie aș vrea să mulțumesc Consiliului Științific în întregul său pentru competența muncă de evaluare a materialelor prezentate în secțiunea de cercetare, cât și în cea de informare a dumneavoastră. Apreciez că revista reprezintă mijlocul cel mai adecvat de a vă informa și, lucru îmbucurător, cu toate costurile pe care le implică editarea acesteia, am reușit să menținem primirea în mod gratuit a acesteia de către dumneavoastră.

Din 2006 am reușit să prezentăm trei ediții ale „Ghidului privind unele reglementări ale profesiei de auditor”, pe care an de an l-am actualizat cu ultimele informații în materie.

Site-ul Camerei are, de asemenea, un număr mare de accesări. Acesta trebuie permanent restructurat pentru a ține pasul cu evoluția IT, dar și a necesităților de informare ale dumneavoastră.

De asemenea, personalul executiv al Camerei a încercat să găsească soluții la marea majoritate a problemelor ridicate de dumneavoastră. Iar „board-ul” – respectiv Consiliul și Biroul permanent – a luat în discuție ori de câte ori a fost nevoie materialele legate de activitatea auditorilor financiari, de elaborarea unor norme care reglementează profesia.

Banul Camerei a fost gestionat cu chibzuință și ultimele conturi, „la zi”, ale noastre se ridică la circa 2 milioane de lei, ceea ce nu este puțin în condițiile crizei în care se găsește economia țării. Îi gestionăm cu grijă, simțind dificultățile pe care le avem în ceea ce privește cifra de afaceri, obținută de fiecare auditor sau firmă de audit sau,

mai exact, de încasările efective ale prestațiilor, care vin cu întârziere.

Așa cum am aprobat în Conferința din 2006, suntem angajați să manifestăm maximă responsabilitate în utilizarea resurselor. Dorim și cerem, la toate nivelele Camerei, multă transparență din acest punct de vedere.

Nu dorim să facem niciun secret, nu dorim să efectuăm și să angajăm nicio cheltuială pe „ușa din dos” sau în folosul unora sau altora și vă asigurăm că fiecare cheltuială pe care o angajăm este și necesară și oportună, dar și legală.

Anul acesta împlinim zece ani de la înființarea Camerei. Este foarte important pentru noi să ne scriem istoria. Avem nevoie de sprijinul dumneavoastră din acest punct de vedere, de a ne prezenta cât mai multe informații legate de viața și activitatea auditorului român, avem nevoie de participarea efectivă la evenimentele legate de dezvoltarea profesiei contabile în cadrul căreia noi activăm cu succes și avem nevoie să materializăm toate acestea pe diverse suporturi – hârtie, film, DVD etc.

Ne ruga distinsul nostru director editorial, domnul Corneliu Cârlan, să vă prezint o carte în care am inserat sau am încercat să aducem în actualitate întreaga evoluție a evenimentelor petrecute în toată această perioadă de 10 ani.

Anul 2008 rămâne de referință pentru că simțim că și în sistemul nostru de relații cu celelalte organisme profesionale, și mă refer, pentru că nu este nici un secret, la Corpul Experților Contabili și Contabililor Autorizați, bate un vânt de ameliorare.

Dorim – și ne-am exprimat de mult speranța – ca relațiile dintre membrii acestor două organizații să se desfășoare pe principii de colaborare, de reciprocitate și mai ales pe principiul de solidaritate. Și vă cer să aplicați aceste reguli de relaționare, de colaborare mai

ales între cele două organisme, pentru că nu avem niciun fel de probleme cu alte organisme, precum ANEVAR sau Camera Consultanților Fiscali.

Vreau să vă spun că, în ce ne privește, am avut diverse discuții la nivel european și nu numai, cu personalități marcante ale conducerii organismelor internaționale și le-am cerut, deseori, să contribuie la ameliorarea relațiilor noastre. Uneori, ni s-a spus că sunt relații de natură internă, națională și că depind de modul în care noi ne organizăm activitatea. Dar până la urmă am reușit la nivelul Federației Europene a Contabililor – pentru că aici era problema – prin prezentări ample, documentate ale situației să îi atragem pe cei de la CECCAR într-o discuție de convergență asupra problemelor respective.

În ceea ce ne privește vom face tot ce depinde de noi, cu bună credință și deschidere, pentru ca, trecând peste orice orgolie, să realizăm pasul necesar pentru ca profesia din România să fie prezentă cu o voce unitară la FEE.

Acestea sunt problemele pe care am dorit să le punctez privind activitatea din anul 2008. Sigur, n-am vorbit despre pregătirea continuă, despre pregătirea structurată, despre controlul de calitate, despre examene – evenimente pe care le-am trăit. Vreau să vă spun că menținem în continuare sistemul de exigență și de rigoare. Nu dorim să proliferăm cu orice preț profesia de auditor financiar. Iar legat de acest lucru, vă rog să desfășurați activitatea de îndrumare cu înaltă competență profesională, spre a asigura o înaltă pregătire a viitorilor auditori financiari.

În practica altor țări sau în alte domenii aceste activități de supraveghere și îndrumare a stagiarelor se plătesc. Dar poate o să vină vremea când vom recurge și la astfel de remunerări.”

Pachetul de documente financiare, cu accent pe buget, a fost prezentat

de **Emil Culda**, vicepreședinte al CAFR. Acesta a făcut o remarcă referitoare la „evoluția activului net al Camerei, care de la 4,178 milioane lei în 2007, a ajuns la 6,323 milioane lei în 2008, ceea ce din punct de vedere al gestionării patrimoniului și al modului în care am căutat să păstrăm averea Camerei cred că nu este un semn rău.

Cât privește bugetul pe anul 2009, la venituri – cele fără scop patrimonial, care sunt veniturile de bază ale Camerei - propunerea este de 5,4 milioane lei, față de 6,247 milioane cât am avut în 2008. Structura veniturilor și situația actuală ne-au făcut să privim cu realism situația acestora și, ca atare, nu ne-am propus indicatori care să depășească posibilitățile reale. Între aceste venituri se situează cele din cotizații, din tarifele de înregistrare, din tarifele de stagiou, de examene ș.a.m.d.

La cheltuielile totale avem o propunere de 7,340 milioane lei, față de 4,319 milioane lei, iar dintre acestea cele de bază – privitoare la activitățile fără scop patrimonial – 7,135 milioane lei, față de 4,197 milioane lei, structura lor fiind în special pentru servicii și lucrări executate cu terții și altele, inclusiv cheltuielile cu personalul care vor fi de 2,280 milioane lei.

La cheltuielile de capital avem propunerea de 155 mii lei. În conformitate cu structura propusă, vom avea în rezultatele cumulate la sfârșitul exercițiului un deficit de 1,704 milioane lei.

Toate aceste costuri prevăzute au în vedere situația actuală, evoluția noastră pe linia unor venituri care au fost foarte consistente în anii anteriori și faptul că mai ales cele care au vizat accesul la profesie, nu sunt nici pe departe la nivelul anilor anteriori – 2007-2008.

Acesta este și motivul pentru care propunerea făcută privind bugetul structurat nu mai are o evoluție așa

cum ne-am obișnuit. Dar noi sperăm ca rezultatele să fie peste așteptări și să putem în continuare să menținem și să consolidăm averea Camerei.”

La următorul punct de pe ordinea de zi prof.univ.dr. **Mihai Aristotel Ungureanu**, președintele Comisiei de auditori statutare a supus atenției Raportul Comisiei pe care o conduce asupra gestiunii financiare a Consiliului Camerei pentru anul 2008, după care **Eugen Gheorghe Nicolăescu**, prim-vicepreședinte al CAFR, a expus Programul de activități al Consiliului pentru anul 2009.

Programul conține, în esență, măsuri pentru revizuirea reglementărilor, regulilor și regulamentelor emise de Cameră în vederea alinării la prevederile OUG 90/2008; întărirea controlului calității activității de audit financiar, pe de o parte, prin desfășurarea activităților de monitorizare și control a misiunilor de audit și, pe de altă parte, prin organizarea unor cursuri de pregătire profesională pentru auditorii financiari care au obținut calificative slabe în urma inspecțiilor efectuate; organizarea pregătirii profesionale continue a auditorilor financiari și a stagiarilor în audit, inclusiv actualizarea permanentă a normelor de educație profesională conform standardelor IFAC și reglementărilor UE; desfășurarea unor activități specifice în sprijinul membrilor Camerei, îndeosebi prin îmbunătățirea comunicării și asigurarea transparenței informațiilor; colaborarea cu instituții și organisme profesionale din țară, cu accent pe conlucrarea cu Consiliul de Supraveghere Publică a Activității de Audit Statutar, iar pe plan internațional, se detașează ca interes participarea la activitățile IFAC și continuarea demersurilor

în vederea aderării CAFR la Federația Expertilor Contabili Europeni (FEE).

Toate aceste documente au fost aprobate și se regăsesc pe site-ul Camerei Auditorilor Financiari din România: www.cafr.ro. De asemenea, Conferința a aprobat și delegarea Consiliului Camerei în vederea depunerii demersurilor pentru modificarea Regulamentului de organizare și funcționare a Camerei – punct distinct aflat pe ordinea de zi.

Deosebit de interesante și utile au fost opiniile și propunerile făcute de auditorii financiari participanți la Conferință, precum și dialogurile pe teme profesionale purtate cu membrii Consiliului Camerei. Asupra acestei părți a lucrărilor Conferinței ne vom opri în continuare.

Astfel, **Ion Năstăsă**, auditor financiar, a spus: *„O problemă pe care doresc să o ridic se referă la acceptarea noastră ca auditori interni la entitățile publice, respectiv la primării. Din surse locale, am aflat că Ministerul Finanțelor Publice a dat dispoziție ca serviciile de audit intern să nu fie externalizate, ci ca această activitate să se desfășoare cu forțe proprii, respectiv, cu angajați. Aș ruga conducerea Camerei să ne ajute în clarificarea acestei probleme întrucât, în această perioadă de criză, când tarifele noastre se reduc semnificativ, angajamentul în auditul intern ar putea fi o oportunitate pentru noi.*

O altă chestiune: am observat în ultimul timp tarifele extrem de mici pe care unii dintre colegii noștri le practică la servicii de auditare pe proceduri convenite, respectiv pe fonduri europene, pe granturi etc. În acest sens, cred că Departamentul de monitorizare și control va avea un rol important. Cred că misiuni de acest tip presupun un consum suficient de timp, deci și un

tarif pe măsură pentru a se realiza o lucrare profesională, cu răspundere.

Este binevenită organizarea teritorială, întâlnirile anuale pe teritoriu sunt foarte binevenite și utile. Cred că n-ar fi lipsit de interes ca aceste întâlniri să fie bianuale, semestriale.”

Răspunzând problemei ridicate **Ion Mihăilescu**, președintele CAFR a precizat:

„În legătură cu participarea auditorilor financiari la auditul intern din primării, cunoaștem că Legea 672/2002 care reglementează acest domeniu se află la Parlament în vederea aprobării modificării sale. Între noile prevederi este și aceea de a se organiza asociații în participațiune pentru audit intern de către primării. Până atunci se practică fie audit intern cu angajați cu contract de muncă, fie ca audit intern externalizat. Oricum, auditul intern nu poate fi suportat, în privința costurilor, de către primării pentru un singur angajat. Și atunci, Ministerul Finanțelor Publice, respectiv UCAPI, va organiza teritorial activitățile de audit intern fie prin asemenea asociații pentru audit intern, fie prin angajați cu contract de muncă. În ceea ce privește tarifele, problema este legată de etică și de respectarea valorilor morale de către fiecare dintre noi. Îmi spunea o colegă, foarte dezamăgită, că a participat la o licitație la un grant din fondurile structurale a cărei valoare prevăzută pentru audit se ridica la circa 132.000 euro. Au venit colegi ai noștri și au oferit 25.000 euro. Este realmente o bătaie de joc!

Nu trebuie să ne supărăm unii pe alții dacă scoatem la lumină o problemă care trebuie să fie transparentă. Să nu uităm că, deocamdată, onorariile se publică pe site-ul dumneavoastră, al fiecărei entități de audit. Este vorba de raportul de audit și de raportul de transparență. Dacă nu aveți site, transmiteți aceste documente, care se

publică pe site-ul Camerei și, odată și odată, astfel de practici tot se dau în vileag. Departamentul nostru de monitorizare și control, în cadrul obiectivelor de inspecție urmărește aceste fenomene.

Stimați colegi, haideți să fim serioși în ceea ce privește onorariile! Sigur că în proiectele Phare sunt valori fixe pentru audit. Desigur, nimeni nu oprește un auditor ca, la licitație, să ofere tarife de câteva ori mai mici. După cum însă, este posibil ca în negocierea cu beneficiarul proiectului să se accepte tarife mai mari decât cele fixe, diferența fiind suportată de beneficiar. Deci depinde cum negociem!

Dacă se acceptă tarife mici și se vinde profesia „pe doi lei”, până la urmă este o chestiune deontologică și de morală.

Organizarea mai multor întâlniri profesionale presupune anumite costuri, iar noi nu am cerut sponsorizări pentru aceste manifestări.

Întrucât s-au făcut aici propuneri referitoare la perfecționarea pregătirii continue, prin abordarea unor teme practice, cum ar fi studii de caz, sau demersuri specifice auditului, vă aduc la cunoștință că noi avem în pregătire un program de învățământ, încercăm să îi dăm un caracter național și mul-

tianual, inclusiv prin antrenarea unor institute specializate.”

„Eu sunt liber profesionistă de 15 ani și trăiesc din această profesie – a afirmat în cuvântul său, **Ana Lăcătuș**, auditor financiar. În primii ani am câștigat foarte bine, am avut lucrări, nu multe, dar plătite foarte bine și executate foarte bine. Am preferat să las deoparte expertiza contabilă și să trec la auditori. Au venit ani buni pentru auditori. Unii auditori sunt și experți contabili, dar, din păcate, au venit cu metehne de la experții contabili. Din nefericire, din cauza activității economice reduse, la Oradea avem lucrări mici și puține, tarificate la 1/3 din cele practicate la București. Eu cu greu mă încadrez într-un tarif de 6.000 de euro pentru o lucrare bună, dar mă întreb cum pot unii colegi să accepte lucrări cu 2.000 de euro. Am 5 salariați. Știu că este foarte greu să fii salariați, e foarte ușor să trimiți colaboratori-studenți, dar auditul efectuat astfel nu este ceea ce trebuie. Dacă dorim să nu ajungem ca la CECCAR numai de dragul de a fi auditor și cu o ștampilă pusă, o să vă rog să ne spuneți, mai întâi ce trebuie să facem noi, ca auditori, și apoi să vedem ce trebuie să facă Camera. Pentru că dacă CECCAR a

ajuns acolo, asta este și din cauza noastră, a experților. Dacă vom continua să procedăm la fel vom ajunge și noi la situația de acolo. Eu nu zic nimic de verificarea profesională. Tot respectul pentru această activitate, dar oare această verificare la doi ani, prin sondaj, este suficientă?”

„Problemei ridicate dumneavoastră i-ați dat singură răspuns – a comentat președintele **Ion Mihăilescu**. Chestiunea trebuie abordată pe două căi. Întâi, în spiritul transparenței, să prezentați organismului de supraveghere înființat în baza Ordonanței 90/2008, situațiile reale și să nu ne ferim sau să ocolim realitatea ca până acum. Trebuie făcută o notă scurtă: Sunt cutare și am participat la licitația cutare, un program complex, după părerea mea, de 400 de ore, și a fost câștigată de un coleg de al meu, un terchea-berchea, care a oferit 3 lei, în loc de 20 de lei. Și atunci organismul de supraveghere va lua măsuri, vă asigur că va lua măsuri. Acesta este sprijinul pe care îl cerem de la dumneavoastră, pentru ca, citându-vă, «să nu ne transformăm în experți contabili».

În ceea ce privește controlul calității, aș vrea să vă reamintesc, este responsabilitatea finală a organismului de supraveghere. Controlul va rămâne la nivelul Camerei din punct de vedere al monitorizării și al verificării inspecțiilor.

Dar Camera va raporta rezultatul inspecțiilor respective și vor fi aprobate măsurile impuse de organismele de supraveghere. Acestea sunt singurele căi prin care putem să acționăm. Depinde de noi până la urmă.

Sigur, încercăm să dezvoltăm Departamentul de monitorizare, astfel încât și din punct de vedere numeric, dar și calitativ să acoperim necesitățile de inspecție și control. Îi trimitem să-i

școlim și în interior și în afara țării, astfel încât să aibă competențele necesare pentru a controla o firmă de audit cum este a dumneavoastră cu 5-6 salariați sau, de ce nu, o firmă din Big Four. Dar lucrurile se așează greu.

Vă cer dumneavoastră să ne sprijiniți pentru a încerca să creăm o altă cultură, un alt mod de a gândi din punct de vedere al prețurii muncii noastre, pe care uneori o vindem pe tarife foarte mici, care nu au nicio legătură cu cursurile de pregătire, cu competența pe care o avem și nici cu deontologia profesională.

Aceeași chestiune a inechității tarifelor de audit a fost ridicată și exemplificată și de auditorii financiar **Mihaela Purenda** și **Adriana Gheorghiu**.

Vasile Ștefănoiu, auditor financiar, a ridicat problema colaborării între firmele din Big Four care fac auditul de entități mamă și firme de audit mai mici care efectuează audit la entități care intră în consolidare, precizând că firmele din Big Four nu recunosc auditul făcut de cele din urmă. Sigur, situațiile sunt diverse.

Din răspunsul formulat de președintele **Ion Mihăilescu** și de vicepreședintele **Ali Eden** a rezultat că standardele de audit prevăd condițiile în care se poate și trebuie să se realizeze o asemenea colaborare, în ecuație intervenind însă și aspecte de deontologie, dar și considerente de ordin profesional, care țin de calitatea și notorietatea firmelor de audit. Oricum, chestiunea va intra în analiza grupului de lucru de pe lângă CAFR.

În aceeași chestiune, o reprezentantă a unei firme din Big Four, **Adriana Gheorghiu**, a opinat:

„Referitor la observația făcută de un coleg că noi cei din Big Four nu am recunoaște auditul efectuat de o firmă de audit locală, părerea mea este că are și nu are dreptate. În momentul în care preluăm un audit al unei firme care a fost auditată de un alt auditor facem o revizuire a soldurilor inițiale; dacă ajung la concluzia că mă pot baza pe auditul precedent atunci onorariile mele sunt „x”.

Dacă însă constat, din revizuire, că auditul precedent nu este documentat în mod corespunzător, nu mă bazez pe el.

Au fost situații când am revizuit dosare de audit ale colegilor din societăți mai mici și le-am acceptat, m-am bazat pe ele în munca curentă. Au fost însă și situații în care documentația lipsea cu desăvârșire, deci nu ne-am putut baza pe acel audit și noi a trebuit să efectuăm anumite proceduri de audit al conturilor inițiale. În legătură cu consolidarea, avem niște reguli foarte stricte, nu avem dreptul să enunțăm o opinie pe conturi consolidate decât la audituri reprezentând o anumită proporție din cifra de afaceri. Și atunci analizăm portofoliul și stabilim care din entități să fie analizate de noi și pe care le putem lăsa în seama altora. Dar acele societăți trebuie să facă un audit pentru că revizuim situația lor financiară.”

*

În cadrul Conferinței a avut loc alegerea, prin vot secret, a membrilor Comisiilor de apel și, respectiv, de auditori statutar.

În urma numărării voturilor exprimate, cele două comisii au următoarea componență:

Comisia de auditori statutar:

- **Ion Manole**
- **Mihai Aristotel Ungureanu**
- **Octavia Voiculescu**

Comisia de apel:

- **Paraschiva Bîgu**
- **Călin Oprea**
- **Aurel Petrescu**
- **Cristian Jora** – reprezentant al Ministerului Justiției
- **Alexandra Lazăr** – reprezentant al Ministerului Finanțelor Publice

Priorități și responsabilități în procesul de extindere a aplicării **Standardelor Internaționale de Raportare Financiară (IFRS) în România**

Maria MANOLESCU, Ana MORARIU**, Aureliana Geta ROMAN*** & Mihaela MOCANU*****

Abstract

Priorities and Responsibilities in the Process of Expanding Application of the International Financial Reporting Standards (IFRS) in Romania

Through the present study it was aimed at emphasizing mainly the issues regarding the priorities and responsibilities of statutory auditors in the process of expanding the application of IFRS in Romania, priorities and responsibilities resulted from the research conducted on some units considered representative by the authors. The research had as purpose to evaluate the ability to implement the IFRS and referred to the entities that had the obligation to apply these standards for the year 2007, in accordance with the provisions of the Order of the Ministry of Public Finance no. 1121/2006 (through which Romania adopted the provisions of the Regulation no. 1606/2002 of EC), as well as to the entities that chose to apply IFRS, either at the request of creditors, namely credit institutions, or at the request of the shareholders. The necessity of knowing the representative elements regarding the application of IFRS, the methods for evaluating the balance sheet items, the estimated risks and the materiality thresholds, the techniques of accounting and financial estimation, and, last but not least, knowing how the cost-benefit ratio incurred by preparing the financial statements on the basis of IFRS is understood derives from the natural process of expanding the implementation of IFRS in the following time span on all categories of public interest entities from our country.

The authors considered necessary to point out the aspects regarding: the increasing interest of the users of accounting information with respect to the quality of financial reporting; involvement of financial auditors in assisting analyzed entities and potential risks generated by this process; aspects related to the reduced use of techniques for estimating the useful lives of tangible and intangible assets and the use of fiscally allowed life durations, either because of too high costs generated by these estimates, or due to lack of specialists (as some entities justify) etc.

Key words: Public interest entities, financial reporting, accounting policies, accounting estimates, users of accounting information, estimated risks and materiality thresholds

Cuvinte cheie:

entități de interes public, raportare financiară, politici contabile, estimări în contabilitate, utilizatori de informație contabilă, riscuri estimate și praguri de semnificație

* Prof.univ.dr., Academia de Studii Economice din București, maria.manolescu@soter.ro

** Prof.univ.dr., Academia de Studii Economice din București, ana.morariu@gmail.com

*** Conf.univ.dr., Academia de Studii Economice din București, romanaureliana@agercontaaudit.ro

**** Drd., Academia de Studii Economice din București, mocanu.miki@gmail.com

Aspecte de ordin general privind raportarea financiară

Strategia globală europeană privind domeniul contabilității și auditului financiar la nivelul Uniunii Europene pune în evidență evoluțiile clare în ceea ce privește procesul de globalizare și convergență. Astfel, în domeniul contabilității au fost adoptate IFRS la elaborarea situațiilor financiare consolidate ale entităților ale căror valori mobiliare sunt tranzacționate pe piețe reglementate, iar opțional acestea pot fi aplicate la elaborarea situațiilor financiare individuale de către entitățile care au capacitatea să asigure aplicarea corectă și completă a acestora.

În ceea ce privește auditul situațiilor financiare, strategia globală cu privire la supravegherea publică a fost deja implementată, acțiunile viitoare urmând să demonstreze că acestea vor dinamiza funcționarea sistemelor de asigurare a calității activității auditorilor și a firmelor de audit și vor contribui la protejarea corespunzătoare a investițiilor.

România fiind parte a acestui proces, preocuparea firească este aceea de a evalua cu realism și responsabilitate capacitatea de aplicare a IFRS din partea tuturor factorilor interesați, precum și de a asigura funcționalitatea sistemului de supraveghere publică implementat prin OUG 90/2008¹, astfel încât acesta să răspundă nevoii de încredere în raportările financiare și de protecție a interesului public.

Având în vedere procesul de extindere firească în perioada următoare a aplicării IFRS la toate entitățile de interes public, am considerat ca fiind deosebit de utilă, atât mediului economic, profesiei contabile în general, cât și autorităților cu atribuții de reglementare contabilă, cercetarea și evaluarea capacității entităților românești de a face față acestor cerințe obiective.

Cercetare privind capacitatea de implementare a Standardelor Internaționale de Raportare Financiară (IFRS) de către unele entități de interes public

Această cercetare a fost lansată în anul 2007, ca primă etapă, prin cuprinderea în chestionar a unui număr de opt întrebări care vizau capacitatea de aplicare a IFRS începând cu 1 ianuarie 2007 de către categoriile de entități prevăzute în reglementările contabile în domeniul (OMFP 1121/2006)².

Rezultatele cercetării au scos în evidență faptul că în multe din entitățile luate în studiu (35% din eșantion), administratorii/consiliul de supraveghere nu acordă suficientă atenție domeniului financiar contabil și nici sprijinul de specialitate corespunzător, iar în aproape 30% din cazuri politicile contabile nu sunt aprobate de aceștia.

Cu această ocazie am concluzionat că factorul favorizant al situației

respectivă a fost în primul rând lipsa de claritate a reglementării (Legea nr.31/1990 privind societățile comerciale cu modificările și completările ulterioare), care doar din anul 2008 (prin modificările aduse) a introdus prevederi clare în sarcina administratorilor în ceea ce privește politicile contabile.

Un al doilea factor favorizant pus în evidență a vizat insuficiența strategiilor și politicilor globale ale entităților pe baza cărora să se poată dezvolta politicile contabile corespunzătoare.

În anul 2008 am continuat cercetarea capacității de implementare a IFRS, evaluarea vizând de această dată entitățile care au avut obligația aplicării IFRS pentru anul 2007 potrivit OMFP 1121/2006, precum și entitățile care au optat să aplice IFRS fie la solicitarea finanțatorilor (instituțiilor de credit), fie la solicitarea acționarilor. Întrebările cuprinse în chestionar au vizat cunoașterea:

- tipului situațiilor financiare întocmite în baza IFRS (individuale și/sau consolidate);
- elementelor reprezentative privind contractarea auditului financiar;
- elementelor reprezentative privind aplicarea IFRS;
- metodelor și situațiilor de evaluare a elementelor de bilanț;
- riscurilor estimate și pragurilor de semnificație;
- estimărilor contabile și financiare efectuate conform IFRS.

Menționăm că eșantionul cercetat este reprezentativ, cuprinzând 34

1 Ordonanță de urgență nr. 90/2008 privind auditul statutar al situațiilor financiare anuale și al situațiilor financiare anuale consolidate, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 481 din 30/06/2008, aprobată cu modificări prin Legea nr. 278/2008 publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 768 din 14/11/2008.

2 Ordinul Ministrului Finanțelor Publice nr. 1121/2006 privind aplicarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 602 din 12/07/2006 Articol 1, alin. 3.

de entități de interes public (EIP), în condițiile în care, pentru anul 2007, au avut obligația aplicării IFRS numai entitățile ale căror valori mobiliare sunt tranzacționate pe piețele reglementate și întocmesc situațiile financiare consolidate.

Structura eșantionului este reprezentativă:

- societăți listate la BVB: 41,18%;
- societăți și companii naționale: 26,47%;
- instituții financiare nebancale: 26,47%;
- alte situații: 2, 94 %.

Cifra de afaceri a entităților cuprinse în eșantion pentru anul precedent se prezintă astfel:

- între 7.300.000 euro și 15.000.000 euro – 3,38%;
- peste 20.000.000 euro – 96,62%.

În cadrul eșantionului, 54,41% sunt societăți consolidante, 38,29% sunt societăți consolidate și 7,3% au alte situații.

1. Evaluarea capacității de implementare a IFRS pe baza rezultatelor cercetării

1.1. Motivele întocmirii situațiilor financiare conform IFRS

Societățile comerciale întocmesc situații financiare anuale sau consolidate în baza IFRS în special pentru că acestea sunt solicitate de către bănci/creditori (după cum susțin 50% dintre companiile interviuate) sau acționari (47%) sau deoarece situațiile respective sunt necesare pentru că societatea face parte dintr-un grup de societăți care întocmesc situații financiare în baza IFRS (47%).

1.2. Sprijinul de specialitate în aplicarea IFRS

Cele mai multe situații financiare întocmite în baza IFRS au fost realizate cu asistență acordată de auditori (conform răspunsurilor a 53% dintre companii), în timp ce 35% dintre societăți susțin că le-au realizat fără asistență din partea unui consultant independent.

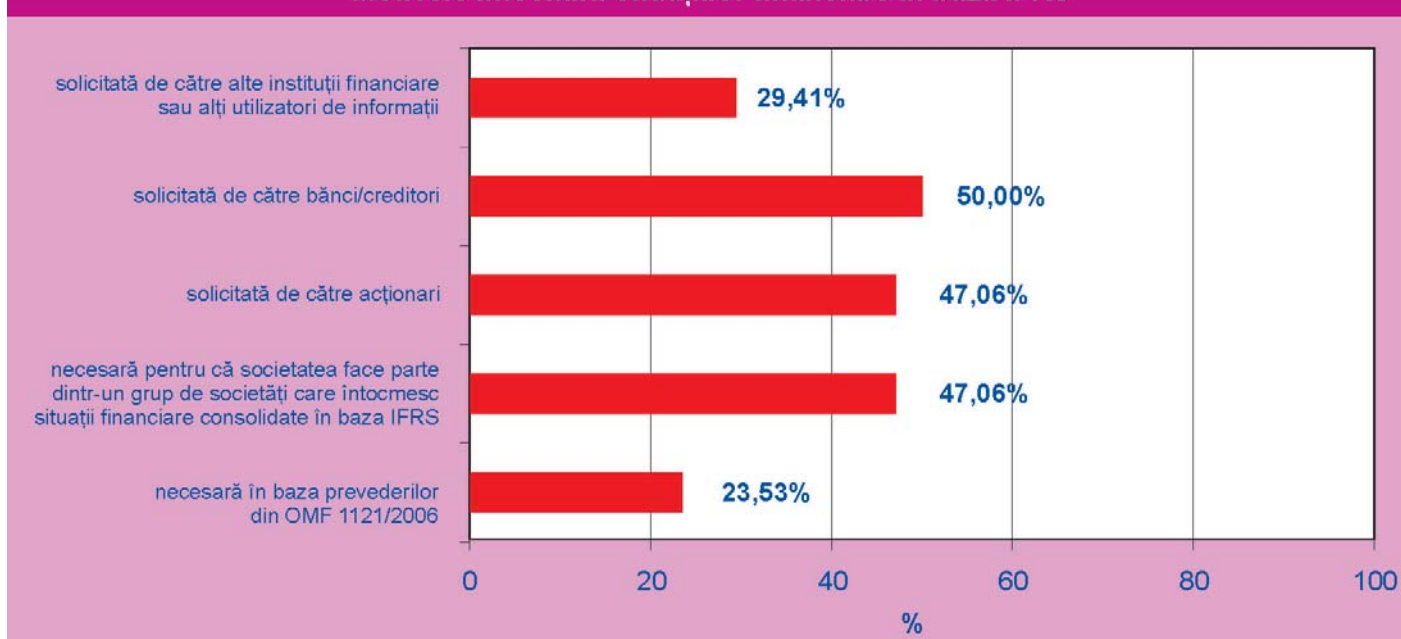
În funcție de cifra de afaceri, situația se prezintă astfel: dintre societățile cu cifră de afaceri de peste 20.000.000 euro, 13% întocmesc situații financiare cu asistență acordată de un consultant independent, iar 53% - cu asistență acordată de auditorii financiari. Aproximativ o treime dintre societățile foarte mari întocmesc situațiile financiare fără asistență externă.

În funcție de tipul societății, societățile consolidante întocmesc situațiile financiare în baza IFRS cu asistență acordată de auditori (71% dintre acestea), în timp ce societățile consolidate realizează aceste situații în cea mai mare parte fără asistență externă (58%).

1.3. Termenul pentru întocmirea situațiilor financiare pe baza IFRS

În ce privește opinia respondenților cu privire la termenul de 8 luni prevăzut de Legea contabilității nr. 82/1991, republicată, pentru întocmirea situațiilor financiare consolidate pe baza IFRS, 79% dintre socie-

Motivele întocmirii situațiilor financiare în baza IFRS

tăți consideră că acesta este suficient. Nu aceeași opinie se înregistrează cu privire la termenul de 4 luni prevăzut de Legea nr. 297/2005 privind piața de capital, pentru întocmirea situațiilor financiare consolidate pe baza IFRS, de această dată 59% dintre respondenți susținând că acesta nu este suficient.

1.4. Contractarea auditului financiar

Auditul financiar a fost contractat de 44% dintre societăți cu 12 luni înainte de termenul de raportare și de către 38%, cu 6 luni înainte de acest termen. În 12% dintre cazuri, acesta a fost contractat cu 3 luni înainte.

Pentru cele mai multe dintre societăți (47%) auditorul contractat a efectuat audit pentru societatea mamă și societățile din grup, dar sunt și societăți pentru care auditorul a efectuat audit doar pentru societatea mamă (21%).

1.5. Politicile contabile aplicate la nivelul societății mamă și la nivelul societăților intrate în perimetrul de consolidare

În 68% dintre cazuri, la nivelul societății mamă și al societății intrate în perimetrul de consolidare au existat politici contabile unitare, dar sunt și societăți (susțin 21% dintre participanții la studiu) care nu au aceste politici contabile.

Comparabilitatea informațiilor care au intrat în consolidare a fost asigurată atât prin retratări și ajustări (susțin 50% dintre societăți), cât și prin existența unor metode și politici unitare (în opinia a 44% dintre societăți).

În cazul în care au fost efectuate retratări și ajustări, 88% dintre societăți au menționat că acestea au fost

efectuate cu sprijinul auditorului financiar, în 59% din cazuri acestea au fost realizate efectiv, direct de către societatea mamă sau de societatea mamă împreună cu filialele (47%).

2. Cu privire la aplicarea IFRS

Majoritatea societăților (68%), la prima aplicare a IFRS, au aplicat IFRS1.

În situațiile în care a fost aplicat IFRS1, pentru marea majoritate a societăților (87%) a fost întocmit bilanțul de deschidere prevăzut de IFRS1, iar situațiile financiare au fost însoțite de declarația explicită și fără rezerve privind aplicarea IFRS.

În foarte puține cazuri s-a făcut uz de prevederile din IAS 1 referitoare la excepții și derogări de la aplicarea unor prevederi ale unui IAS.

Jumătate dintre companiile participante la cercetare susțin că n-au existat alte societăți care făceau parte din perimetrul de consolidare fără a fi cuprinse în consolidare. Această situație nu este întâlnită la 29% dintre respondenți, iar un procent însemnat - de 21% din societăți - nu știu dacă în cazul lor a existat o asemenea situație.

În 80% din situațiile în care au existat societăți care nu au fost cuprinse în consolidare, cu toate că făceau parte din perimetrul de consolidare, acestea au apărut pentru că societățile respective nu erau sem-

nificative, 10% din situații s-au datorat și faptului că informațiile nu erau disponibile la data întocmirii situațiilor financiare consolidate.

La întocmirea situațiilor financiare în baza IFRS, 88% dintre societăți au pornit de la situațiile financiare în baza OMFP 1752/2005, cu modificările și completările ulterioare, iar retratările s-au făcut în special pentru următoarele elemente:

- Provizioane (conform opiniei a 77% dintre societăți)
- Imobilizări corporale (73%)
- Imobilizări necorporale (67%)
- Capital propriu (57%).

Cu ocazia aplicării IFRS, au fost necesare reclasificări, conform tabelului de mai jos.

Cu ocazia aplicării IFRS la 18 % dintre societăți au fost identificate active clasificate conform IFRS 5, iar la 6% au fost identificate active de natura investițiilor imobiliare. Printre alte active identificate s-au numărat: active din impozit amânat (IAS 12), active sociale (IAS 19) etc.

3. Metode și situații de evaluare a elementelor de bilanț

În majoritatea cazurilor, metoda costurilor sau a valorii de intrare minus depreciere/ajustări a fost folosită pentru evaluarea elementelor de bilanț (imobilizări necorporale, imobilizări corporale, imobilizări financiare, stocuri și

	%*
- la clasificarea activelor în active imobilizate și active circulante	17,65
- între datorii pe termen scurt sau termen lung	8,82
- între titlurile deținute pe termen scurt și cele deținute pe termen lung	23,53

* procentele au fost calculate prin raportare la volumul total al eșantionului

	Cost sau valoare de intrare minus depreciere/ajustări (%)*	Valoare reevaluată (unde este cazul) (%)*	Altă evaluare (%)*
Imobilizări necorporale	82,35	8,82	0
Imobilizări corporale	55,88	38,24	0
Imobilizări financiare	70,59	20,59	0
Stoc	61,76	11,76	2,94
Creanțe	64,71	8,82	8,82

* procentele au fost calculate prin raportare la volumul total al eșantionului

creanțe). Această metodă a fost utilizată pentru evaluarea imobilizărilor necorporale (în cazul a 82% dintre societăți), pentru evaluarea imobilizărilor corporale (56%), pentru evaluarea imobilizărilor financiare (71%), pentru evaluarea creanțelor (65%) și pentru evaluarea stocurilor (62%).

Pentru evaluarea imobilizărilor corporale, 38% dintre societăți au folosit metoda valorii reevaluate. Această metodă a fost folosită și pentru evaluarea imobilizărilor financiare de către 21% dintre societăți, pentru evaluarea stocurilor - de 12%, dar și pentru evaluarea imobilizărilor necorporale sau a creanțelor în 9% din cazuri.

Tehnica estimărilor este folosită în special în următoarele situații:

- determinarea provizioanelor (provizioane pentru litigii, garanții de bună execuție, restructurare etc.) – 68% dintre societăți folosind această tehnică
- determinarea ajustărilor pentru deprecierea activelor (la active corporale, necorporale, creanțe, trezorerie etc.) – 59%
- estimarea veniturilor și cheltuielilor la data bilanțului în funcție

de principiul independenței exercițiului – 59%

- evaluarea la valoarea justă – 47%.

Majoritatea firmelor (59%) nu folosesc tehnica estimărilor pentru determinarea duratelor de viață utilă a activelor corporale și necorporale.

În cazul în care nu este folosită tehnica estimărilor în determinarea duratelor de viață utilă a activelor corporale și necorporale societățile respective **utilizează duratele de viață permise din punct de vedere fiscal**. Tehnica estimărilor nu este folosită și pentru că societățile se află într-una din următoarele situații:

- nu-și pun problema unor astfel de estimări (15% dintre societăți aflându-se în această situație)
- nu au specialiști (15%)
- elaborarea de modele proprii de estimare generează costuri considerabile pentru societate (10%)
- activele corporale și necorporale sunt ne semnificative în patrimoniul societății (10%)
- estimările generează cheltuieli nedeductibile fiscal (10%)

4. Riscuri estimate și praguri de semnificație folosite

Riscurile pentru care se fac cel mai frecvent evaluări/estimări sunt: riscul valutar (62% dintre societăți evaluând acest risc), riscul de lichiditate (53%) și riscul de credit (50%), în timp ce 47% dintre societăți estimează riscul dobânzii la fluxul de trezorerie și doar 26% estimează riscul de preț.

La închiderea exercițiului financiar 2007, 59% dintre societățile supuse cercetării evaluau prin metoda estimării provizioanele și pierderile din deprecierea activelor.

De asemenea, peste jumătate dintre societăți (53%) au declarat că folosesc pentru estimarea pragurilor de semnificație cele mai bune practici cunoscute; 29% dintre societăți utilizează metode elaborate intern, iar 26% utilizează praguri folosite de grup.

5. Estimări contabile și financiare efectuate conform IFRS

Estimările efectuate de majoritatea firmelor se realizează printr-o îmbinare a efortului propriu (68% dintre companii declarând că fac eforturi în acest sens) cu asistența specialiștilor (59% dintre firme apelând la specialiști).

Totuși, 9% dintre societăți nu efectuează estimări.

În cazul modificării politicilor contabile sau al reestimării unor elemente pentru care informațiile se modifică la data bilanțului, cea mai mare parte a societăților au procedat în principal la reestimarea provizioanelor (62% dintre societăți apelând la această metodă), la reestimarea pierderilor de depreciere (44%) sau la modificarea politicilor

contabile, indiferent de efectele acestora în indicatorii economico-financiari (35%).

În opinia celor mai multe companii (68%) societatea mamă are capacitatea de a aplica corespunzător IFRS. Pentru 59% dintre societățile participante la realizarea acestui studiu, raportul cost-beneficiu referitor la întocmirea situațiilor financiare pe baza IFRS justifică necesitatea întocmirii acestora.

Concluzii

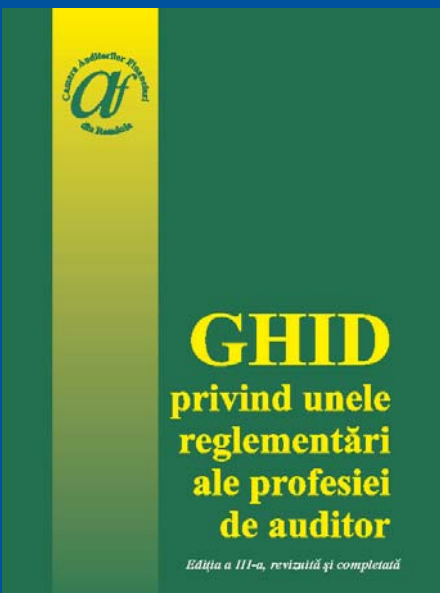
Referitor la identificarea aspectelor care țin de capacitatea entităților de interes public de a asigura infrastructura de aplicare a IFRS, considerăm că trebuie puse în evidență următoarele aspecte, ca fiind reprezentative:

- ❖ creșterea interesului utilizatorilor de informație contabilă privind calitatea raportărilor financiare. Astfel, EIP luate în studiu întocmesc situații financiare anuale sau consolidate în baza IFRS, în special pentru că acestea sunt solicitate de către bănci/creditori (50% dintre entitățile intervievate), acționari (47%) sau pentru că entitățile respective fac parte dintr-un grup de societăți care aplică IFRS ca bază a contabilității;
- ❖ faptul că în peste 52% din entitățile analizate situațiile financiare întocmite în baza IFRS au fost realizate cu asistența acordată de către auditorii financiari ridică cel puțin următoarele două probleme care intră în răspunderea acestora din urmă:
 - asigurarea cerinței de independență a auditorului financiar în exprimarea opiniei cu privire la situațiile financiare ale unei entități, elaborate cu asistența acordată de către acesta;
- asumarea de către auditorul financiar a riscului de audit, având în vedere problemele de mare complexitate ale IFRS sau ale cazurilor de retratări și ajustări (care în peste 80% din situații au fost realizate cu sprijinul auditorului financiar). Riscurile respective se accentuează și mai mult în cazurile în care auditul financiar a fost contractat cu aproximativ trei luni înainte de termenul de raportare (15% din cazuri) sau cu șase luni înainte de termenul de raportare (peste 38%);
- ❖ metoda de evaluare a elementelor de bilanț la valoarea justă pe baza tratamentului alternativ, respectiv reevaluarea activelor imobilizate, este destul de puțin utilizată (exemplu: 8,82% în cazul imobilizărilor necorporale și 38,24% în cazul imobilizărilor necorporale);
- ❖ tehnica estimărilor este folosită, în special, în: determinarea provizioanelor – 68%; determinarea deprecierei activelor și a pierderilor de valoare – 59%; evaluarea la valoarea justă - 47%. Se remarcă faptul că tehnica estimărilor în determinarea duratelor de viață utilă ale activelor corporale și necorporale nu este utilizată în peste 58 % dintre entitățile analizate. Principala cauză invocată este utilizarea duratelor de viață permise din punct de vedere fiscal, dar și lipsa specialiștilor sau costurile prea ridicate generate de aceste estimări sunt prezentate drept cauze;
- ❖ estimările contabile și financiare efectuate conform IFRS se realizează printr-o îmbinare a efortului propriu cu asistența specialiștilor. Totuși, faptul că 9% dintre entități au declarat că nu efectuează estimări implică extinderea analizei privind tehnicile de evaluare utilizate de către acestea;
- ❖ referitor la raportul cost-beneficiu generat de întocmirea situațiilor financiare pe baza IFRS, peste 58% dintre respondenți apreciază că acest raport justifică aplicarea IFRS. Peste 17% dintre respondenți apreciază că raportul cost-beneficiu nu justifică aplicarea IFRS. De remarcat că, în cadrul respondenților care au făcut această apreciere, se regăsesc și companii naționale cărora aplicarea IFRS le-a fost impusă de instituțiile financiare creditoare în calitate de utilizatori ai raportărilor financiare. În aceste condiții rezultă că respectivele companii, prin contractele de împrumut și-au asumat inclusiv costurile cu aplicarea IFRS impuse de utilizatori, iar răspunsurile acestora nu sunt corecte;
- ❖ în ceea ce privește capacitatea societăților mamă de a aplica în mod corespunzător IFRS, 68% dintre companii au răspuns afirmativ. Având în vedere faptul că anul 2007 este primul an de aplicare al IFRS, se poate aprecia obiectivitatea privind capacitatea de aplicare corespunzătoare a IFRS dacă se coroborează acest răspuns cu aspectele prezentate anterior.

Bibliografie

- Directivile Europene a patra și a șaptea, modificate și completate prin Directiva 2006/46
- Directiva 2006/43 privind auditul statutar al conturilor anuale și al conturilor consolidate
- Legea nr. 31/1990 privind societățile comerciale, republicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 1066 din 17 noiembrie 2004, cu modificările și completările ulterioare (Legea 441/2006 și OUG 82/2007)
- Ordonanța de urgență nr. 75/1999 din 01/06/1999 privind activitatea de audit financiar, republicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 598 din 22/08/2003, cu modificările și completările ulterioare
- Ordonanța de urgență nr. 90/2008 privind auditul statutar al situațiilor financiare anuale și al situațiilor financiare anuale consolidate, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 481 din 30/06/2008, aprobată cu modificări prin Legea nr.278/2008 publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 768 din 14/11/2008
- OMFP 1752/2005 pentru aprobarea reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 1080 din 30/11/2005
- OMFP 2001/2006 privind modificarea și completarea Ordinului ministrului finanțelor publice nr.1.752/2005 pentru aprobarea reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 994 din 13/12/2006
- OMFP 1121/2006 privind aplicarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 602 din 12/07/2006
- Regulamentul 1606/2002 privind aplicarea IFRS în Uniunea Europeană
- Revista „Audit financiar” - 2007, 2008, 2009, Camera Auditorilor Financieri din România
- Standardele Internaționale de Raportare Financiară, Editura CECCAR, 2008

În sprijinul auditorilor financiari

La recentul Congres al auditorilor financiari din România a fost lansată a treia ediție a lucrării **Ghid privind unele reglementări ale profesiei de auditor**. Lucrarea este foarte solicitată de către auditorii financiari profesioniști, întrucât conține cele mai recente reglementări privind controlul calității activității desfășurate

de membrii Camerei, în exercitarea profesiei.

Camera Auditorilor Financieri din România traversează o perioadă de transformări continue, manifestate atât în modul de organizare și desfășurare a activității de audit financiar în România, cât și în privința ajustării reglementărilor proprii, în sensul alinierii acestora la reglementările europene în domeniu și la modificările intervenite în aplicarea guvernantei corporative și a reglementărilor contabile aplicabile entităților economice. În context, s-a simțit nevoia monitorizării mai atente a activității de audit financiar și a serviciilor conexe acestuia, fiind întreprinse cel puțin două demersuri din partea personalului specializat al Departamentului de Monitorizare și Competență Profesională, din cadrul Camerei:

1. În primul rând, a fost necesară actualizarea Normelor privind controlul calității activității de audit financiar în sensul armonizării de-

pline a acestora cu prevederile OUG nr. 90/2008 privind auditul statutar al situațiilor financiare anuale și al situațiilor financiare consolidate, cu recomandările C/2008/1721 din 6 mai 2008 ale Comisiei Europene, precum și raportul ROSC.

2. În al doilea rând, a fost necesară completarea, de către colectivul Departamentului de Monitorizare și Competență Profesională, a procedurilor pentru controlul calității activității de audit financiar și a serviciilor conexe acestuia, pe naturi de angajamente, care au fost aprobate de către Consiliul CAFR prin Hotărârea nr. 73/20 septembrie 2006, publicată în Monitorul Oficial partea I, nr. 909/20 septembrie 2006, cu completările ulterioare.

Ghidul este menit să reprezinte un sprijin activ în îmbunătățirea activității de audit financiar și a celorlalte naturi de misiuni, desfășurate de membri Camerei, în exercitarea profesiei, cât și aplicarea și respectarea reglementărilor emise de CAFR.

Ghidul poate fi procurat de la sediul CAFR, str. Sirenelor nr. 67-69, sector 5, București.

Auditul proiectelor în contextul economiei bazate pe cunoaștere

Elena DOBRE*

Abstract

Project Auditing in the Context of a Knowledge Based Economy

This paper is supposed to underline the issues that project auditing in the context of a knowledge based economy and also the context of European project financing. Project auditing is not focused on public annual reports quality like financial auditing. It is interdisciplinary and more flexible because on request it can focus on any part of project. In fact, project auditing should assess the success or failure of a project. The objectives of audit project from this perspective are classified as major and subsidiary or secondary. The direct or major objectives can be easily identified and evaluated or audited whereas the secondary ones are more difficult to evaluate as they depend on the activities' privacy, team relations and so on. Some studies of the project managers show that the elements recognized in practice making a difference between a project success and failure are as follows: objectivity and realism when establishing the aim, budget, deadlines and solutions; necessity to have a highly experienced staff for all the project levels; authority blended with responsibility; complete accounting of the project activities and operations. It can be considered that these conceptual and practical delimitations related to the project management techniques are useful to the financial auditors when performing a project audit.

Key words: project, audit, success, failure, european financing

Cuvinte cheie:

proiect, audit, succes, eșec, finanțări europene

Introducere

Problematika proiectelor este de mare actualitate în contextul finanțărilor puse la dispoziție prin fondurile europene structurale și de coeziune în perioada 2007-2013. Societatea și economia bazată pe cunoaștere sunt realități către care tinde și țara noastră. În ultimul deceniu se vorbește tot mai mult de o nouă provocare și anume de *revoluția cunoștințelor* și, mai ales, de *economia bazată pe cunoaștere*. Apologetii¹ acestui concept și fenomen surprind preocuparea pentru cunoaștere și cunoștințe a societății și economiei americane și constată că trăim deja în era societăților bazate pe cunoaștere și a economiilor bazate pe cunoaștere. Statele Unite și multe alte țări ale lumii parcurg tranziția spre economiile „*cunoașterii*” propulsate de inteligență. Importanța cunoașterii pentru *crearea de avuție* a crescut constant, iar avuția și bunăstarea nu se referă doar la bani. Instrumentele capitale ale cunoașterii sunt instrumentele K (*Knowledge*), pe care le folosim pentru *a genera cunoaștere*. Deci *revoluția cunoștințelor* conduce la *societatea și economia bazate pe cunoaștere*, iar beneficiile acestor stări de fapt pot fi creșterea calității vieții și a standardului de viață, eradicarea sărăciei, reducerea poluării mediului și multe altele. Cunoaștere înseamnă în acest context *cercetare, dezvoltare și inovare*, activități ce implică în mod inevitabil și întreprinderile, firmele, companiile sau societățile comerciale unde regăsim aptitudinile antreprenoriale care transformă și transferă cunoștințele în produse și servicii mai bune. De aici expresia *economie bazată pe cunoaștere*, în care proiectele de cercetare-dezvoltare-inovare reprezintă motorul dezvoltării.

* Auditor financiar, prof.univ.dr. Universitatea "Ovidius", Constanța, edobre@univ-ovidius.ro.
1 Alvin Toffler, *Revolutionary Wealth*, 2006

Ca urmare a evoluțiilor internaționale, europene și naționale privind societatea și economia bazată pe cunoaștere, în cadrul căreia sistemul *cercetare-dezvoltare-inovare* (CDI) ocupă un loc primordial, universitățile românești, organizațiile de orice tip și mai ales organizațiile cu activități economice ar trebui să-și propună inițierea și gestionarea pe termen lung a unor programe de pregătire și perfecționare continuă a resursei umane pe linia managementului proiectelor de cercetare-dezvoltare-inovare. Demersul nu ar fi surprinzător atâta timp cât și în România se manifestă deja inițiative ce exprimă voința politică națională de trecere la așa numita *economie a cunoașterii* prin intermediul realizării la scară mare de proiecte de cercetare, dezvoltare, inovare (proiecte CDI). Inițiativele actuale românești în domeniul cercetării, ce pot conduce la dezvoltarea educațională și antreprenorială sunt următoarele:

- *Strategia națională pentru cercetare, dezvoltare și inovare*, implementată de Autoritatea Națională pentru Cercetare Științifică² (ANCS) și
- *Planul național de cercetare, dezvoltare și inovare pentru perioada 2007-2013* (PNII³), și implementat de Centrul Național de Management de Programe (CNMP⁴).

Aceste aspecte sunt de natură să încurajeze și să sprijine finanțarea și implementarea proiectelor în România, dezvoltarea capacităților manageriale în acest domeniu și, implicit, ca o consecință, dezvoltarea abilităților și practicilor profesionale de audit al proiectelor⁵.

Metodologia, obiectivele și rezultatele cercetării

Obiectivul cercetării noastre a fost acela de a aduce în atenție și eventual, în dezbateri profesionale, particularitățile auditului proiectelor și rolul cunoașterii lor în desfășurarea misiunilor de audit al proiectelor. Necesitatea acestei cercetări este dată de evoluțiile practicii profesionale care ne pune în situația de a

accepta misiuni de acest gen. Metodologia cercetării a avut în vedere: *oportunitățile actuale de dezvoltare economico-socială prin proiecte și nevoia de audit al proiectelor, auditul proiectelor - formă specifică de evaluare a succesului sau eșecului și obiectivele unui audit de proiect*. Compararea auditului proiectelor cu auditul financiar este subînțeleasă pentru auditorii financiari care cunosc obiectivele misiunii de audit financiar din standardele internaționale aplicabile și din practicile lor de zi cu zi. Rezultatul cercetării este configurarea și diseminarea profilului acestei forme specifice de audit în rândul membrilor corpului profesional, în scopul sensibilizării lor față de responsabilitatea unor asemenea misiuni. Deși, prin natura lor, nu sunt misiuni de asigurare, ci servesc, de regulă formării propriei opinii de către solicitant, responsabilitatea în auditul proiectelor este mare, având în vedere rolul și importanța finanțărilor de proiecte în perioada actuală și contribuția lor la creșterea economică și dezvoltarea socială în acord cu cerințele integrării europene.

1. Oportunități de dezvoltare prin proiecte și nevoia de audit al proiectelor

Managementul proiectelor a evoluat în ultimele decenii, devenind o preocupare nu numai a cercetătorilor și instituțiilor de educație, dar și a antreprenorilor și a organizațiilor non-profit datorită nevoii permanente de schimbare, de inovare în viața economică și socială. Proiectele sunt grupate de autorii acestui domeniu în cinci mari categorii⁶: (i) proiecte economice de construcții-montaj, petrochimice, miniere și extractive; (ii) proiecte industriale; (iii) proiecte de cercetare; (iv) proiecte economice sau de afaceri; (v) proiecte de management (managementul prin proiecte). Prima categorie s-a dezvoltat în ramura industriei grele⁷, tocmai datorită problemelor specifice de organizare, comunicații, nevoii de capital masiv pentru investiții, probleme ce reclamă un management riguros de control al fondurilor investite și al calității parametrilor realizați. În zilele noastre, proiectele sunt de o complexitate mărită prin interferența elementelor tehnice și calitative cu aspectele economice și sociale.

²Vezi www.ancs.ro și Ordonanța Guvernului nr. 57/2002 privind cercetarea științifică și dezvoltarea tehnologică

³ PNII este aprobat prin HG nr. 475/2007

⁴ Vezi www.cnmp.ro

⁵ M.M. DOBRE, *Provocări și soluții posibile de dezvoltare a IMM-urilor în condițiile revoluției cunoștințelor și a economiei bazate pe cunoaștere*, Revista ASE Moldova Drept Economie și Informatică, nr. 3 (16)/2008

⁶ Elena DOBRE, *Finanțarea Proiectelor Economice*, Ovidius University Press, 2007, p. 10

⁷ Constanța Nicoleta BODEA (coordonator), *Handbook on Project Based Management*, Editura Economică, București, 2002

Instrumentele de finanțare a proiectelor, cunoscute sub numele de *fonduri structurale și de coeziune*, sunt percepute astăzi ca elemente caracteristice construcției europene. Încă de la origini, proiectul european a avut drept preocupare reducerea dezechilibrelor între statele membre⁸. Ulterior, Comunitatea Europeană, devenită mai târziu Uniunea Europeană, a conceput o politică distinctă de reducere a disparităților regionale și o acțiune mai extinsă de coeziune economică și socială, formulată prin Tratatul de la Maastricht – Politica de Coeziune Economică și Socială. Pentru perioada 2007-2013 acțiunile sunt concentrate pe trei obiective⁹: (1) *convergență*, (2) *competitivitate regională și ocupare*, (3) *cooperare teritorială europeană*.

Instrumentele de finanțare utilizate pentru atingerea acestor obiective (numite instrumente structurale) cuprind:

- Fondurile structurale (Fondul European de Dezvoltare Regională și Fondul Social European)
- Fondul de Coeziune

În structura totală a bugetului alocat de Uniunea Europeană perioadei 2007-2013, Fondurile structurale și de coeziune dețin 35%¹⁰. Principalele programe de finanțare în aceeași perioadă sunt Programul Cadru Competitivitate și Inovare (cu o alocare de 4,2 miliarde euro) și Programul Cadru 7 Cercetare Dezvoltare (cu o alocare de 54 miliarde euro). Iată de ce interesul în perioada actuală pentru implementarea proiectelor cu finanțare europeană este atât de mare. Șansa de dezvoltare economico-socială pe baza accesării acestor finanțări stă în scrierea de proiecte eligibile și implementarea lor.

Există o puternică preocupare din partea organizațiilor românești publice și private, precum și din partea altor categorii de persoane (manageri, studenți, doctoranzi, liber profesioniști etc.) de a accesa fonduri europene nerambursabile în condiții de cofinanțare. În administrația publică, Guvernul a inițiat chiar și reglementări de stimulare a managementului proiectelor. Scopul este crearea cadrului instituțional

pentru sprijinirea și impulsivarea autorităților administrației publice locale pentru a accesa mai ușor fonduri internaționale pentru dezvoltare și modernizare.

Pentru activitatea desfășurată, specialiștii pregătiți în managementul de proiect cu finanțare internațională beneficiază de majorarea cu 75% a salariilor de bază față de cele prevăzute de lege¹¹.

Pe măsură ce volumul proiectelor cu finanțare externă a crescut, a apărut și nevoia auditării acestora, mai ales la nivelul finanțatorilor. Auditul proiectelor se desfășoară mai ales la finalizare, când se măsoară atingerea parametrilor tehnici proiectați, performanțele și gradul de atingere a obiectivelor. Considerăm că, la ora actuală și în perspectiva atragerii de fonduri europene, auditul proiectelor reprezintă un front de lucru pentru auditorii financiari ce nu poate fi neglijat din punct de vedere a responsabilității profesionale.

2. Auditul proiectelor - formă specifică de evaluare a succesului sau eșecului

Proiectele au o istorie veche, nefiind invenția ultimelor decenii. Proiectele se definesc prin noutate, scop, costuri și timp. Un *proiect* reprezintă ansamblul de activități cu caracter temporar, întreprinse în scopul de a crea un produs, serviciu sau o activitate unică. Caracterul temporar al proiectului rezidă în scopul său, deoarece scopul proiectat, odată atins, conduce la finalizarea proiectului.

Orice proiect ce se finalizează, se transformă într-un produs, serviciu, o activitate, o valoare culturală (opere de artă, carte, film).

Proiectele sunt foarte variate atât prin domeniul în care se realizează, cât și prin amploarea resurselor umane și materiale încorporate în aceste proiecte. Unele proiecte necesită o singură persoană pentru realizarea lor, iar altele implică zeci sau chiar sute de persoane. Într-un proiect poate fi implicat un singur departament de specialitate sau mai multe organizații economice, sociale, culturale sau de altă natură.

8 Vezi http://en.wikipedia.org/wiki/Maastricht_Treaty Articolul 158 (130a) din Tratatul de instituire a Comunității Europene prevede „Comunitatea se va orienta spre reducerea inegalităților dintre nivelurile de dezvoltare ale diferitelor regiuni și a rămânerii în urmă a regiunilor celor mai defavorizate”.

9 Aida Catană, coordonator, *Elaborarea Proiectelor cu Finanțare din Fondurile Structurale pentru IMM-uri 2007-2013*, Editura CONTAPLUS, 2008, p. 50

10 Vezi www.fseromania.ro

11 Vezi art. 10 (3) din Legea 339/2007 publicată în M.Of. 839/2007

Managementul unui proiect reprezintă activitatea de aplicare a cunoștințelor, de abilități, instrumente și tehnici de lucru în scopul realizării activităților proiectului dat, în condițiile în care sunt satisfăcute așteptările persoanelor implicate în proiect.

Managementul proiectului presupune asigurarea unui echilibru între cerințele uneori contradictorii ale realizării proiectului. Acestea se pot referi la sfera de cuprindere a proiectului, la timpul de realizare, la costurile de realizare și la calitatea sau performanțele proiectului realizat.

Toate aceste constrângeri ale proiectelor (obiective, buget, timp) influențează abordarea în auditul proiectelor. Spre deosebire de auditul financiar, atât auditorul, cât și beneficiarul raportului de audit (care poate fi orice persoană implicată precum managerul, finanțatorul sau beneficiarul proiectului) nu sunt în primul rând interesați de calitatea informațiilor difuzate, ci de modul în care proiectul are sau a avut succes sau a eșuat.

Astfel, auditul proiectelor este o formă specifică de evaluare care reprezintă, mai mult sau mai puțin, o investigare formală a oricărui aspect al proiectului legat de scop, buget, timp. Această caracteristică decurge din caracterul planificat al tuturor activităților și componentelor proiectului.

Obiectivul auditului unui proiect nu este acela de a ajusta istoricul proiectului, ci de a surprinde principalele cauze ale succesului sau eșecului proiectului, pentru a le exploata în perioada rămasă a proiectului sau pentru viitoare proiecte. Pentru aceasta, cauzele trebuie înțelese și, deci, evaluate. Totuși, evaluarea proiectului nu ar trebui să fie numai o analiză *post-factum*, ci ar trebui făcută mai ales în punctele cheie ale ciclului de viață.

Reexaminarea și auditul proiectului devin modalități și mijloace majore de evaluare a acestuia, fiind cercetări mai mult sau mai puțin formale asupra oricărui aspect al proiectului. În mod curent, *auditul* este asociat cu o examinare detaliată a diferitelor aspecte cu conținut financiar; cu toate acestea, auditul unui proiect este mult mai flexibil și, la cerere, se poate concentra pe oricare aspect al proiectului.

Dacă, în general, a evalua înseamnă a estima și a stabili valoarea obiectului supus acestui proces, evalu-

area unui proiect apreciază și estimează progresele acestuia, cât și deciziile luate în cadrul procesului de management al proiectului. Instrumentul de lucru este comparația cu obiectivele sale de evoluție și performanță stabilite sau comparația cu evoluțiile și performanțele altor proiecte similare.

Pentru aceasta, evaluarea trebuie efectuată și prezentată într-o manieră și un format care să asigure managementul de luarea în considerare a tuturor aspectelor semnificative ale proiectului. De aceea, evaluarea trebuie să fie credibilă atât pentru manageri, cât și pentru echipa de proiect, asupra căruia este de fapt focalizată.

În multe cazuri, beneficiarii, finanțatorii sau alte persoane implicate ce au interes în realizarea proiectului (lb. engleză: *stakeholders*) solicită auditul proiectului. Interes în realizarea proiectelor, fără a fi beneficiari sau finanțatori, pot avea și partenerii implicați în proiecte, cum este cazul guvernelor țărilor gazdă, al consiliilor locale și chiar al furnizorilor sau clienților *input*-urilor și, respectiv, ai *output*-urilor proiectelor.

3. Obiectivele unui audit de proiect

Expunerea obiectivelor unui audit de proiect poate fi convingătoare cel puțin prin comparația cu obiectivele controlului unui proiect. Controlul este ultima etapă a ciclului de planificare-monitorizare din cadrul implementării unui proiect.

În esență, controlul unui proiect reprezintă procesul desfășurat în vederea reducerii diferențelor dintre prevederi și realizări. Controlul este o funcție a managerului de proiect și se preocupă de realizarea performanțelor, încadrarea în bugetul aprobat și sincronizarea activităților în timp cu limitarea întârzierilor. De aici rezultă obiectivele de bază ale controlului proiectelor¹²:

- obținerea în mod constant a rezultatelor prevăzute prin corectarea deficiențelor identificate prin control;
- administrarea și gestionarea activelor organizației-proiect.

În controlul proiectelor exercitat de management pot apărea probleme deosebite ocazionate de schimbarea obiectivelor proiectului, precum și în controlul activităților creative ale proiectului.

¹² Elena Dobre, *Controlul și Auditul Proiectelor*, Editura Economică, 2007, pag. 31

Referitor la auditul proiectelor, care nu se realizează de către management, ci de persoane sau entități independente, experiența și tehnica managementului proiectelor a scos în evidență două obiective principale și anume:

- evaluarea factorilor de succes ai proiectului și
- alinierea proiectului la îndeplinirea obiectivelor generale ale organizației prin transpunerea îndeplinirii obiectivelor proiectului în eficacitatea și eficiența organizațională.

Cel mai important obiectiv al evaluării unui proiect este **evaluarea succesului** acestuia. Această abordare a apărut pe măsură ce managementul proiectelor a devenit o practică recunoscută atât pentru proiecte interne ale organizațiilor, cât și pentru proiecte externe.

În urma studiilor asupra mai multor proiecte industriale diferite ca formă și dimensiune, managerii de proiect au identificat o serie de factori care constituie patru condiții esențiale ale succesului unui proiect. Prima și cea mai simplă condiție este **eficiența proiectului** în respectarea obiectivelor, bugetului și a calendarului planificat. A doua condiție a fost **satisfacția beneficiarului**. Această condiție include, pe lângă cei mai evidenți factori ai îndeplinirii specificațiilor tehnice și operaționale, și factori relativi la loialitate și fidelitate: acoperirea nevoilor beneficiarului, utilizarea actuală de către acesta, rezolvarea problemelor operaționale majore.

A treia condiție, de altfel una simplă și așteptată, este **succesul proiectului**, măsurat mai ales în succesul comercial și în cota de piață.

Pentru proiectele interne, factorii ar putea include măsuri ca rezultate, durate de viață, etape ale procesului de implementare a proiectului, calitate etc.

Ultima condiție, una oarecum dificil de stabilit și precizat, este **potențialul pentru viitor**. Aceasta include factori relativi la intrarea pe o nouă piață, dezvoltarea unei noi linii de produse sau servicii ori, în cazul unui proiect intern, dezvoltarea unei noi tehnologii, calificări sau competențe.

În spatele acestor condiții esențiale ale succesului unui proiect, un alt scop al evaluării prin audit este

aliniera și transpunerea îndeplinirii obiectivelor proiectului la obiectivele generale ale organizației.

Pentru aceasta, toate aspectele proiectului sunt studiate pentru a identifica și a înțelege **punctele tari și punctele slabe** ale acestuia.

Rezultatul auditului proiectului poate fi un set de recomandări¹³ care pot ajuta atât proiectele în curs, cât și cele viitoare, referitoare la: identificarea din timp a problemelor; clarificarea legăturilor și relațiilor dintre performanțe, cost și timp; îmbunătățirea performanțelor proiectului; identificarea de oportunități pentru viitoare progrese tehnologice; evaluarea calității managementului proiectului; reducerea costurilor; accelerarea obținerii rezultatelor; identificarea greșelilor, remedierea și evitarea acestora în viitor; informarea clientului; reconfirmarea din partea organizației a interesului și angajamentului în proiect.

Îndeplinirea acestor două **obiective principale** ne poate dezvălui gradul în care echipa de proiect respectă îndeplinirea obiectivelor proiectului. Cu toate acestea, ele ignoră multe din costurile, riscurile, avantajele și beneficiile proiectului.

Evaluarea făcută prin auditul proiectului poate face însă recomandări suplimentare, care pot fi considerate contribuții neplanificate la realizarea proiectului și, implicit, la creșterea eficacității organizației în ansamblu.

Recomandările auditului referitoare la aceste **obiective secundare** sunt tot atâtea propuneri sau încercări de a: îmbunătăți modul de înțelegere a felului în care proiectele pot fi utile organizației; îmbunătăți procesul de organizare și conducere a proiectelor; oferi un mediu de lucru plăcut și atractiv pentru membrii echipei de proiect; identifica slăbiciunile și avantajele proiectului prin analiza personalului, a managementului și a tehnicilor și sistemului decizional; identifica factorii de risc în derularea proiectelor; îmbunătăți modul în care proiectele contribuie la formarea și dezvoltarea profesională a membrilor echipei de proiect; identifica, din rândul membrilor echipei de proiect, pe cei cu calități manageriale.

Toți acești factori ce asigură succesul unui proiect țin de patru elemente de bază¹⁴ în problematica proiectelor:

13 Elena Dobre, *Controlul și Auditul Proiectelor*, Editura Economică, 2007, pag. 76-77

14 T. Ingram, *Client/Server and Imaging: On Time, On Budget, As Promised*; PM Network, December 1995, p. 13-18.

1. **Obiectivitatea și realismul** în stabilirea scopului, bugetului, termenelor limită și a soluțiilor. Deoarece una dintre cauzele principale ale unui eșec este lipsa obiectivității în stabilirea unor parametri, deciziile care afectează inițierea proiectului și stabilirea parametrilor săi inițiali trebuie să fie ferite de favorizări și diligențe inadecvate.
2. **Necesitatea unui personal cu experiență** la toate nivelele ierarhice ale proiectului. Personalul cu experiență atât din partea clientului, cât și din partea contractorului servește la: menținerea unei atitudini de cooperare și de rezolvare a problemelor între cele două părți; impunerea și stabilirea principalelor obiective de atins și a celor care pot fi deja predate spre utilizare, folosind tehnici profesionale de management și menținând un contact permanent cu clientul în realizarea proiectului.
3. **Autoritatea corelată cu responsabilitatea.** Din momentul în care proiectul are stabilit un scop cert, dar limitat de regulă de buget și de timp este necesar ca, în vederea atingerii acestui scop, managerul de proiect să aibă autoritatea de a face compromisuri între aceste obiective (scop, cost, timp).
4. **Contabilizarea integrală a operațiunilor și activităților proiectului.** Evidența contabilă trebuie ținută în mod responsabil, astfel încât să dea asigurarea că toate părțile implicate își îndeplinesc sarcinile prestabilite. Contabilitatea trebuie să prezinte în detaliu toate aspectele contractuale și toate ordinele de cumpărare. Aceasta ar trebui să includă detalii referitoare la managerul de proiect, la cel care a făcut estimările, la furnizori, la contractor și, bineînțeles, la client și la utilizatorii finali.

Concluzii

Conceptul de audit este definit drept o examinare detaliată a diferitelor aspecte cu conținut financiar; cu toate acestea, auditul unui proiect este mult mai flexibil și, la cerere, se poate concentra pe oricare aspect al proiectului. Conceptul și procesul de audit au însă trăsăturile unei evaluări în sensul de apreciere cantitativ valorică, nu numai valorică.

Auditul sau evaluarea unui proiect vizează succesul sau eșecul acestuia. Obiectivele auditului unui proiect sunt directe și subsidiare sau secundare. Cele directe sau principale pot fi ușor identificate și evaluate sau auditate, pe când obiectivele secundare sunt mult mai greu de evaluat pentru că țin de intimitatea activităților, de relațiile de echipă etc.

Studii ale managerilor de proiecte arată că elementele recunoscute în practică ce fac diferența între succesul și eșecul unui proiect sunt următoarele: *obiectivitatea* în stabilirea scopului, bugetului, termenelor limită și a soluțiilor; *necesitatea unui personal cu experiență* la toate nivelele ierarhice ale proiectului; *autoritatea corelată cu responsabilitatea*; contabilizarea *totală a operațiunilor și activităților proiectului*.

Considerăm că aceste delimitări conceptuale ce țin de tehnicile de management al proiectelor sunt utile muncii auditorilor financiari și chiar tuturor celor interesați de proiecte în condițiile în care în economia actuală nu dispune încă de suficientă experiență managerială a proiectelor, iar finanțările europene sunt încă disponibile și așteaptă a fi accesate.

Bibliografie

- Bodea, Constanța Nicoleta (coordonator), *Handbook on Project Based Management*, Editura Economică, București, 2002
- Dobre, Elena, *Controlul și Auditul Proiectelor*, Editura Economică, 2007
- Dobre, M.M., *Provocări și soluții posibile de dezvoltare a IMM-urilor în condițiile revoluției cunoștințelor și a economiei bazate pe cunoaștere*, Revista ASE Moldova Drept Economie și Informatică, nr. 3 (16)/2008
- Ingram, T., *Client/Server and Imaging: On Time, On Budget, As Promised*; PM Network, December 1995
- Meredith, Jack R., Mantel Jr., Samuel J., *Project Management – a managerial approach*, John Wiley & Sons, New York, 2000
- Toffler, Alvin, *Revolutionary Wealth*, 2006
- www.ancs.ro
- www.cnmp.ro
- www.fseromania.ro
- www.pmi.org

Evoluția creditelor neperformante în România și rolul auditului intern bancar în limitarea lor

Dumitru MATIȘ* & Cristina PALFI**

Abstract

Non-performing Loans' Evolution in Romania and Banking Internal Audit's Role in their Limitation

Due to the latest pronounced crediting expansion in the Romanian banking system, the associated risk became stronger, jeopardizing the portfolio's quality illustrated by the non-performing loans. What are non-performing loans and how their evolution in Romania looks like? Which are their causes and the main negative implications in the banking system? Which are the warning signals and the most important prevention ways? These are just a few questions at which the authors proposed to find an answer.

In order to achieve their goals, the authors started a research from the macroeconomic analysis of the Romanian non-performing loans evolution during the latest 14 years and they have been trying to find answers to the above questions basing on the information provided by various credit institutions and presenting at the same time opinions expressed by international organisms regarding the same subject.

Also, using a study case made upon a sample of credit institutions which are running their activities in Romania, the authors have identified the main measures imposed by banks' internal audit for managing risks associated to non-performing credits and preventing their future appearance.

Key words: internal audit, financial crisis, non-performing loans, credit risc, banking supervision

Cuvinte cheie:

audit intern, criza financiară, credite neperformante,
risc de credit, supraveghere bancară

Introducere

Indicii, precum plăți întârziate ale ratelor și dobânzilor, schimbarea managementului, acțiuni legale împotriva clientului, deteriorarea relațiilor cu partenerii de afaceri sau cu personalul, arată că respectivul credit a devenit un *credit problemă*. Soluția preferată pentru un astfel de credit este renegocierea planului de acțiune cu clientul, respectiv reșalonarea sau rescadențarea creditului și, deci, stabilirea unui nou grafic de rambursare.

În general, creditele sunt considerate a fi neperformante atunci când capitalul sau dobânda aferentă a trecut de scadență și este neplătită de 90 de zile sau mai mult. Cu alte cuvinte, caracterul neperformant al unui credit se manifestă atunci când nu mai sunt asigurate condițiile de rambursare integrală și de achitare a dobânzilor și comisioanelor aferente. Beneficiarul unui credit devenit neperformant este, cu siguranță, și el un client neperformant, care în prezent sau în

* Prof.univ.dr., Universitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca, Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor, dumitru.matis@econ.ubbcluj.ro.

** Lect.univ.dr., Universitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca, Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor, cristinapalfi@yahoo.com.

viitor nu este sau nu va mai fi în măsură să-și plătească la termen datoriile, situație reflectată de altfel de performanța sa financiară. Iată cât de important este criteriul de apreciere a performanței financiare a debitorilor la încadrarea lor pe categorii de clasificare, prin semnalele de alarmă pe care le trage referitoare la posibila incapacitate de plată a datoriilor viitoare. De aceea, este foarte importantă depistarea timpurie a așa-numitelor semnale de avertizare, ce arată că împrumutul a devenit o problemă și recuperarea lui este absolut necesară înainte ca datoria să se acumuleze, pentru a evita declanșarea unei crize financiare.

Din păcate, legislația în vigoare este, sub acest aspect, în defavoarea instituțiilor de credit, deoarece inițierea de proceduri judiciare necesită implicit scoaterea în afara bilanțului a creanței și înregistrarea pe cheltuieli a diferenței pentru care nu există constituite provizioane, situație ce va reduce profitabilitatea băncii, ducând chiar la înregistrarea de pierderi. Așa se explică de ce instituțiile de credit acționează în justiție abia după expirarea termenului prevăzut, de 90 de zile, în care pot proviziona integral creditele, indiferent de garanții.

Obiectivele propuse și metodologia cercetării

Prezenta lucrare analizează problematica creditelor neperformante atât în general, cât și la nivelul sistemului bancar românesc, punând accentul pe rolul auditului intern al

instituțiilor de credit în gestionarea riscurilor asociate lor.

În acest sens, lucrarea își propune să găsească răspunsuri la următoarele întrebări: Care sunt principalele cauze ale apariției creditelor neperformante? Care sunt semnalele de avertizare și principalele modalități de prevenire a apariției lor?

Pentru a răspunde la aceste întrebări am procedat la analiza problematicii creditelor neperformante, atât la *nivel macroeconomic*, cât și la *nivel microeconomic*, punând accent pe factorii săi generatori, dar mai ales pe strategiile de soluționare și măsurile de prevenire. La *nivel macroeconomic*, am efectuat o *analiză retrospectivă*, bazată pe informații statistice, a evoluției de-a lungul timpului a creditelor neperformante și a impactului schimbărilor legislative asupra lor, utilizând în exclusivitate ca metodă de valorificare a acestor informații *metoda comparației*. La *nivel microeconomic*, pentru a evidenția principalele măsuri impuse de auditul intern al instituțiilor de credit în vederea gestionării creditelor neperformante, am recurs la efectuarea unui *studiu de caz* asupra unui eșantion de 15 instituții de credit, utilizând *metoda descriptivă (narativă)*, precum și *instrumentul de lucru* concretizat în *analiza documentelor*, în special a rapoartelor de audit intern. Pentru culegerea datelor, principala metodă folosită a fost *metoda observării*, atât a observației spontane, cât și a observației provocate.

Pe baza concluziilor desprinse privind cele mai frecvente măsuri adoptate de auditul intern, am

venit în sprijinul acestuia cu câteva recomandări vizând principalele *semnale de avertizare* ale posibilității apariției de credite neperformante în sistemul bancar.

Stadiul cunoașterii în viziune internațională

Greșelile în raționamentul profesional al lucrătorilor bancari sunt adesea considerate drept cauzele majore ale apariției creditelor neperformante. Studii efectuate în acest sens au demonstrat că acestea nu sunt motive serioase care să conducă la falimentul unei instituții de credit. Problemele reale sunt cele aferente *sistemului bancar* și care sunt înrădăcinate în *politicile de creditare* ale băncilor. În acest sens vom exemplifica în continuare câteva dintre semnele de distorsiune a culturii de credit citate de Banca Centrală Americană în manualul de examinare al băncilor comerciale¹, și anume:

- a) *operațiunile interne*, respectiv acordarea prea multor credite directorilor și acționarilor mari sau părților afiliate acestora;
- b) *compromiterea principiilor de creditare*, prin acordarea de credite care au riscuri mari ori au atașate condiții nesatisfăcătoare, cu deplina conștientizare a încălcării principiilor de creditare sănătoase, în vederea obținerii unor venituri cât mai mari, sub presiunile concurenței sau ca urmare a unor conflicte personale de interese;
- c) *dorința de a obține venituri cât mai mari*, situație în care preocuparea pentru câștiguri excede

1 H. van Greuning, S. B. Bratanovic, *Analyzing and managing banking risk (Analiza și managementul riscului bancar)* – traducere autorizată de Banca Mondială, Editura Irecson, București, 2004, pg. 93.

motivația unor decizii de creditare sănătoase, subevaluată de speranța că riscul nu se va materializa sau nu va conduce la credite cu termeni de rambursare nesatisfăcători. Aceasta este o problemă relativ frecventă întrucât portofoliul de credite este de obicei principalul activ generator de venituri al unei bănci;

d) *informații de credit incomplete*, împrumuturile fiind acordate fără o evaluare corespunzătoare a bonității clientului;

e) *complezența*, manifestată în mod tipic printr-o lipsă de supraveghere adecvată a clienților vechi, familiari, prin dependența de informații orale și nu de date financiare credibile și complete, și printr-o interpretare optimistă a punctelor slabe, cunoscute, legate de client, datorită supraviețuirii în trecut în situații potrivnice. În plus, băncile pot ignora semnalele de avertizare referitoare la client, economie, regiune, sector sau alți factori relevanți sau, adesea, refuză să pună în aplicare clauzele de rambursare, inclusiv lipsa acțiunii juridice prompte.

f) *lipsa supravegherii*, chiar și creditele sănătoase la început putând să genereze pe parcurs probleme și pierderi din cauza lipsei unei supravegheri eficiente;

g) *incompetența tehnică*, respectiv lipsa capacității tehnice în rândul ofițerilor de credit de a analiza situațiile financiare și de a obține și evalua informații de credit pertinente;

h) *slaba selecție a riscurilor*, tendință ce implică următoarele:

- acordarea de credite cu un risc financiar sănătos, inițial

până la un nivel aflat dincolo de capacitatea de plată rezonabilă a clientului. Aceasta este o problemă frecventă în cadrul economiilor instabile, cu rate de dobândă volatile;

- acordarea de credite la care partea finanțată de bancă din costul total al proiectului este mai mare în raport cu investiția de capital propriu a clienților;

- acordarea de credite bazate pe expectații privind finalizarea cu succes a unei tranzacții și nu pe bonitatea clientului, precum și a celor pentru cumpărarea speculativă de titluri sau bunuri;

- acordarea de credite companiilor care funcționează în zone sau sectoare aflate în impas economic;

- acordarea de credite bazate pe garanții cu valoarea de lichidare problematică sau credite cu garanții fără marje adecvate de siguranță.

Alte cercetări în domeniu au demonstrat faptul că deteriorarea calității portofoliului de credite se manifestă întotdeauna gradual, fiind însoțită de o serie de *semnale de avertizare* care permit ofițerului de credite să acționeze pentru a preveni agravarea situației sau cel puțin pentru a minimiza pierderea ce ar putea fi înregistrată de bancă, îndrumând și sprijinind împrumutatul să ia măsuri pentru îmbunătățirea situației sale financiare. În general, înainte de a nu mai putea rambursa un credit, debitorul trece printr-o criză de numerar. Se apreciază existența a trei etape distincte privind numerarul², și anume:

a) *menținerea cu dificultate a lichidității*, etapă în care stocurile încep să se acumuleze și viteza de încasare a creanțelor încetinește, reacția împrumutatului fiind încetinirea plății furnizorilor, reducându-și astfel cheltuielile;

b) etapa a doua, în care *administrarea numerarului* devine prioritară, fiind impuse plafoane și limitări de cheltuieli; salariații sunt lăsați să-și caute alte locuri de muncă, nu se mai fac investiții, se încearcă valorificarea activelor neesențiale, nu se mai plătesc dividende cu scopul de a le capitaliza pentru a acoperi capitalul propriu diminuat de pierderile din exploatare. Relațiile împrumutatului cu banca încep să se deterioreze în această etapă, deoarece debitorul încearcă să obțină credit suplimentar în timp ce încalcă clauzele contractului de credit existent;

c) *amenințarea pericolului de faliment*, etapă în care împrumutatul își utilizează toate sursele de numerar din conturi, nu-și mai achită nici un fel de datorii sau obligații. Ultima alegere este să-și declare falimentul sau să găsească un partener cu care să fuzioneze, de care să fie absorbit.

Pentru ca semnalele de avertizare să fie eficiente valorificate și să prevină transformarea într-un credit neperformant, ofițerii de credite ar trebui să acorde o mai mare atenție la analiza situațiilor financiar-contabile ale împrumutatului, să comunice în permanență cu acesta, să fie atent la semnalele directe și indirecte primite de la terți și să ia în considerare toate mișcările din conturile bancare ale debitorului.

² T. W. Koch, *Bank management*, The Dryden Press, Orlando, 1992, pg. 755.

Procedurile de soluționare a creditelor - problemă reprezintă un aspect important al gestionării riscului de credit deoarece, dacă nu se iau la timp măsuri corespunzătoare pentru abordarea lor, pot fi ratate ocazii de încasare a acestor active slabe calitativ și se pot acumula pierderi până la punctul în care este amenințată solvabilitatea băncii. În cursul procesului de soluționare trebuie luat în considerare fiecare credit și client în mod individual, printre *strategiile* tipice³, numărându-se:

- a) reducerea expunerii la riscul de credit al unei bănci, de exemplu prin obligarea clientului să aducă capital, fonduri sau garanții reale ori personale în plus;
- b) colaborarea cu clientul în vederea evaluării problemelor și a identificării soluțiilor pentru ameliorarea capacității de rambursare și a serviciului datoriei, cum ar fi oferirea de consultanță, punerea la punct a unui program de reducere a costurilor operaționale și/sau de sporire a veniturilor, vânzarea de active, elaborarea unui program de restructurare a datoriei sau amendarea termenilor împrumutului;
- c) mijlocirea achiziționării sau preluării clientului de către o parte cu o bonitate mai bună sau mijlocirea unui parteneriat sub forma unei asocieri în participațiune;
- d) lichidarea riscului printr-o înțelegere extra-judiciară ori prin întreprinderea unei acțiuni judiciare, prin executarea garanțiilor

personale sau executarea silită ori lichidarea celor reale.

Creditele neperformante în România și măsurile aferente impuse de auditul intern bancar

Analiza portofoliului de credite neperformante este foarte vastă deoarece oferă indicii importante asupra calității portofoliului total și, în ultimă instanță, asupra deciziilor de creditare ale unei bănci. În acest sens, nu este suficientă doar simpla stabilire a vechimii creditelor restante, ci se impune și o defalcare a acestora pe tipuri de clienți și pe segmente de activitate, pentru a putea determina tendințele generale și a stabili dacă toți clienții sunt sau nu afectați în egală măsură. De asemenea, trebuie evaluat fiecare caz în parte pentru a determina dacă situația este reversibilă, ce se poate face pentru a ameliora capacitatea de rambursare și dacă au fost folosite sau nu planuri de redresare în acest sens. În procesul de analiză este foarte importantă stabilirea cauzelor deteriorării calității portofoliului de credite pentru a putea identifica posibilele măsuri ce ar putea fi întreprinse de bancă pentru a contracara un anumit trend. Situația, odată materializată, impune în primul rând o analiză a provizioanelor constituite pentru a determina capacitatea băncii de a face față cazurilor de neplată, urmată de luarea în considerare a impactului asupra contului de profit și pierdere pentru a stabili exact modul în care instituția de credit va fi afec-

ată de deteriorarea calității activelor.

1. Evoluția creditelor neperformante în România și cauzele apariției lor

Plecând de la situația clasificării creditelor pe categorii, se apreciază că în categoria creditelor neperformante se includ împrumuturile clasificate „Îndoielnic” și „Pierdere”, evoluția lor în perioada 1994 - 2008 fiind prezentată în figura⁴ următoare.

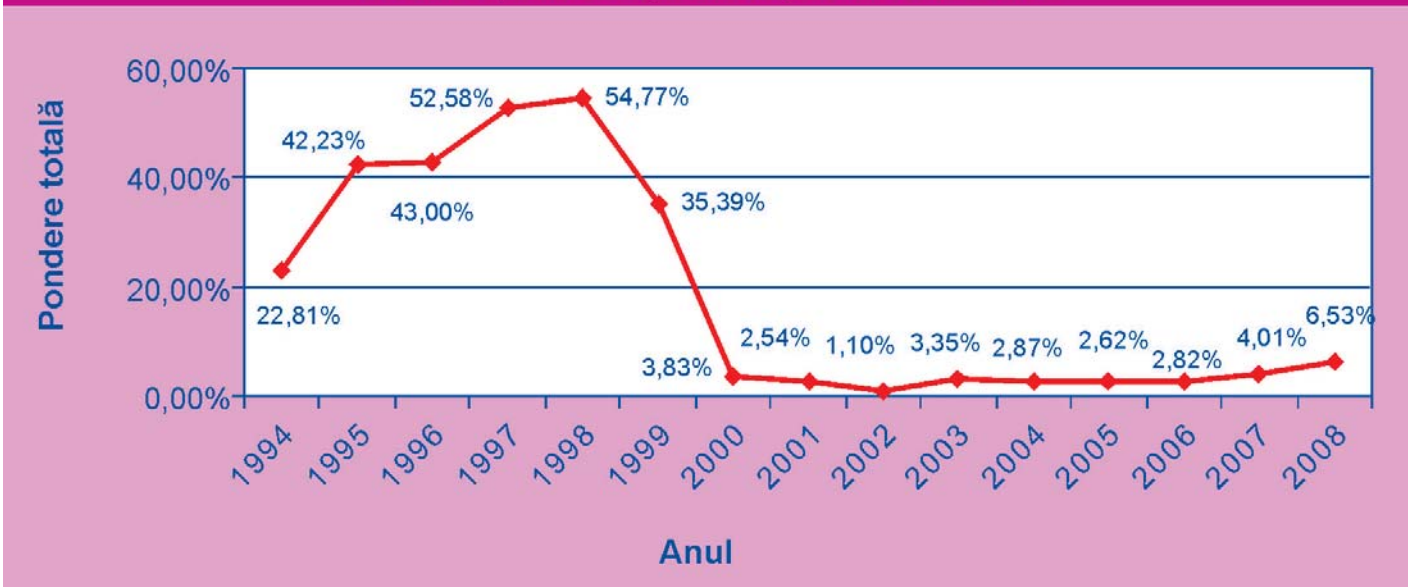
Din analiza datelor prezentate în figura 1 se poate observa nivelul maxim de 54,77% atins de creditele neperformante în anul 1998, datorat portofoliilor de credit ale Băncii Agricole și Bancorex. Scăderea bruscă a celor două categorii de clasificare în totalul creditelor, înregistrată în perioada 2000 - 2002, este rezultatul îmbunătățirii aparente a calității portofoliului de credite ca urmare a eliminării performanței financiare din criteriile de clasificare a debitorilor. În anul 2003, odată cu reintroducerea criteriului de clasificare sus menționat și ponderea creditelor de calitate slabă s-a triplat față de anul precedent. Ușoara sa scădere în perioada 2004 - 2006 poate fi motivată de adevărata consolidare a sistemului financiar românesc și a creșterii stabilității sale ca urmare a privatizării unui număr mare de instituții de credit și a preluării majorității lor de către bănci străine. Astfel, din totalul de 33 de instituții de credit au mai rămas doar două bănci cu capital majoritar de stat, iar dintre cele cu capital privat, 24 dețineau un capital majoritar străin⁵.

3 H. van Greuning, S. B. Bratanovic, *Analyzing and managing banking risk (Analiza și managementul riscului bancar)* – traducere autorizată de Banca Mondială, Editura Irecson, București, 2004, pg. 93.

4 Figură realizată de autori pe baza datelor din Rapoartele anuale ale Băncii Naționale a României – www.bnr.ro.

5 Conform site-ului Băncii Naționale a României – www.bnr.ro.

Figura 1 - Evoluția creditelor clasificate "Îndoielnic" și "Pierdere" în total expunere neajustată în perioada 1994-2008

Începând cu anul 2006 însă, calitatea portofoliului de credite a început să se deterioreze, evoluția sa negativă accentuându-se în următorii doi ani, ceea ce a condus la situația în care se află în prezent sistemul bancar românesc.

Principala cauză a apariției creditelor neperformante se consideră a fi *incompetența sau neatenția personalului băncii*, în special în stadiul de analiză al dosarului de credit, dar și ulterior, în momentul acordării împrumutului și pe parcursul derulării acestuia.

Aceasta se materializează în necunoașterea activității clientului și implicit în analiza financiară necorespunzătoare a acesteia, în structurarea inadecvată a împrumutului (destinație, sumă, sursa de rambursare, termenele de rambursare etc.), în întocmirea unei documentații incorecte sau incomplete, garantarea defectuoasă a împrumutului și în lipsa clauzelor asigurătorii, în slaba urmărire a derulării creditului sau chiar în lipsa acesteia.

Pe lângă cauzele determinate de greșelile comise de bancă, apariția creditelor neperformante poate fi cauzată și de *beneficiarii creditelor*, mai exact de modul de gestionare a afacerii, precum și de poziția sa pe piață, materializate în calitatea necorespunzătoare a conducerii, politici financiare și de marketing necorespunzătoare, deteriorarea procesului de producție sau dezvoltarea prea rapidă în condițiile lipsei capitalului propriu necesar pentru a susține capacitatea de autofinanțare etc.

O serie de *factori externi*, cum ar fi schimbările ce pot surveni în economie, creșterea concurenței, dezvoltarea tehnologiilor, apariția unor noi reglementări, precum și alți factori pot afecta negativ activitatea clientului, cauzând de asemenea apariția de credite neperformante. Totuși, în multe situații, aceste cauze pot fi anticipate, mai ales dacă există o colaborare continuă între debitor și ofițerul de credite.

2. Strategii de soluționare a creditelor neperformante

Creditele neperformante pot fi *tratate*, în funcție de politica de creditare a băncii, în două modalități și anume:

a) *prin menținerea creanțelor active până când debitorul se redresează sau până când banca este forțată să recunoască pierderea, înregistrând-o ca atare.* Această abordare este tipică sistemelor bancare bazate pe tradiția britanică, nivelul rezervelor pentru pierderi în acest caz putând să pară neobișnuit de mare.

Redresarea agenților economici neperformanți presupune luarea de către instituția de credit a uneia dintre următoarele măsuri necesare și oportune pentru refacerea capacității lor de plată:

- *rescadențarea creditelor*, respectiv amânarea termenului de rambursare a cel mult două rate intermediare de credit, fără a depăși termenul maxim de acordare, sau

modificarea, o singură dată, atât a termenelor de rambursare, cât și a cuantumului ratelor, cu încadrarea însă în termenul maxim de creditare aprobat inițial. Aceasta poate avea efecte benefice asupra fluxului de numerar prin amânarea fără costuri suplimentare (dobânda menținându-se aceeași) a unei datorii planificate, oferind astfel șansa refacerii capacității de plată a debitorului;

- *reeșalonarea creditelor*, respectiv prelungirea sau amânarea tuturor scadențelor ratelor, precum și modificarea cuantumului acestora în cadrul soldului total rămas de rambursat, cu depășirea termenului inițial aprobat, dar cu încadrarea în termenul maxim de creditare prevăzut de legislație pentru tipul de credit respectiv. Aceasta este o măsură intermediară, premergătoare declarării incapacității de plată și declanșării procedurii de executare silită, oferind șansa refacerii capacității de plată a debitorului. Spre deosebire de rescadențare, are loc o majorare a dobânzii, mai mică însă decât în cazul creditelor restante. Foarte important de reținut este faptul că reeșalonarea unui împrumut este permisă doar o singură dată, fără a mai fi permise rescadențări ulterioare;
- *acordarea unor noi împrumuturi*, respectiv suplimentarea creditelor deja acordate, pentru a evita intrarea debitoru-

lui în incapacitate de plată. Această măsură presupune o analiză suplimentară, deosebit de atentă a împrumutului și impunerea unor condiții speciale, precum: utilizarea noului credit strict pentru scopul convenit cu banca, derularea tuturor încasărilor și plăților prin conturile deschise la respectiva instituție de credit, asigurarea și păstrarea garanțiilor constituite în favoarea băncii etc.;

- *majorarea fondului de rulment*, prin creșterea pasivelor pe termen lung sau reducerea activelor fixe. Având în vedere situația financiară a clientului, creșterea pasivelor pe termen lung este practic imposibilă, întrucât debitorul nu dispune de sursele necesare majorării capitalului sau emisiunii de noi obligațiuni, iar valorificarea activelor fixe nu este de dorit deoarece ar afecta soliditatea afacerii. Totuși, în situația în care clientul a făcut investiții fără să aibă surse de finanțare corespunzătoare ca termen, o serie de active fixe fiind practic finanțate din credite pe termen scurt, există posibilitatea transformării acestor împrumuturi în credite pe termen mediu și lung, care să se ramburseze pe măsura amortizării activelor fixe pe care le finanțează;
- *reducerea necesarului de fond de rulment*, prin creșterea vitezei de rotație a activelor circulante ce va avea ca rezultat

fie reducerea stocurilor, fie obținerea unei cifre de afaceri mai mari cu aceleași stocuri, care înseamnă încasări mai mari, deci flux de numerar suplimentar.

- b) *prin considerarea creanței nerambursate drept pierdere și recuperarea acesteia din rezerve, urmată de încercarea de a recupera ceea ce se mai poate de la debitor*. Acest model este tipic pentru SUA și este mai conservator prin aceea că activele – pierdere sunt considerate a fi “non-bancabile”⁶ și nu neapărat nerecuperabile. Prin scoaterea imediată din evidențe a creditelor neperformante nivelul rezervelor va părea mai mic în raport cu portofoliul de credite existent.

Prin urmare, la evaluarea nivelului de provizioane stabilit de o bancă, analiștii trebuie să înțeleagă clar dacă banca face operațiunea de trecere a pierderilor pe cheltuieli în mod direct sau pur și simplu constituie provizioane pentru acestea. Modalitatea utilizată depinde adesea de reglementările fiscale aplicabile provizioanelor.

În analiza creditelor cu probleme o importanță deosebită o au *garanțiile*, respectiv tipul și mărimea lor, ce sunt folosite în caz de insolvabilitate a debitorului pentru acoperirea pierderilor prin valorificarea lor, conform reglementărilor actuale⁷ atât contractele de credit bancar, cât și garanțiile reale și personale constituite în scopul garantării creditului bancar, constituind titluri executorii.

6 H. van Greuning, S. B. Bratanovic, *Analyzing and managing banking risk (Analiza și managementul riscului bancar)*) traducere autorizată de Banca Mondială, Editura Irecson, București, 2004, 101.

7 OUG nr. 99/06.12.2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului, publicată în M.O. nr. 1027/27.12.2006, art. 120.

3. Modalități generale de prevenire și gestionare a riscului de credit

Pentru *prevenirea apariției creditelor neperformante* trebuie luate în considerare toate semnalele de avertizare în acest sens, fiind însă necesară, în primul rând, desfășurarea unei activități prudente de aprobare a creditelor, dar și urmărirea atentă a derulării acestora în vederea soluționării eventualelor probleme ce pot apărea pe parcurs. Așadar, acordarea unui credit ar trebui să fie condiționată în primul rând de estimarea corectă a posibilității de recuperare a acestuia la scadență, deoarece estimarea corectă a capacității de rambursare a unui împrumut s-a dovedit, de cele mai multe ori, a fi mai importantă decât asigurarea creditului cu garanții materiale.

În acest sens, audit intern al instituțiilor de credit are un rol covârșitor în managementul riscurilor asociate creditelor neperformante. În prezentul studiu a fost cuprins un eșantion de 15 instituții de credit ce își desfășoară activitatea pe teritoriul României, scopul cercetării fiind acela de a identifica principalele modalități de gestionare a riscului de credit și de prevenire a apariției creditelor neperformante.

Măsurile impuse de auditul intern al instituțiilor de credit analizate sunt axate în special pe:

a) *estimarea corectă a necesarului de creditare al împrumutatului și a termenelor de rambursare.* În acest sens este foarte important să menționăm faptul că riscul de nerambursare este independent de suma creditului. Astfel, în cazul unui credit de valoare mică, riscul de nerambursare

apare din cauza lipsei fondurilor necesare realizării volumului producției programate și implicit a profitului estimat și a încasărilor necesare plății obligațiilor asumate. În situația contractării unui împrumut mare, riscul de nerambursare este consecința creșterii gradului de îndatorare financiară peste necesar și a majorării artificiale a costului cu dobânzile, generând reducerea capacității de plată. În ceea ce privește termenele de rambursare este foarte importantă corelarea momentului plăților cu momentul încasărilor previzionate, în caz contrar împrumutatul putând să intre în incapacitate de plată. Acestea sunt principalele motive pentru care auditul intern al instituțiilor de credit a recomandat adesea analizarea atentă a duratei de acordare a creditului, deoarece un termen prea lung facilitează apariția pericolului creșterii artificiale a gradului de îndatorare financiară prin creșterea volumului dobânzilor;

b) *corelarea destinației creditului cu sursa de rambursare;* Această recomandare a auditului intern este justificată de faptul că instituțiile de credit trebuie să se asigure anterior acordării unui împrumut că afacerea finanțată din credit va genera suficiente încasări încât debitorul să poată rambursa ratele și dobânzile aferente;

c) *existența a două posibilități distincte de recuperare a creanțelor;* Dacă prima sursă de rambursare a unui împrumut o reprezintă lichiditățile rezultate din afacerea clientului, care se pot diminua semnificativ în condițiile apariției unor probleme fi-

nanciare, nemaipermițând rambursarea datoriilor, cea de-a doua sursă trebuie să fie un activ care, pe lângă lichiditatea sa și calitatea de a-și păstra valoarea de piață în timp, trebuie să fie ușor accesibil, în sensul că valorificarea acestuia să nu afecteze negativ procesul de producție al debitorului;

d) *inserarea în cuprinsul contractului de credit a unor clauze specifice,* prin care să-i fie impusă împrumutatului obligația de a-și menține capacitatea de plată. Printre aceste clauze, recomandate de auditul intern, se numără obligativitatea debitorului de a furniza băncii situațiile financiar-contabile la termenele convenite, de a-și menține lichiditatea, solvabilitatea, gradul de îndatorare, viteza de rotație a mijloacelor circulante și cash-flow-ul peste anumite limite valorice, de a-și menține activele fixe în stare bună de funcționare, de a informa banca despre orice litigiu care îi poate diminua patrimoniul și afecta performanțele etc. În plus, în cuprinsul contractului de credit se pot stipula și anumite restricții financiare, ca de exemplu limitarea investițiilor în active imobilizate la o anumită valoare și interdicții (de a gaja sau ipoteca active, de a efectua fuziuni sau achiziții fără aprobarea băncii, de a vinde sau închiria activele fixe existente și în special cele aduse în garanție etc.).

Concluzii și recomandări

Creditele neperformante sunt cele care generează pentru bănci cele

mai mari cheltuieli de gestiune a riscului, nivelul maxim al costurilor fiind atins în cazul creditelor trecute la pierdere, la care nu se mai poate recupera nimic și care sunt acoperite din provizioanele constituite, din fondul de rezervă sau din fondul de risc. Acoperirea lor poate duce însă chiar la diminuarea activului și pasivului băncii, și implicit la o restrângere a volumului de activitate.

Aceasta este cea mai gravă consecință a creditelor neperformante, pe lângă ea existând o serie de alte aspecte mai puțin vizibile, dar cu același efect negativ asupra profitabilității băncii.

Astfel, diversele zvonuri la adresa unei bănci despre existența unui portofoliu însemnat de credite neperformante determină retrageri însemnate de depozite din partea clienților, succesul unei instituții de credit, după cum bine știm, fiind asigurat de încrederea pe care aceasta o inspiră investitorilor și clienților săi.

Așadar, creditele neperformante pot deteriora imaginea și reputația băncii, ducând chiar la incapacitate de plată și la faliment.

În plus, creditele neperformante sunt costisitoare pentru bancă deoarece implică o serie de cheltuieli administrative, generate de constituirea unor departamente specializate de urmărire și recuperare a lor sau chiar de crearea unui corp de executori judecătorești în acest scop.

Mai mult decât atât, în situația în care o instituție bancară deține un portofoliu ridicat de credite neperformante, ea poate deveni obiect al unor controale speciale efectuate de Banca Națională a României, fiind nevoită să ia măsuri supli-

mentare de prudențialitate pentru acordarea de noi credite, ceea ce poate să conducă la pierderea unor clienți nemulțumiți din acest punct de vedere.

În cele din urmă, în situația în care o instituție de credit a devenit neprofitabilă, consecință a portofoliului însemnat de credite neperformante, ea se află totodată în imposibilitatea de a mai stimula și păstra salariații buni, care de regulă se îndreaptă spre alte instituții de credit, mai sigure.

În aceste condiții, are loc o creștere a cheltuielilor băncii, generată de necesitatea de a pregăti noi salariații care să le ia locul.

Acestea sunt, așadar, cele mai importante aspecte privind creditele neperformante ce influențează negativ profitabilitatea unei instituții de credit.

Pe lângă acestea însă, creditele neperformante produc numeroase probleme mediului de afaceri în general, generând adeseori blocaje financiare la nivelul economiei naționale și implicit menținerea acesteia într-o perioadă de recesiune prelungită.

În cele ce urmează vom enumera câteva dintre principalele *semnale de avertizare* ale posibilității apariției de credite neperformante, care trebuie avute în vedere de auditul intern al instituțiilor de

credit în misiunile sale, și anume:

- schimbarea conducerii și în special a persoanelor cu atribuții financiar-contabile;
- întârzierea întocmirii situațiilor financiare și existența unei evidențe contabile inadecvate;
- deteriorarea lichidității sau a fondului de rulment;
- modificări rapide în structura activelor, reducerea ponderii activelor circulante în total active, ponderea mare a imobilizărilor necorporale și financiare în activele imobilizate, creșterea ponderii activelor și a cheltuielilor fixe în total cifră de afaceri;
- reducerea vitezei de rotație a stocurilor și încetinirea perioadei de încasare a clienților;
- creșterea gradului de îndatorare totală;
- reducerea cifrei de afaceri sau creșterea prea rapidă a acesteia;
- înregistrarea de pierderi în activitatea de exploatare și reducerea marjelor de profit;
- incapacitatea de a obține estimări pentru viitor sau elaborarea unor prognoze nerealiste, mult prea optimiste;
- existența unor discrepanțe mari între rezultatele planificate și cele realizate.

Bibliografie

H. van Greuning, S. B. Bratanovic, *Analyzing and managing banking risk (Analiza și managementul riscului bancar) – traducere autorizată de Banca Mondială*, Editura Irecson, București, 2004, pg. 93, 101;

T. W. Koch, *Bank management*, The Dryden Press, Orlando, 1992, pg. 755;

OUG nr. 99/06.12.2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului, publicată în M.O. nr. 1027/27.12.2006;

www.bnr.ro – buletine lunare și rapoarte anuale.

Cum să supraviețuim crizei creditelor. Ne poate ajuta guvernanta corporativă?

Mark GOLD*

Abstract

How to survive the Credit Crunch. Can good Corporate Governance help?

What started out as an issue in an obscure section of the US housing market over two years ago, has led to the current difficult global economic conditions in which we all find ourselves.

ACCA takes the view that a main cause is, in fact, poor corporate governance.

The causes are many but poor corporate governance and risk management were at heart of the problem: o over-complexity of products and lack of understanding by management of the associated risks; o excessive reliance on leverage; o inter-connectedness of financial institutions; o misalignment between the interests of the different parties involved in complex financial products; o complacency after a prolonged bull market; o failure to appreciate cultural factors such as the influence of human greed; o failure to manage the link between business risks and remuneration incentives; o excessive risk taking and short-termism resulting from remuneration structures and bonuses; risk management departments that lacked influence and power; o weaknesses in reporting on risk and financial transactions; o poor oversight by senior executives and a lack of rigorous challenge by independent non-executive directors; o a lack of accountability generally within organisations and between them and their owners.

Key words: corporate governance, risk management, governance principles, financial audit, accounting

Cuvinte cheie:
guvernanta corporativă, administrarea
riscului, principii de guvernanta,
audit financiar, contabilitate

Introducere

Această prezentare urmărește rolul guvernantei corporative – sau al lipsei ei – în contextul global actual.

Ceea ce a început în urmă cu doi ani ca o problemă izolată a pieței imobiliare americane a dus finalmente la crearea condițiilor economice dificile în care ne aflăm cu toții astăzi.

Cu toții am auzit multe despre CE s-a întâmplat, dar mai puține despre CUM sau DE CE.

Este vorba despre un ciclu al afacerilor? Dacă da, este posibil ca apariția acestui eveniment să fie evitată?

Profesorul Persaud, un distins economist și analist care printre altele a lucrat cu FMI și cu Banca Centrală Europeană, oferă un sfat simplu și elocvent:

„Crizele financiare nu sunt întâmplătoare. Ele survin întotdeauna unui boom financiar.”

A evita perioadele de înflorire economică și perioadele de recesiune poate fi un bun scop politic dacă ești

* Vicepreședinte ACCA, e-mail: info@ro.accaglobal.com.

dispus în primul rând să suporte consecințele din punct de vedere electoral de a nu avea un boom economic!

Realitatea dovedește contrariul.

Politicienii sunt întotdeauna gata să își asume meritele când lucrurile merg bine, dar au tendința să dea vina pe piețe atunci când lucrurile stau prost – vezi himera South Sea, nebunia Tulip, greșelile anilor douăzeci și dezvoltarea urmată de criza companiilor din domeniul informatic.

Baloane de săpun financiare apar mereu. Trebuie să încercăm să vedem cum putem:

a) să reducem severitatea

și

b) să trecem peste furtunile financiare.

Prin urmare, vom vorbi despre cauzele așa numitei crize a creditelor și despre ce concluzii putem trage din criza lichidităților. ACCA consideră că una dintre cauzele principale este proasta guvernare corporativă. Vom explica de ce credem acest lucru și vom analiza câteva principii de bună organizare corporativă dezvoltate de către ACCA.

Semnificația unor date statistice

În ultimii ani s-a înregistrat o creștere fără precedent a profitabilității în industria bancară mondială. Conform spuselor lui McKinsey¹, profitul din sistemul bancar mondial pentru anul 2006 a fost de 788 miliarde dolari, cu peste 150 miliarde dolari mai mult decât în următoarele sectoare cele mai profitabile: petrol, gaze și cărbune.

Veniturile din sistemul bancar global au reprezentat 6% din venitul GDP mondial, iar profitul per angajat a fost de 26 ori mai mare decât media din alte industrii.

S-a afirmat că această profitabilitate a rezultat din cauza anomaliilor apărute în sistemul regulator, precum lipsa concurenței, informații asimetrice și intervenția statului în perioadele de criză.

Costurile pachetelor de ajutorare oferite de către guvernele din întreaga lume se estimează la o valoare

totală de 2 miliarde dolari. Costul per economie globală poate fi de câteva ori mai mare.

Un raport estimativ recent al FMI arată că pierderile financiare ale USA vor însuma 1,4 dolari, ceea ce înseamnă că, per total, pierderile financiare ar putea fi mai mari decât valoarea estimată, de 2 miliarde de dolari. Din valoarea de 1,4 miliarde dolari, mai puțin de o treime au reprezentat-o creditele, iar două treimi din pierderi au rezultat din titluri de valoare.

Este interesant de remarcat că aproximativ jumătate din aceste pierderi sunt din sectorul bancar, ceea ce înseamnă că jumătatea cealaltă nu aparține acestui sector.

Cercetare pentru identificarea principalelor cauze ale crizei economice

ACCA a colaborat cu diferite grupuri de experți pentru a identifica cauzele situației globale actuale.

Cauzele sunt multiple, dar cele mai importante sunt ineficiența guvernării corporative și a managementului de risc.

Factorii care au dus la situația creată au fost:

- discrepanța dintre riscurile afacerii și planul de stimulente financiare
- riscul excesiv asumat și gândirea pe termen scurt rezultată din structurarea remunerațiilor și a bonusurilor
- existența unor domenii ale managementului de risc cărora le-a lipsit influența și puterea
- slăbiciuni în raportarea riscului și a tranzacțiilor financiare
- slaba supraveghere din partea directorilor executivi și lipsa unei supervizări riguroase din partea unor alți directori independenți non executivi, precum și
- lipsa răspunderii în interiorul organizațiilor și între ele și conducerea lor.

Acești factori, cumulați cu imperfecțiunile reglementărilor și cu politica monetară, au dus la un exces de creditare și, finalmente, la dislocarea pieței.

¹ McKinsey Quarterly, 2008, *Ce surprize se pregătesc pentru sectorul bancar.*

Probleme financiare asemănătoare, precum criza băncilor de credit din SUA apărută la sfârșitul anilor 80, criza din Asia de Est de la sfârșitul anilor 90 și căderea Enron și WorldCom, ne-au arătat importanța unei guvernante corporative sănătoase și a unei bune administrări a riscului

Alți factori care au contribuit la situația economică creată au fost:

- marea complexitate a ofertei de produse și lipsa unei înțelegeri a managementului riscurilor asociate cu ea
- încrederea excesivă în mecanismele profitului
- interconexiunea dintre instituțiile financiare
- nepotrivirea dintre interesele diferitelor părți implicate în oferirea de produse financiare complexe
- automulțumirea în urma speculațiilor bursiere îndelungate
- incapacitatea de a aprecia influența unor factori umani, precum lăcomia.

Toți acești factori au jucat fiecare un anumit rol; ei sunt complecși și interdependenți.

Măsuri ce reies din analiza cauzelor și a efectelor crizei

S-au purtat multe discuții despre posibilitatea modificării reglementărilor. ACCA consideră că sunt necesare anumite schimbări ale reglementărilor, dar, totodată, consideră că vor fi necesare și schimbări ulterioare în vederea obținerii unor soluții mai eficiente și de durată.

Problemele apărute țin de sistem și este vital să învățăm corect lecțiile.

Probleme financiare asemănătoare, precum criza băncilor de credit din SUA apărută la sfârșitul anilor 80, criza din Asia de Est de la sfârșitul anilor 90 și căderea Enron și WorldCom, ne-au arătat importanța unei guvernante corporative sănătoase și a unei bune administrări a riscului.

Lecțiile care nu s-au învățat atunci trebuie învățate acum.

La sfârșitul anului 2008, ACCA a editat două lucrări, ca rezultat al studiilor și investigațiilor făcute:

„Guvernanța corporativă și situația economică globală”² și

„Guvernanța corporativă și agenda managementului de risc”³

Agenda conține 10 principii ale unei bune guvernante corporative care sunt importante pentru toate tipurile de organizații cu excepția celor foarte mici. Aceste principii definesc lecțiile pe care trebuie să le învățăm din criza creditelor. Vom analiza aici unele din aceste principii.

Principiul 1

„Consiliile de conducere, acționarii și deținătorii de interese trebuie să aibă o viziune comună asupra țelurilor și competențelor guvernării corporative”

Pentru o bună guvernare corporativă trebuie ca departamentele de conducere să direcționeze și să controleze organizațiile în interesul pe termen lung al proprietarilor. Trebuie, de asemenea, să răspundă în fața deținătorilor companiei, să acționeze în conformitate cu mandatul lor.

O bună guvernare corporativă înseamnă de aceea mai mult decât respectarea reglementărilor și a codurilor, presupune aderarea la o arie mai vastă de reguli. Evenimentele recente arată că multor instituții financiare le-au lipsit aceste reguli ale bunei guvernări. Este timpul pentru consiliile de administrație să se concentreze asupra punerii în practică a acestor reguli, nu doar asupra cunoașterii lor.

² http://www.accaglobal.com/pubs/publicinterest/activities/library/governance/cg_pubs/cg_cc.pdf.

³ http://www.accaglobal.com/pubs/publicinterest/activities/library/governance/cg_pubs/tp-cga.pdf.

Principiul 2

„Consiliile de administrație trebuie să fie un exemplu. Ele trebuie să dea tonul corect și să acționeze în conformitate, urmărind cu deosebită atenție continuitatea unei etici sănătoase în organizațiile lor.”

Nu trebuie să se uite impactul pe care organizațiile îl au asupra angajaților și al societății în general.

În timp ce băncile răspund în primul rând în fața acționarilor lor, ele au totodată obligații și față de deținătorii lor de interese, precum cei creditați, angajații și deponenții.

Principiul 3

„Consiliile de administrație trebuie să stabilească obiective clare, responsabilități, structuri și comitete adecvate, politici și autorități delegate. Ele trebuie să pună la dispoziția managerilor executivi resursele necesare pentru atingerea țelurilor organizației prin monitorizarea zilnică a operațiunilor și a progreselor făcute în atingerea acestor țeluri.”

Un rol fundamental al consiliului de administrație este acela de a direcționa și de a controla.

Controlul înseamnă monitorizare. Este clar că directorii non executivi ai Enron și WorldCom nu i-au monitorizat pe directorii executivi sau nu le-au oferit provocările și supravegherea necesare.

Schimbările intervenite, precum „Sarbanes – Oxley Act” în Statele Unite, „Planul de acțiune pentru guvernare corporativă al EC” și rapoartele „Higgs și Smith” din Marea Britanie, au urmărit să garanteze că directorii non executivi vor crea provocările necesare și vor supraveghea în același timp.

În 2007 fostul CEO al Citi Group spunea „când muzica se va opri, din punct de vedere al lichidităților lucrurile vor fi complicate. Dar cât timp muzica cântă, trebuie să dansezi. Noi încă dansăm.”

Acest tip de abordare este potrivit pentru un negustor, nu însă și pentru un CEO al unei instituții financiare globale.

Trebuie văzut ce anume îi împiedică pe cei din consiliile de conducere să pună întrebările potrivite, să înțeleagă riscurile existente și să se asigure că aceste riscuri sunt corect administrate.

... cel mai rău lucru pentru guvernanta corporativă este de a nu pune întrebările necesare și de a nu învăța din tot ce s-a întâmplat în anul care a trecut din punct de vedere al afacerilor. Numai înțelegând acest adevăr vom avea finalmente de câștigat

Principiul 6

„Recompensele directorilor executivi promovează performanța și transparența într-o organizație.

Recompensele trebuie să fie în concordanță cu performanțele individuale, în așa fel încât să ducă la creșterea performanțelor organizației.”

Consiliile de conducere trebuie să înțeleagă riscurile pe care le întâmpină organizația, să se asigure că nivelul de risc este acceptabil și să ceară răspunsuri din partea managementului executiv atunci când este nevoie.

Schemele de performanță trebuie să fie bazate pe principii sănătoase și să fie aplicate corespunzător.

Stimulentele și pachetele de promovare din cadrul băcilor aduceau recompense enorme, dar au contribuit la crearea unei gândiri pe termen scurt.

Lipsa gândirii pe termen lung a descurajat o administrare prudentă a riscului și a dăunat celorlalți deținători de interese.

Administrarea riscului și a recompenselor trebuie să fie în legătură cu sistemul de stimulente.

Profiturile care sunt însoțite și de un nivel ridicat de risc pentru o organizație trebuie să aducă un bonus mai mic decât profiturile similare, dar care presupun un nivel de risc mai scăzut.

Oferirea recompenselor ar trebui evitată sau amânată până când profitul este efectiv realizat sau nu mai poate fi returnat.

Toate acestea se pot întâmpla cu ajutorul consiliilor de administrație, însă se pare că acestea au nevoie de un ajutor suplimentar.

ACCA speră că acționarii vor juca un rol mult mai activ în tragerea la răspundere a consiliilor directoare și nu va mai fi astfel nevoie de reglementări suplimentare.

Modul în care administrăm riscul este un element esențial în determinarea valorii capitalului.

Prețurile actuale, indicând mai mult particularități decât categorii, nu sunt un indicator potrivit pentru valorile viitoare ale activelor.

Multe dintre mijloacele de administrare a riscului, precum valoare prin risc, presupun că teoria despre o piață eficientă funcționează, deși nu se întâmplă așa întotdeauna.

Teoria pieței eficiente presupune existența unei evoluții normale a unei resurse și nu ia în calcul o evoluție a riscului care s-ar putea să nu fie liniară.

Rapoartele financiare și despre risc ar trebui să vorbească despre incertitudinea aferentă cifrelor într-un mod mai explicit și care să aibă relevanță pentru un profesionist în domeniu.

Analiza scenariilor poate duce la evidențierea unor imperfecțiuni ale procedurilor de administrare a riscului.

Principiul 7

„Administrarea și controlul riscului organizației sunt obiective diferite și care trebuie tratate independent de restul domeniilor de management.”

Acest lucru nu este ușor de realizat: consiliile de administrație și comitetele lor de audit primesc o cantitate masivă de informație despre risc de la auditorii interni, externi, management și alte surse.

Nu toată această informație este într-o formă utilă, deoarece există tendința managerilor să se asigure că informația transmisă directorilor nonexecutivi nu va duce la ridicarea unor întrebări prea dificile.

Consiliile de administrație nu înțeleg întotdeauna riscurile organizației din cauză că informația este cosmetizată înainte de a ajunge la ele. Auditorii interni au aici un rol important.

Este vital ca ei să fie atât obiectivi, cât și independenți. Ca să fie într-adevăr independenți ei nu trebuie să aibă nici o responsabilitate din sfera managementului companiei și, de asemenea, trebuie să fie clar separați de funcții din sfera administrării riscului. Unul din scopurile auditului intern ar trebui să fie monitorizarea funcționării managementului riscului și omisiunile comitetului de conducere în privința riscului.

De aceea, este important ca auditorii să fie capabili să își desfășoare activitatea la nivel superior: aceasta presupune un înalt nivel de competență și suficient profesionalism încât să inspire respect.

Întrucât activitatea lor nu trebuie să fie inhibată de către management, auditorii interni trebuie să raporteze președintelui nonexecutiv al unui comitet de auditori mai degrabă decât unuia executiv.

Un comitet de audit este util dacă încearcă să înțeleagă mai bine informațiile și să aibă o imagine de ansamblu.

Informațiile se aseamănă cu piesele unui puzzle gigant pe care trebuie să le asambleze, dar, din păcate, comitetul de audit nu are nici imaginea finală și nici nu știe dacă piesele aparțin aceluiași puzzle.

Comitetele de audit ar avea o sarcină mai ușoară dacă ar avea acces la o funcție consacrată, separat de auditul intern sau extern, care să pună la un loc toate aceste surse de informații, creând astfel o imagine de deplină siguranță.

Principiile 8 și 9

„Comitetele de conducere raportează acționarilor și în anumite cazuri altor deținători de interese pentru mandatele lor (8), iar acționarii și alți deținători de interese semnificativi supervizează comitetele de conducere (9)”.

Acționarii au ei înșiși capacități limitate de a influența companiile. Nu toți investesc pe termen lung și nu toți sunt interesați să supervizeze comitetele de conducere pentru mandatul pe care li le-au dat.

Acest fapt a dat posibilitatea managerilor executivi să preia procente tot mai mari din veniturile corporațiilor.

Aceasta este o provocare fundamentală pentru guvernanța în piețele de capital unde acțiunile sunt

deținute de multe persoane, iar problema aceasta se aplică și sectorului bancar.

Apariția unor noi strategii, cum ar fi aceea a folosirii unor delegați pentru participarea la profitabilitatea corporației, este o altă parte a provocării.

Una dintre soluții la ambele probleme este ca atât comitetele de conducere, cât și acționarii să primească informații oportune, clare și de încredere despre risc și rezultatele financiare.

Fără acest tip de informații acționarii au puține șanse să tragă la răspundere comitetele de conducere.

Contabilii și auditorii au un rol vital în acest sens.

Concluzii finale

Situația economică globală a adus și alte provocări pentru contabili și auditori.

Ar putea fi timpul ca profesiile financiare să fie analizate în profunzime, punând câteva întrebări fundamentale:

- Care este rolul conturilor? Este acela de a reflecta cât mai clar despre ceea ce s-a întâmplat sau despre prezent, ori de a ajuta la crearea unor previziuni pentru viitor?
- Sunt înregistrările contabile prea diversificate astfel încât rapoartele finale devin neclare?
- Cum sunt răspunzători contabilii și auditorii pentru utilizarea înregistrărilor contabile?
- Care sunt așteptările utilizatorilor? Sunt ele realiste în situația economică existentă?
- Ar trebui contabilitatea să dea o mai mare atenție lichidităților?
- Dacă înregistrările contabile reflectă riscul, ar trebui să poată reflecta și eventualitatea unor garanții rezultate din cifre?
- Cum ar trebui comunicată informația despre risc, ar trebui pusă la dispoziția oricui sau în formă securizată?
- Cum ar putea fi simplificate înregistrările contabile și cum ar putea deveni mai ușor de înțeles și de evaluat de către acționari?
- Există o problemă de percepție cu privire la rapoartele de audit? Percepția în urma unui

raport de audit necalificat este că o companie are probleme?

Este nevoie de mai multe dezbateri și cercetări pe aceste teme.

Sunt de asemenea și alte aspecte de care investitorii ar trebui să fie interesați:

- Cu doi ani în urmă considerau că băncile sunt bine conduse?
- A fost corect percepută această conducere?
- De ce există tendința de a gândi pe termen scurt și ce se poate face în acest sens?
- De ce nu există mai multe întrebări ridicate de directorii nonexecutivi?
- Cât de mult ar trebui să se implice ei în strategii, în administrarea riscului și în managementul recompenselor?
- Au ei informații corecte?
- Au nevoie de resurse și drepturi adiționale?

ACCA a dezvoltat un micro-site⁴ dedicat economiei globale, care include documentele menționate, inclusiv Agenda ACCA privind administrarea riscului și o sumedenie de alte resurse și arii de discuție, unde contabilii și cei din afara profesiei pot dezbate probleme.

Așa cum rezultă din acest articol, cel mai rău lucru pentru governanța corporativă este de a nu pune întrebările necesare și de a nu învăța din tot ce s-a întâmplat în anul care a trecut din punct de vedere al afacerilor. Numai înțelegând acest adevăr vom avea finalmente de câștigat.

Bibliografie

Paul Moxley, ACCA comunicări, 2008, *Îndeajuns de sigur pentru a nu fi sigur: Întrebări legate de criza creditelor adresate comitetelor de audit*

Institutul de Finanțe Internaționale, Raportul Comisiei IIF, 2008, *Cele mai bune metode de piață: Principii de conduită și recomandări de practice*

Manifest, 2008, *Studiu asupra remunerației directorilor executivi*

McKinsey Quarterly, 2008, *Ce surprize se pregătesc pentru sectorul bancar.*

4 www.accaglobal.com/economy.

Auditarea sistemului de conducere în instituțiile publice

Tudor PENDIUC*

Abstract

Auditing the Management System within Public Institutions

The public entity's management system consists of an assembly of methods and processes of setting up and achieving objectives, allocation of resources, training and control. A performant management system precisely establishes who, what and how and when plans, organizes, coordinates, trains and evaluates, whereas the operational system establishes who, what, how and when executes.

The leading management system audit examining whether the established criteria for implementing the public entity's objectives and tasks are right for evaluating the outcomes and assessing the conformity of outcomes with the objectives, contributes to improving the public institutions' activity, evaluates and increase the efficiency and effectiveness of the risk management - based leading management system, of the control and the administration processes, giving assurance and advise to the leadership for the good management of public resources and expenses.

Key words: internal audit, economy, efficiency, effectiveness, auditing the management system

Cuvinte cheie:

audit intern, economie, eficiență, eficacitate,
auditul sistemului de conducere

Introducere

Auditul sistemului de conducere examinează modul în care criteriile stabilite pentru implementarea obiectivelor și sarcinilor entității publice corespund activității de evaluare a rezultatelor, apreciază conformitatea rezultatelor cu obiectivele și contribuie la îmbunătățirea activității instituțiilor publice.

Conducătorii instituțiilor publice construiesc politici adecvate strategiilor de control și programelor concepute pentru atingerea obiectivelor și menținerea în echilibru a acestor strategii.

Totodată, în calitate de administratori ai fondurilor publice au obligația să realizeze o bună gestiune financiară prin asigurarea legalității, regularității și utilizării raționale a fondurilor publice.

Metodologia de cercetare

Cercetarea desfășurată are la bază aspectele practice întâlnite în activitatea curentă a entităților publice, precum și o amplă documentare asupra unor analize și studii privind auditul sistemului de conducere în instituții publice, a literaturii de specialitate, a legislației în vigoare.

În cadrul cercetării s-au urmărit identificarea riscurilor majore care pot afecta eficacitatea activităților, beneficiile care pot fi obținute prin prisma organizării unui sistem de conducere eficient, al unui sistem de control adecvat, uniform și coerent, precum și emiterea unor concluzii care pot contribui la îmbunătățirea sistemelor de conducere în instituțiile publice.

* Conf.univ.dr., Universitatea „Constantin Brâncoveanu”, Pitești, primaria@primariapitesti.ro.

Management, gestiune și control intern

Ca pentru oricare altă activitate, și pentru activitatea unei entități publice se impune realizarea și aplicarea unui sistem de conducere performant.

Conducătorii entităților publice răspund de utilizarea fondurilor publice pe care le gestionează, precum și de administrarea bunurilor publice din patrimoniu.

Buna gestionare trebuie realizată prin asigurarea legalității, regularității și utilizării eficiente și raționale a fondurilor publice și a administrării patrimoniului.

Pentru asigurarea bunei gestionări, conducătorul instituției publice trebuie să-și definească și să-și organizeze un sistem de conducere eficient.

Proiectarea sistemului de conducere presupune stabilirea unui ansamblu de principii, norme, reguli, metode de lucru, standarde, responsabilități, care împreună vor face ca o activitate să funcționeze la parametrii care să răspundă scopului și obiectivelor pe care și le-a propus să le atingă.

Orice entitate publică este privită ca un întreg sistem care se organizează și funcționează pentru atingerea unor obiective. Cum pentru funcționarea efectivă orice entitate publică are o structură prin care sunt organizate o serie de activități, fiecare dintre aceste activități constituie subsisteme, care contribuie la realizarea întregului sistem.

Obiectivele fiecărei entități publice pot fi grupate în trei categorii:

- *eficacitatea și eficiența funcționării;*

- *fiabilitatea informațiilor, interne și externe;*
- *conformitatea cu legea, regulamentele și politicile interne.*

Fiecare manager în parte își stabilește obiectivele generale, pe cele derivate și pe cele specifice entității publice respective. Acestea trebuie să fie realiste, abordabile, măsurabile și fixate în timp.

Atingerea obiectivelor depinde în mare măsură de o serie de riscuri care pot apărea pe tot parcursul desfășurării activității. De aceea, identificarea potențialelor riscuri este o altă latură pe care trebuie să o aibă în vedere orice manager.

Pentru gestionarea acestor riscuri, managerul trebuie să dispună o serie de măsuri printre care și organizarea unui control adecvat la nivelul entității publice pe care o conduce.

Activitatea entității publice trebuie să conducă la realizarea într-o măsură cât mai mare și de o calitate cât mai bună a obiectivelor specifice entității respective. Iar pentru asigurarea desfășurării în condiții corespunzătoare a unei asemenea activități este necesar controlul acesteia.

Printre beneficiile organizării unui sistem de conducere eficient și implicit al unui sistem de control adecvat, uniform și coerent, se pot enumera:

- asigurarea îndeplinirii corespunzătoare a obiectivelor stabilite de manager;
- minimizarea riscurilor în activitatea entității publice;
- identificarea neajunsurilor sistemului care au generat abateri și/sau erori;

Conducătorii entităților publice răspund de utilizarea fondurilor publice pe care le gestionează, precum și de administrarea bunurilor publice din patrimoniu

- preîntâmpinarea gestionării defectuoase sau frauduloase;
- remedierea neregulilor și procedurilor ineficiente prin propunerile formulate în acest sens.

Cunoașterea modului cum funcționează un sistem de conducere se realizează printr-o analiză periodică sau permanentă a acestuia, prin așa-numitul „control”, care de altfel este o funcție a managementului.

Ca funcție a managementului, controlul nu are numai scopul de a constata deficiențele, ci și acela de a propune sau de a lua măsuri de îmbunătățire a activității controlate.

Controlul presupune:

- analiza situației respective;
- evaluarea rezultatelor obținute;
- compararea rezultatelor obținute cu obiectivele prestabilite/stabilite;
- identificarea cauzelor care au permis apariția unor abateri,

Acquis-ul comunitar în domeniul controlului intern este alcătuit, în mare măsură, din principii generale de bună practică, acceptate pe plan internațional și în Uniunea Europeană

indiferent dacă acestea sunt negative sau pozitive;

- propunerea unor măsuri ce trebuie întreprinse pentru corectarea situației, astfel încât obiectivele să fie realizate.

Acquis-ul comunitar în domeniul controlului intern este alcătuit, în mare măsură, din principii generale de bună practică, acceptate pe plan internațional și în Uniunea Europeană. Modalitatea în care aceste principii se transpun în sistemele de management/control intern este specifică fiecărei țări, ținând cont de condițiile constituționale, administrative, legislative, culturale etc.

Prin funcția de control, managementul constată abaterile rezultatelor de la obiective, analizează cauzele care le-au determinat și dispune măsurile corective sau preventive ce se impun.

Controlul intern cunoaște o nouă abordare și în România. Astfel, au

fost emise o serie de acte normative care reglementează activitatea de control în cadrul instituțiilor publice.

Printre acestea se pot enumera:

- *Ordonanța Guvernului României nr.119/1999 privind auditul intern și controlul financiar preventiv, cu modificările și completările ulterioare;*
- *Legea nr.672/2002 privind auditul public intern, cu modificările și completările ulterioare;*
- *Ordinul ministrului finanțelor publice nr.522/2003, privind aprobarea normelor metodologice generale referitoare la exercitarea controlului financiar preventiv, cu modificările și completările ulterioare;*
- *Ordinul ministrului finanțelor publice nr.946/2005, pentru aprobarea Codului controlului intern, cuprinzând standardele de management /control intern la entitățile publice și pentru dezvoltarea sistemelor de control managerial, cu modificările și completările ulterioare.*

În funcție de scopul, obiectul și conținutul controlului se constată că la nivelul unei instituții publice trebuie organizate mai multe forme și structuri de control. În plus, controlul trebuie să se regăsească la nivelul fiecărui palier de execuție și de conducere sub formă de:

- autocontrol;
- control pe faze;
- control ierarhic.

La fel ca și în cazul sistemului de conducere, stabilirea sistemului de control intră în competența și responsabilitatea fiecărui manager. La proiectarea și dezvoltarea sistemului de control, managerul trebuie să țină seama de:

- specificul organizațional;
- prevederile legislative care reglementează respectiva activitate;
- resursele materiale, financiare și de personal de care dispune;
- obiectivele generale și specifice pe care și le-a stabilit pentru instituția sau autoritatea pe care o conduce.

Având în vedere reglementările legale actuale din România, la nivelul instituțiilor publice se evidențiază următoarele tipuri de control:

- **controlul financiar preventiv**, este forma de control a instituției respective prin care se verifică, prin structura sau persoanele desemnate în acest sens de către conducător, legalitatea și regularitatea operațiunilor efectuate, pe seama fondurilor publice sau a patrimoniului public. Scopul acestui control este acela de a depista proiectele de operațiuni care nu respectă toate prevederile legale aplicabile acestuia sau pentru care nu sunt respectate regulile, procedurile metodologice și principiile care sunt aplicabile operațiunii supuse controlului financiar preventiv.

Controlul financiar preventiv se efectuează întotdeauna înainte de aprobarea operațiunilor supuse acestuia.

- **controlul intern** – formă de control realizat pentru a se constata dacă fondurile publice au fost utilizate în mod economic, rezultatele activității finanțate au fost maxime în raport cu resursele alocate, s-au respectat prevederile legale, dar și determinarea gradului de realizare a obiectivelor stabilite pentru o

acțiune, activitate sau program al entității publice.

- **auditul public intern** – este o activitate prin care, prin probe, se evaluează situația pentru a se forma o opinie asupra gradului de corespondență între cele constatate și respectarea principiilor, normelor, regulilor, standardelor prestabilite de către conducătorul entității publice sau prin actele normative.

Auditul public intern, un pas înainte în evaluarea eficienței managementului

Spre deosebire de controlul financiar preventiv, auditarea are drept scop:

- perfecționarea activității entității publice;
- asigurarea consilierii managerului în vederea creșterii eficienței și eficacității gestionării fondurilor publice;
- sprijinirea îndeplinirii obiectivelor generale și specifice prestabilite de către manager.

Există mai multe tipuri de audit, și anume:

- auditul de regularitate, prin care se urmărește asigurarea conformității procedurilor și a operațiunilor cu normele legale naționale și interne;
- auditul de performanță, care evaluează rezultatele privind obiectivele urmărite și examinează impactul efectiv. Acesta apreciază dacă rezultatele sunt conforme cu obiectivele stabilite;
- auditul de sistem, care urmărește evaluarea întregului sistem

de management și control intern.

Auditarea implică analizarea activității auditate, consultarea persoanelor responsabile cu realizarea respectivei activități, formularea unor opinii și recomandări pentru înlăturarea neconformităților depistate în activitatea auditată.

Evaluarea sistemului de conducere și control se face prin auditul de sistem.

Auditul de sistem realizează o analiză aprofundată a modului cum este organizată entitatea publică, urmărindu-se conceperea sistemului, procesele de desfășurare a tuturor activităților, precum și rezultatele, care de fapt arată gradul de îndeplinire a obiectivelor prestabilite.

Prin **auditarea sistemului de conducere** se identifică:

- dacă acesta funcționează economic, eficace și eficient, în concordanță cu normele, procedurile emise la nivelul entității publice;
- abaterile și alte deficiențe, după care se formulează o serie de recomandări pentru corectarea sau înlăturarea abaterilor și deficiențelor constatate.

Standardele de management și auditarea acestora

Pentru a se crea un model de control managerial uniform și coerent a fost emis *Ordinul ministrului finanțelor publice nr.946/2005, pentru aprobarea Codului controlului intern prin care au fost definite o serie de standarde de control*. Acestea constituie un sistem de referință pe care fiecare manager trebuie să îl

Prin funcția de control, managementul constată abaterile rezultatelor de la obiective, analizează cauzele care le-au determinat și dispune măsurile corective sau preventive ce se impun

dezvolte ținând cont de specificul legal, organizațional, de responsabilități, de personal, de finanțare etc. al entității publice pe care o conduce.

Standardele au fost grupate având în vedere cinci elemente-cheie ale controlului managerial și anume:

Mediul de control - care grupează activitățile privind organizarea, managementul resurselor umane, etica, deontologia și integritatea. Acesta cuprinde:

- Standardul 1-Etica, Integritatea
- Standardul 2-Atribuții, funcții, sarcini
- Standardul 3-Competența, performanța
- Standardul 4-Funcții sensibile
- Standardul 5-Delegarea
- Standardul 6-Structura organizatorică

Performanța și managementul riscurilor, care vizează fixarea obiectivelor, planificarea, programarea și măsurarea performanței. Cuprinde:

- Standardul 7-Obiective
- Standardul 8-Planificarea
- Standardul 9-Coordonarea
- Standardul 10-Monitorizarea performanțelor
- Standardul 11-Managementul riscului
- Standardul 15-Ipoteze, reevaluări

Informarea și comunicarea, care grupează problemele ce țin de crearea unui sistem informațional adecvat și a unui sistem de rapoarte privind execuția planului de management, a bugetului, a utilizării resurselor, semnalarea abaterilor etc. Cuprinde:

- Standardul 12-Informarea
- Standardul 13-Comunicarea
- Standardul 14-Corespondența
- Standardul 16-Semnalarea neregularităților

Activități de control. Standardele subsumate acestui element-cheie al controlului managerial se focalizează asupra: documentării procedurilor, continuității operațiunilor, înregistrării excepțiilor (abaterilor de proceduri), separării atribuțiilor, supravegherii (monitorizării) etc. Acestea sunt:

- Standardul 17-Proceduri
- Standardul 18-Separarea atribuțiilor
- Standardul 19-Supravegherea
- Standardul 20-Gestionarea abaterilor
- Standardul 21-Continuitatea activității
- Standardul 22-Strategii de control

- Standardul 23-Accesul la resurse

Auditarea și evaluarea. Problema vizată de această grupă de standarde privește dezvoltarea capacității de evaluare a controlului managerial, în scopul asigurării continuității procesului de perfecționare a acestuia, și cuprinde:

- Standardul 24-Verificarea și evaluarea controlului
- Standardul 25-Auditul intern

Auditul sistemului de conducere al unei entități publice, la orice nivel al acesteia, trebuie să determine:

- respectarea celor 25 de standarde de management, conform OMFP nr.946/2005;
- stabilirea unor proceduri de „oportunitate” care să preceadă viza de CFP;
- funcționarea entității respective eficient, economic și eficace, conform legislației în vigoare;
- elaborarea manualului de proceduri pe activități, conform OMFP nr. 1389/2006;
- construirea și execuția bugetului conform Legii finanțelor publice locale nr. 273/2006;

- elaborarea de programe strategice care să aibă fixate obiective clare, precise, însoțite de indicatori de eficiență.

Concluzii

Reglementările cuprinse în OMFP 946/2005 sunt menite, așadar, să furnizeze entității un sistem de management cu funcții de planificare, organizare, coordonare, motivare-instruire și control-evaluare precis definite, să contracareze suficient de rapid fluctuația de personal de conducere din cadrul instituției publice, să asigure obținerea rapidă a certificării ISO în domeniul asigurării și controlului calității.

Un sistem de conducere performant asigură o evaluare rapidă și permanentă a eficienței managementului entității publice, dar mai ales al fiecărui departament, cu un rol important în sprijinirea și instruirea managerilor de departamente pentru a-și realiza într-un mod optim lucrările specifice, contribuind la creșterea vitezei de creare, transmitere, circulație, depozitare și accesare a informației manageriale în cadrul instituției publice.

Bibliografie

- Renard J., *Theorie et pratique de l'audit intern*, Editions d'Organisation, Paris, France, 2002;
- Handbook of International Auditing, Assurance and Ethics Pronouncements (2007);
- Legea nr.672/2002 privind auditul public intern;
- Legea nr. 273/2006 privind finanțele publice locale;
- OMFP nr. 522/2003 pentru aprobarea Normelor metodologice generale referitoare la exercitarea controlului financiar preventiv;
- OMFP nr. 946/2005 pentru aprobarea Codului controlului intern, cuprinzând standardele de management / control intern la entitățile publice și pentru dezvoltarea sistemelor de control managerial;
- OMFP nr.1389/2006 privind modificarea și completarea OMFP 946/2005.

Azi, „IFRS NEWS”

Monica BIZON*

Continuăm rubrica dedicată presei străine, având ca sursă principală pagina electronică a companiei PricewaterhouseCoopers ([www.pwc.com/IFRS News](http://www.pwc.com/IFRS%20News)).

Pagina electronică indicată sintetizează lunar dezvoltările înregistrate în domeniul standardelor internaționale de contabilitate IAS/IFRS emise de organismul internațional IASB – Comitetul pentru Standarde Internaționale de Contabilitate, precum și stadiul implementării IFRS în statele membre ale Uniunii Europene, potrivit procedurii specifice Comisiei Europene.

Având în vedere statutul de stat membru al Uniunii Europene, potrivit legii, în România se aplică Standardele Internaționale de Raportare Financiară (IFRS) adoptate de Uniunea Europeană, traduse și publicate în limba română. Aceste dispoziții sunt cuprinse într-un act normativ național prin care s-au preluat prevederile europene în materie de aplicabilitate a IFRS în spațiul comunitar, respectiv Regulamentul (CE) nr. 1606/2002.

◆ Un subiect de mare actualitate, tratat de majoritatea publicațiilor europene, a rămas în continuare cel legat de implicațiile contabile și specifice raportării financiare în contextul crizei economice.

Presa străină informează despre presiunea pe care Comisia Europeană încearcă să o exercite asupra organismului emitent de standarde internaționale de contabilitate (IASB), în sensul ameliorării regulilor cu privire la evaluarea activelor.

Principalele preocupări ale Comisiei Europene se referă la actualele prevederi legate de valoarea justă, cuprinse în standardele internaționale de contabilitate, care obligă entitățile să își evalueze activele în funcție de prețurile curente ale pieței, precum și la standardul referitor la recunoașterea și evaluarea instrumentelor financiare (IAS 39 „Instrumente financiare: Recunoaștere și Evaluare”).

Băncile și alte instituții financiare reclamă faptul că, de la declanșarea crizei financiare, se află în situația de a evalua activele la valori inferioare celor reale, din cauza lichidi-

tății ce caracterizează piața în prezent.

În legătură cu aceste aspecte, **Charlie McCreivy**, comisarul din cadrul Comisiei Europene responsabil cu domeniul *Piață internă și servicii*, a declarat, în cadrul mai multor evenimente desfășurate la Bruxelles în cursul lunii mai a.c., că „există o preocupare reală a responsabililor europeni cu privire la lipsa de conștientizare de către IASB a impactului major pe care îl au regulile de evaluare la valoarea justă asupra stabilității financiare”.

Preocuparea Comisiei Europene este cu atât mai mare cu cât organismul american de normalizare în domeniul contabilității (FASB – Consiliul pentru Standarde Financiare și Contabile) a publicat, în cursul lunii aprilie a.c., o serie de amendamente cu privire la standardele americane de contabilitate US GAAP, ca urmare a lobby-ului exercitat de către bănci.

În acest context, reprezentanții Comisiei Europene sunt îngrijorați de eventualele riscuri determinate de divergența dintre regulile aplicabile băncilor europene și cele aplicabile instituțiilor de credit americane. În principal, este posibil ca noile reguli adoptate la nivelul SUA să confere băncilor americane o mai mare flexibilitate sub aspectul evaluării activelor acestora și, astfel, să conducă la întocmirea de situații financiare mai „sănătoase” decât cele ale băncilor din Europa.

Ca urmare a constatărilor prezentate mai sus, Comisia Europeană a emis o declarație potrivit căreia „este posibilă apariția unei divergențe semnificative în practica contabilă internațională” și a cerut organismului IASB să analizeze în regim de urgență aceste aspecte, cu scopul elaborării unui „tratament echivalent cu regulile americane”.

* Drd., consilier Ministerul Economiei și Finanțelor, monica.bizon@mfinante.ro

La sfârșitul lunii aprilie a.c., IASB a anunțat „*accelerarea revizuirii planificate a standardelor referitoare la recunoașterea și evaluarea instrumentelor financiare*”, angajându-se să prezinte o propunere în acest sens în termen de 6 luni. De asemenea, IASB a anunțat că va publica un proiect adresat în mod separat aspectelor legate de evaluarea la valoare justă.

Principalele subiecte tratate de cele mai recente publicații de pe pagina companiei PricewaterhouseCoopers sunt prezentate în continuare:

◆ **Recunoașterea viitoare a veniturilor, în contextul programului de convergență derulat de cele două organisme de normalizare IASB și FASB**

IASB împreună cu FASB au propus un nou model de recunoaștere a veniturilor care va avea un impact semnificativ asupra politicilor actuale de recunoaștere a veniturilor, pentru entitățile care raportează potrivit IFRS sau US GAAP.

În acest sens, IASB și FASB au publicat un document care a fost supus dezbaterilor. Documentul are ca obiective realizarea convergenței regulilor în ceea ce privește recunoașterea veniturilor, eliminarea inconsecvențelor actuale, precum și reducerea volumului de prevederi cu caracter de ghiduri existente în SUA.

Documentul conține prevederi referitoare la modelul de recunoaștere a veniturilor pe baza contractelor încheiate între părți. Se propune ca unic model de recunoaștere a veniturilor în funcție de creșterile sau scăderile activelor, respectiv a datoriilor contractuale.

De exemplu, atunci când entitatea primește considerația de la client, activul contractual al entității se reduce deoarece dreptul său de a primi plăți scade. Atunci când o entitate îndeplinește o obligație contractuală, cum ar fi livrarea de bunuri sau servicii, datoria sa contractuală descrește deoarece entitatea nu mai este obligată să furnizeze bunuri sau servicii.

Potrivit documentului, un contract este definit ca fiind „un acord între două sau mai multe părți care crează obligații”. Contractul include active contractuale (dreptul de a primi plăți) și datorii contractuale (obligația de a efectua prestațiile cerute de contract). Un contract poate fi în formă scrisă, verbală sau sub o altă formă de evidențiere, explicită sau implicită.

Contractele specifice diferitelor domenii de activitate nu sunt excluse din modelul propus pentru recunoașterea veniturilor. Totuși, este posibil ca veniturile aferente contractelor referitoare la instrumentele financiare, asigurări și leasing să fie excluse de la noile reguli de recunoaștere.

Un alt aspect important al modificărilor propuse se referă la costuri. În acest sens, IASB nu își propune să furnizeze linii directe cu privire la recunoașterea costurilor. Ca urmare, conducerea entităților va fi obligată să analizeze celelalte standarde referitoare la stocuri, imobilizări corporale, imobilizări necorporale etc., astfel încât să determine modul de contabilizare a costurilor aferente contractelor încheiate.

Anumite aspecte, cum ar fi evaluarea activelor contractuale, modificările intervenite în termenii contractuali, prezentarea în situațiile

financiare și informațiile de prezentat în note nu sunt abordate în forma actuală a documentului, dar IASB va supune discuției posibilitatea luării în considerare a acestora în perioada următoare.

Finalizarea proiectului referitor la recunoașterea veniturilor este preconizată pentru anul 2011.

◆ **Un alt proiect lansat recent de organismele IASB și FASB se referă la leasing și propune amendamente cu privire la contabilitatea locatarilor. Contabilitatea specifică locatarilor va fi inclusă într-un proiect distinct al celor două organisme.**

După cum precizează **Marian Lovelace**, director în cadrul PwC, „*modelul propus prevede ca locatarul să recunoască activul reprezentat de dreptul său de a utiliza activul care constituie obiectului contractului de leasing, cu recunoașterea concomitentă a unei datorii, pentru obligația sa de a plăti redevențe*”. Proiectul propune eliminarea prevederilor referitoare la înregistrarea leasingului operațional. În consecință, „*locatarii vor contabiliza toate operațiunile de leasing prin înregistrarea de active și datorii într-o manieră similară celei aplicate în prezent pentru contabilizarea leasingului financiar*”, precizează expertul PwC.

Până la această dată, IASB nu deține un tratament unic pentru anumite caracteristici comune regăsite în majoritatea acordurilor de leasing (*de exemplu*, anumite aspecte cu privire la plățile contingente de chirie). Expertul PwC consideră că „*chiar și în momentul în care IASB va alege un singur tratament contabil, va*

mai fi necesară o perioadă de timp pentru identificarea și soluționarea inconsecvențelor ce pot apărea ca urmare a modificărilor propuse”.

De asemenea, tratamentul propus prevede reevaluarea obligațiilor asociate leasingului la fiecare dată a bilanțului pe baza actualizării estimărilor, luându-se în considerare și exercitarea opțiunii de reînnoire a contractelor pe durata revizuită a leasingului. Reevaluarea obligațiilor se reflectă ca o ajustare fie a rezultatului reportat, fie a valorii activului, în funcție de natura schimbărilor intervenite.

„Față de tratamentul actual, potrivit căruia contabilizarea leasingului se stabilește la începutul contractului și se revizuieste numai dacă apar modificări sau prelungiri ale contractului încheiat, tratamentul propus va avea un caracter mai oneros”, apreciază expertul PwC.

Ca urmare a modificărilor pe care le va determina și în prezentarea situațiilor financiare, expertul PwC consideră că este posibil ca managementul entităților să se afle în situația de a examina decizii de tipul *„leasing versus achiziție”*.

◆ **Cu privire la „IFRS pentru Entitățile Private”, Paul Pacter, director în cadrul organismului internațional IASB, prezintă actualizări cu privire la stadiul acestui proiect.**

Încă din anul 2003, IASB a început să dezvolte un set de IFRS menit să răspundă nevoilor de raportare ale entităților private. Ca titlatură, în februarie 2007 s-a propus ca proiectul să se numească *„IFRS pentru Întreprinderile Mici și Mijlocii”*. În mai 2008, titlul proiectului a fost

schimbat în *„IFRS pentru Entitățile Private”*, după care, în luna ianuarie a acestui an, să se atribuie titlul *„IFRS pentru Entitățile fără Responsabilități Publice”*. Ulterior, în martie 2009, s-a revenit la *„IFRS pentru Entitățile Private”*.

Aceste standarde vor putea fi aplicate de acele entități care nu au responsabilități publice, ceea ce înseamnă, în general, că valorile mobiliare ale acestora nu sunt tranzacționate în mod public și nici nu sunt constituite ca instituții financiare. Se așteaptă ca aproximativ 99% din entitățile private de la nivel mondial să fie eligibile pentru utilizarea acestui set de standarde.

Setul de standarde IFRS adresat entităților private este conceput ca fiind unul de sine stătător, cu excepția opțiunii în ceea ce privește utilizarea standardelor IAS 39 *„Instrumente financiare: Recunoaștere și evaluare”*, IFRS 7 *„Instrumente financiare: Prezentări de informații”*, în locul secțiunii dedicate instrumentelor financiare din proiect.

Paul Pacter, director de proiect în cadrul IASB, prezintă pe scurt motivațiile pentru care entitățile private ar putea opta pentru utilizarea acestui set de standarde adresat special entităților private:

- beneficierea de acces crescut la capitaluri;
- o comparabilitate îmbunătățită;
- o calitate crescută a raportării financiare, comparativ cu standardele naționale utilizate în prezent, având în vedere faptul că, în multe țări, regulile naționale sunt foarte limitate;
- interesul crescut al prevederilor proiectului pentru utilizatorii de situații financiare elaborate de către entitățile private;

- mai puține obligații pentru entitățile private.

◆ **În zilele de 7 și 8 mai a.c. a avut loc la Bruxelles o conferință cu tema *„Raportarea financiară într-o lume în schimbare”, organizată de Comisia Europeană.***

În cadrul conferinței, John Smith, membru al IASB – Consiliul pentru Standarde Internaționale de Contabilitate, a precizat că organismul pe care îl reprezintă intenționează să reacționeze la efectele crizei economice de o manieră urgentă, în sensul amendării regulilor contabile cuprinse în standardele IFRS. Reprezentantul IASB a apreciat că *„mai mult ca niciodată, în contextul actual, la nivel european, se impune utilizarea unui singur set de standarde.”*

Pentru a proteja piața de capital sunt necesare cerințe suplimentare, care să asigure transparența informațiilor, reducerea complexității regulilor contabile referitoare la instrumentele financiare și îmbunătățirea standardelor actuale, în general.

Reprezentantul IASB a anunțat accelerarea acțiunilor de definitivare a proiectului de *înlocuire a standardului IAS 39 referitor la recunoașterea și evaluarea instrumentelor financiare*, avându-se în vedere următoarele *modificări*:

- evaluarea la valoarea justă pe piețele ilichide;
- reducerea complexității regulilor cu privire la instrumentele financiare;
- creșterea transparenței și a comparabilității informațiilor și ur-

mărirea relației dintre aceste caracteristici ale informațiilor și stabilitatea financiară;

- introducerea de alternative cu privire la reclasificarea și evaluarea instrumentelor financiare;
- introducerea unei delimitări clare între instrumentele financiare evaluate la valoarea justă și celelalte, precum și modificarea regulilor de recunoaștere a pierderilor/câștigurilor aferente fluctuațiilor valorilor juste ale instrumentelor financiare.

De asemenea, **John Smith** (IASB) a apreciat că „se impune continuarea

reconcilierii dintre standardele americane și IAS/IFRS, astfel încât să nu se creeze un dezavantaj pentru companiile europene, în raport cu cele americane, ca urmare a aplicării unor reguli diferite de raportare financiară”.

Reprezentantul organismului internațional de normalizare a precizat că „IASB va lansa primele propuneri rezonabile cu privire la modificarea IFRS în termen de 6 luni.”

De asemenea, reprezentantul IASB a anunțat *Expunerile de proiecte* pe care IASB intenționează să le lanseze în perioada următoare, și anume:

- un proiect referitor la *Situații financiare consolidate* și un proiect referitor la *Derecunoașterea instrumentelor financiare*, finalizarea acestor proiecte așteptându-se pentru jumătatea anului 2010;
- un proiect referitor la revizuirea standardului IAS 39 „*Instrumente financiare: Recunoaștere și Evaluare*”, a cărui finalizare este așteptată în prima jumătate a anului 2010;
- posibilitatea amendării standardului IAS 34 „*Raportarea financiară interimară*”.

Cărți realizate de auditori financiari

Lucrarea se înscrie în eforturile specialiștilor români de a stabili cele mai bune soluții de armonizare a practicii românești cu practica internațională recunoscută în domeniu.

Autorul a accesat literatura anglosaxonă și prezintă principiile și conceptele guvernancei corporative

și modalitățile de implementare a acestora la particularitățile specifice etapei de post-aderare a României la Uniunea Europeană.

În acest sens, lucrarea este structurată pe patru componente: guvernancea, controlul intern, managementul riscului și comitetele de audit, considerate clasice pentru guvernancea corporativă.

Lucrarea abordează conceptul de guvernance corporativă în evoluția sa, analizează cauzele eșecurilor acesteia în țările anglo-saxone, a căror îndreptare a condus la perfecționarea sa, codurile de bună practică ale guvernancei corporative, modelul clasic al guvernancei corporative și alte modele ale guvernancei corporative din literatura de specialitate și stadiul actual al implementării principiilor guvernancei corporative în România.

Autorul prezintă controlul intern în noua accepțiune de *sistem de management financiar și control* (financial management and control system –

MFC în limba engleză) și *conceptul de control managerial*, în conformitate cu prevederile OMFP nr. 946/2005 privind Codul controlului intern, în cadrul unui studiu de caz, proces care, în prezent, este demarat în România în sectorul public și care se impune a fi implementat și în entitățile din sectorul privat.

Lucrarea tratează filozofia privind managementului riscurilor, precum și politicile și strategiile privind procesul de gestionare a riscurilor, structurat pe următoarele etape: identificare, evaluare, controlul, analiza și raportarea riscurilor, completat cu studii de caz pentru fiecare element al procesului.

De asemenea, se prezintă *noul concept de management al riscurilor pentru întreaga organizație* (ERM) și o paralelă între conceptele COSO 1992 și COSO 2004, a cărei implementare reprezintă o prioritate și pentru entitățile din România.

Participarea la AMIS 2009

Facultatea de contabilitate și informatică de gestiune din cadrul ASE București a organizat, în perioada **18-19 iunie 2009**, cea de a patra Conferință internațională din ciclul AMIS. Un program științific dens și consistent de comunicări în plen și în ateliere a constituit cadrul unor dezbateri interesante, aplicate pe problematica de actualitate în domeniul profesiei contabile și în cel al informaticii în slujba acestei profesii.

Alături de cadre universitare de marcă, cercetători și practicieni din România s-au distins prin prezentările și comentariile făcute la Conferință o serie de specialiști de prim ordin din străinătate. După cum relatează președintele Conferinței, prof.univ.dr. **Pavel Năstase**, prorector al ASE București, temele puse în discuție s-au axat pe problematica actuală a crizei globale, cu particularizările sale în țara noastră și pe formularea unor soluții și acțiuni utile și necesare, în sarcina profesioniștilor, pentru a contribui, pe de o parte, la combaterea sau limitarea efectelor negative ale unor disfuncționalități care se manifestă în prezent și, pe de altă parte, pentru a determina relansarea dezvoltării economice.

Din partea Consiliului Camerei Auditorilor Financiari din România, participanții au fost salutați de prof. univ.dr. **Ion Mihăilescu**, președintele Camerei, care a remarcat ținuta academică deosebită a Conferinței, marcată de prezența unor mari personalități ale profesiei între care **Alain Burlaud**, director al INTEC Paris și membru al Consiliului Științific al revistei *Audit Financiar*. Președintele **Ion Mihăilescu** a apreciat buna colaborare existentă între CAFR și Facultatea de contabilitate și informatică de gestiune pe planul pregătirii celor care doresc să accedă la stagiul de auditor financiar. De asemenea, a felicitat organizatorii Conferinței pentru fericita inspirație de a prevedea în program o secțiune de comunicări și dezbateri consacrate auditului financiar, în contextul exigențelor reglementărilor internaționale, europene și naționale.

● Important pentru autori! - Important for the Authors!

Evaluarea articolelor științifice se realizează, în paralel, de către cel puțin doi membri din **Consiliul Științific** al revistei, în modalitatea *double-blind-review*, ceea ce înseamnă că evaluatorii nu cunosc numele autorilor și nici autorii nu cunosc numele evaluatorilor.

Criterii de evaluare a articolelor: noutatea, actualitatea și încadrarea în aria tematică a revistei; calitatea metodologiei de cercetare; claritatea și relevanța prezentării și argumentării; relevanța surselor bibliografice utilizate; contribuția adusă cercetării în domeniul abordat.

Recomandările Consiliului Științific al revistei sunt: acceptare; acceptare cu revizuire; respingere. Rezultatele evaluărilor sunt comunicate autorilor, urmând a fi publicate numai articolele acceptate de Consiliul Științific. Articolele se trimit redacției la adresa de e-mail: revista@cafr.ro, obligatoriu în format electronic .doc, cuprinzând următoarele elemente: limba de redactare a articolului română sau engleză; textul în limba română se redactează cu diacritice, conform prescripțiilor lingvistice ale Academiei Române; dimensiunea maximă a articolului 7-10 pagini/2000 caractere grafice cu spații/pagina; în articol se precizează metodologia de cercetare folosită, contribuțiile autorilor, referințele și se prezintă bibliografia selectivă; un rezumat în limbile engleză și română de circa 1 pagină, în care se prezintă obiectivul cercetării și contribuția autorilor; rezumatul este însoțit de 4-5 termeni cheie, în limbile română și engleză.

The review of the articles is performed in parallel by at least two members of the **Scientific Council** of the „Financial Audit” Review, a double-blind-review, which means that those who perform the reviews do not know the names of the authors, and also the authors do not know the names of the reviewers. Assessment criteria for articles: innovative input, actuality and the relevance for the subject matter of the review; the quality of the research methodology; presentation and argumentation clarity and pertinence; the relevance of the bibliographic sources used; contribution made to the research in the area.

The recommendations of the Scientific Council are: accepted, accepted with reviewing, rejected. The results of the assessments are communicated to the authors and only the articles approved by the Scientific Council are published.

The articles are submitted to the editor by e-mail at: revista@cafr.ro, compulsory in Microsoft Word format containing the following elements: the language the articles is drafted Romanian or English; the text in Romanian is drafted with specific characters in accordance with the rules issued by the Romanian Academy; the maximum size of the article 7-10 pages/2000 signs/page spaces included; the article mention the research methodology used, authors' contributions, references and also the selective bibliography; an abstract in both English and Romanian presenting the subject of the research and authors' contributions; the abstract is accompanied by 4-5 key words, both in English and Romanian.

CIEL Audit și Revizuire, programul Nr.1 pentru Audit Financiar în România

Ai la dispoziție o aplicație specifică, construită conform Standardelor Internaționale de Audit, adaptabilă nevoilor tale.

Poți importa date de la clienți în diferite formate.

Poți calcula automat pragul de semnificație și stabili un mod de realizare a eșantionării.

Poți completa și lista Procedurile și Caietul de Audit, cu atașare de probe de lucru.

Prețuri: variantă monopost 2220 RON
 variantă rețea 3940 RON

Ai incluse în preț:

- asistență tehnică și actualizări legislative și funcționale (contract de abonament) gratuite pentru 12 luni
- cursuri gratuite de inițiere la CIEL Training Center

Vrei o versiune demo ? Vrei să comanzi ?

sună la 021.201.53.00

În curând îți va fi indispensabil !

CIEL!

URMĂREȘTE-NE !

ciel.ro